

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Iga-aastane rakendusaruanne

Estonia - Rural Development Programme (National)

Iga-aastane rakendusaruanne	
Periood	01/01/2019 - 31/12/2019
Versioon	2019.0
Staatus – praegune sõlm	Saatmiseks valmis - Eesti
Riiklik viide	
Seirekomisjoni heakskiidu kuupäev	18/06/2020

Kehtiv programmiversioon	
CCI	2014EE06RDNP001
Programmi liik	Maaelu arengukava
Riik	Eesti
Piirkond	EE - National
Programmiperiood	2014 - 2020
Versioon	5.0
Otsuse number	C(2019)4361
Otsuse kuupäev	07/06/2019
Korraldusasutus	Maaeluministeerium

Sisukord

1. PÕHITEAVE PROGRAMMI JA SELLE PRIORITEETIDE RAKENDAMISE KOHTA	4
1.a) Finantsandmed	4
1.b) Üldised ja programmispetsiifilised näitajad ning kvantifitseeritud sihtväärtused	4
1.b1) Ülevaattetabel	4
1.c) Põhiteave maaelu arengukava rakendamise kohta, võttes aluseks a) andmed ja b) sihtvaldkondade kaupa	15
1.d) Põhiteave tulemusraamistikus esitatud vahe-eesmärkidega seoses saavutatu kohta, võttes aluseks tabeli F	33
1.e) Muu maaelu arengu programmi spetsiifiline element [vabatahtlik]	34
1.f) Panus makropiirkondlikesse ja mere vesikonna strateegiatesse (vajaduse korral)	34
1.g) Iga-aastases rakendusaruandes kasutatud ümberarvestuskurs (euroalasse mittekuuluvad riigid)	37
2. HINDAMISKAVA RAKENDAMISEL TEHTUD EDUSAMMUD	38
2.a) Maaelu arengu programmi hindamise kavasse aasta jooksul tehtud muudatused koos nende põhjendusega	38
2.b) Aasta jooksul tehtud hindamise (võttes arvesse hindamiskava 3. jagu) kirjeldus	38
2.c) Andmete esitamise ja haldamise (võttes arvesse hindamiskava 4. jagu) kirjeldus	40
2.d) Loetelu lõpetatud hindamistest, sealhulgas viited, kui need on avaldatud internetis	43
2.e) Lõpetatud hindamiste kokkuvõtte, keskendudes hindamistulemustele	48
2.f) Hindamistulemuste avaldamisel korraldatud teavitustegevuse (võttes arvesse hindamiskava 6. jagu) kirjeldus	53
2.g) Hindamistulemustega seotud järelmeetmete (võttes arvesse hindamiskava 6. jagu) kirjeldus	59
3. RAKENDUSKAVA TULEMUSLIKKUST MÕJUTAVAD PROBLEEMID JA VÕETUD MEETMED	71
3.a) Kirjeldage meetmeid, mida on võetud, et tagada programmi rakendamise kvaliteet ja tulemuslikkus	71
3.b) Kvaliteedi ja tulemuslikkuse tagamise mehhanismid	74
4. TEHNILISE ABI JA PROGRAMMI AVALIKUSTAMISE NÕUETE RAKENDAMISE MEETMED	76
4.a) Võetud meetmed ja hetkeolukord seoses riikliku maaeluvõrgustiku loomise ja selle võrgustiku tegevuskava rakendamisega	76
4.a1) Võetud meetmed ja hetkeolukord seoses riikliku maaeluvõrgustiku loomisega (juhtimisstruktuur ja võrgustiku tugiüksus)	76
4.a2) Tegevuskava rakendamisega seoses võetud meetmed ja rakendamise hetkeolukord	76
4.b) Meetmed, millega tagatakse programmi avaldamine (komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 808/2014 artikkel 13)	79
5. EELTINGIMUSTE TÄITMISEKS VÕETUD MEETMED	82
6. ALLPROGRAMMIDE RAKENDAMISE KIRJELDUS	83
7. TEABELE JA PROGRAMMI EESMÄRKIDE SAAVUTAMISELE ANTUD HINNANG	84

8. MEETMETE RAKENDAMINE VASTAVALT MÄÄRUSE (EL) NR 1303/2013 ARTIKLITES 5, 7 JA 8 SÄTESTATUD PÕHIMÕTETELE.....	85
9. EDUSAMMUD INTEGREERITUD LÄHENEMISVIISI RAKENDAMISEL EAFRD JA MUUDE LIIDU FINANTSINSTRUMENTIDE SUHTES.....	87
10. ARUANDLUS RAHASTAMISVAHENDITE RAKENDAMISE KOHTA (MÄÄRUSE (EL) NR 1303/2013 ARTIKKEL 46).....	88
11. ÜLDISTE JA PROGRAMMISPETSIIFILISTE NÄITAJATE NING KVANTIFITSEERITUD SIHTVÄÄRTUSTE KODEERIMISTABELID	98
II lisa 99	
Dokumendid.....	111

1. PÕHITEAVE PROGRAMMI JA SELLE PRIORITEETIDE RAKENDAMISE KOHTA

1.a) Finantsandmed

Vt lisatud dokumente

1.b) Üldised ja programmispetsiifilised näitajad ning kvantifitseeritud sihtväärtused

1.b1) Ülevaattetabel

Sihtvaldkond 1A						
Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T1: määruse (EL) nr 1305/2013 artiklite 14, 15 ja 35 kohaste kulude osakaal maaelu arengu programmi kogukuludest (sihtvaldkond 1A)	2014-2019			1,51	34,53	4,37
	2014-2018			0,89	20,35	
	2014-2017			0,47	10,75	
	2014-2016			0,13	2,97	
	2014-2015			0,01	0,23	

Sihtvaldkond 1B						
Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T2: Koostöömeetme (määruse (EL) nr 1305/2013 artikkel 35) raames toetatud koostööprojektide (rühmad, võrgustikud/klastrid, katseprojektid jne) koguarv (sihtvaldkond 1B)	2014-2019			43,00	252,94	17,00
	2014-2018			32,00	188,24	
	2014-2017			24,00	141,18	
	2014-2016					
	2014-2015					

Sihtvaldkond 1C						
Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T3: Määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 14 kohase koolituse läbinud osalejate koguarv (1C)	2014-2019			5 054,00	126,35	4 000,00
	2014-2018			3 327,00	83,18	
	2014-2017			1 748,00	43,70	
	2014-2016			69,00	1,73	
	2014-2015					

Sihtvaldkond 2A							
Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks	
T4: selliste põllumajanduslike majapidamiste osakaal, kes saavad maaelu arengu programmi raames toetust ümberkorraldamisse ja moderniseerimisse investeerimiseks (sihtvaldkond 2A)	2014-2019	4,70	114,21	4,02	97,69	4,12	
	2014-2018	4,13	100,36	3,48	84,56		
	2014-2017	3,58	86,99	2,72	66,10		
	2014-2016	2,78	67,55	0,84	20,41		
	2014-2015	2,14	52,00	0,17	4,13		
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	3 371 509,07	172,90	998 078,70	51,18	1 950 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	5 185 390,00	99,72	2 753 448,30	52,95	5 200 000,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	191 436 012,30	89,75	123 371 080,17	57,84	213 301 090,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	16 182 059,91	89,90	16 061 776,84	89,23	18 000 000,00
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	11 604 665,68	95,91	4 432 736,57	36,63	12 100 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	227 779 636,96	90,91	147 617 120,58	58,92	250 551 090,00

Sihtvaldkond 2B

Sihtvaldkond 2B							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T5: selliste põllumajanduslike majapidamiste osakaal, kes on teinud maaelu arengu programmi toetusel ettevõtte arengukava / investeeringuid noorte põllumajandustootjate jaoks (sihtvaldkond 2B)		2014-2019	2,32	82,27	2,34	82,98	2,82
		2014-2018	1,78	63,12	1,79	63,48	
		2014-2017	1,09	38,65	1,09	38,65	
		2014-2016					
		2014-2015					
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	145 069,00	29,01	67 559,97	13,51	500 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	357 360,00	89,34	45 423,82	11,36	400 000,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	18 169 972,82	82,13	15 686 714,63	70,90	22 124 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	18 672 401,82	81,10	15 799 698,42	68,62	23 024 000,00

Sihtvaldkond 3A

Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T6: selliste põllumajanduslike majapidamiste osakaal, kes saavad toetust kvaliteedikavade, kohalike turgude ja lühikeste tarneahelate ning tootjarühmade/-organisatsioonide kaudu (sihtvaldkond 3A)		2014-2019	3,00	170,52	1,52	86,40	1,76
		2014-2018	2,57	146,08	1,31	74,46	
		2014-2017	2,21	125,62	1,26	71,62	
		2014-2016	1,44	81,85	1,44	81,85	
		2014-2015					
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 792 587,86	87,27	1 475 226,92	46,10	3 200 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	43 400,00	86,80	24 115,95	48,23	50 000,00
M03	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	440 416,92	44,04	265 681,27	26,57	1 000 000,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	32 054 770,85	65,77	10 699 358,16	21,95	48 738 413,53
M09	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	4 590 610,85	76,51	3 988 237,67	66,47	6 000 000,00
M14	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	34 570 215,64	81,18	26 293 482,23	61,74	42 585 000,00
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	3 326 700,58	83,17	777 077,72	19,43	4 000 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	77 818 702,70	73,71	43 523 179,92	41,23	105 573 413,53

Sihtvaldkond 3B							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T7: selliste põllumajandusettevõtete osakaal, kes osalevad riskijuhtimiskavades (sihtvaldkond 3B)		2014-2019					10,71
		2014-2018					
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
Sihtvaldkonna 3B teemadel nõustatute koguarv (tk)		2014-2019			83,00	103,75	80,00
		2014-2018			70,00	87,50	
		2014-2017			37,00	46,25	
		2014-2016			14,00	17,50	
		2014-2015			1,00	1,25	
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	925 880,00	132,27	340 560,00	48,65	700 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	97 755,00	32,59	165 281,39	55,09	300 000,00
M05	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 518 906,00	75,95	1 456 589,03	72,83	2 000 000,00
M17	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	109 766,30	5,49	0,00	0,00	2 000 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 652 307,30	53,05	1 962 430,42	39,25	5 000 000,00

Prioriteet P4							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T8: sellise metsa või muu metsamaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust (sihtvaldkond 4A)		2014-2019			2,74	101,63	2,70
		2014-2018			2,75	102,00	
		2014-2017			2,50	92,73	
		2014-2016			2,48	91,98	
		2014-2015			2,40	89,02	
T12: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on parandada mulla majandamist ja/või vältida mullaerosiooni (sihtvaldkond 4C)		2014-2019			70,54	99,36	70,99
		2014-2018			69,22	97,50	
		2014-2017			66,96	94,32	
		2014-2016			63,28	89,13	
		2014-2015			44,32	62,43	
T10: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on parandada veemajandust (sihtvaldkond 4 B)		2014-2019			70,57	110,39	63,93
		2014-2018			69,22	108,28	
		2014-2017			66,96	104,75	
		2014-2016			63,28	98,99	
		2014-2015			44,32	69,33	
T9: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust ja/või maastikke (sihtvaldkond 4A)		2014-2019			71,51	101,79	70,25
		2014-2018			70,37	100,17	
		2014-2017			68,14	97,00	
		2014-2016			64,49	91,80	
		2014-2015			44,32	63,09	
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	3 232 002,76	62,15	2 865 047,70	55,10	5 200 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	634 990,00	54,27	537 198,59	45,91	1 170 000,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 514 109,04	100,56	1 125 728,80	45,03	2 500 000,00
M08	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 268 617,87	105,72	1 065 128,64	88,76	1 200 000,00

M10	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	166 855 660,26	75,79	138 072 504,46	62,72	220 153 666,66
M11	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	83 420 115,93	87,61	63 088 275,30	66,26	95 220 000,00
M12	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	29 082 644,67	85,79	23 482 061,53	69,27	33 898 000,00
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 399 975,00	77,42	248 195,57	8,01	3 100 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	289 408 115,53	79,85	230 484 140,59	63,59	362 441 666,66

Sihtvaldkond 5A							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
Sihtvaldkonna 5A teemadel nõustatute koguarv (tk)		2014-2019			123,00	61,50	200,00
		2014-2018			112,00	56,00	
		2014-2017			90,00	45,00	
		2014-2016			19,00	9,50	
		2014-2015			1,00	0,50	
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	50 000,00	10,00	9 559,50	1,91	500 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	217 520,00	33,46	141 324,03	21,74	650 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	267 520,00	23,26	150 883,53	13,12	1 150 000,00

Sihtvaldkond 5B							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T15: Koguinvesteering energiatõhususse (eurodes) (sihtvaldkond 5B)		2014-2019	48 187 890,68	240,94	20 365 066,08	101,83	20 000 000,00
		2014-2018	39 228 898,49	196,14	15 952 904,34	79,76	
		2014-2017	36 022 775,68	180,11	6 940 511,00	34,70	
		2014-2016	16 465 392,13	82,33			
		2014-2015					
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	22 375,00	3,73	9 414,00	1,57	600 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	90 000,00	90,00	5 980,31	5,98	100 000,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	14 316 241,43	178,95	6 143 636,23	76,80	8 000 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	14 428 616,43	165,85	6 159 030,54	70,79	8 700 000,00

Sihtvaldkond 5C							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T16: Koguinvesteering taastuvenergia tootmise (eurodes) (sihtvaldkond 5C)		2014-2019	19 171 719,90	93,52	13 099 191,14	63,90	20 500 000,00
		2014-2018	16 097 267,43	78,52	10 102 522,89	49,28	
		2014-2017	13 199 275,03	64,39	8 202 551,66	40,01	
		2014-2016	795 534,13	3,88	795 534,13	3,88	
		2014-2015	3 040 573,00	14,83			
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	940,00	0,19	0,00	0,00	500 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	10 120,00	101,20	2 560,00	25,60	10 000,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 390 000,00	100,00	1 390 000,00	100,00	1 390 000,00
M08	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	7 114 129,78	92,24	4 249 228,97	55,09	7 712 941,17
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	0,00	0,00	0,00	0,00	1 500 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	8 515 189,78	76,62	5 641 788,97	50,77	11 112 941,17

Sihtvaldkond 5D							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T18: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside ja/või ammoniaagi heitkoguseid (sihtvaldkond 5D)		2014-2019			51,90	104,61	49,61
		2014-2018			51,86	104,53	
		2014-2017			51,87	104,55	
		2014-2016			49,56	99,90	
		2014-2015					
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	29 430,00	5,89	9 878,50	1,98	500 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	7 540,00	30,16	4 255,38	17,02	25 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	36 970,00	7,04	14 133,88	2,69	525 000,00

Sihtvaldkond 5E							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T19: sellise põllumajandus- ja metsamaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mis aitavad kaasa CO2 sidumisele ja säilitamisele (sihtvaldkond 5E)		2014-2019			14,88	100,19	14,85
		2014-2018			14,89	100,25	
		2014-2017			14,89	100,25	
		2014-2016			14,23	95,81	
		2014-2015					
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	52 340,00	6,54	16 526,50	2,07	800 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	5 000,00	50,00	0,00	0,00	10 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	57 340,00	7,08	16 526,50	2,04	810 000,00

Sihtvaldkond 6A

Sihtvaldkond 6A							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T20: Toetatud projektide abil loodud töökohad (sihtvaldkond 6A)		2014-2019			328,30	145,91	225,00
		2014-2018			257,60	114,49	
		2014-2017			192,80	85,69	
		2014-2016			39,40	17,51	
		2014-2015					
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	46 499,00	93,00	51 842,25	103,68	50 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 980 000,00	289,05	48 409,69	7,07	685 000,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	25 386 667,20	133,72	11 862 786,21	62,49	18 984 550,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	66 961 380,85	89,02	36 348 625,28	48,32	75 224 170,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	94 374 547,05	99,40	48 311 663,43	50,88	94 943 720,00

Sihtvaldkond 6B							
Eesmärknäitaja nimi		Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
T23: Toetatud projektide abil loodud töökohad (Leader) (sihtvaldkond 6B)		2014-2019			913,60	326,29	280,00
		2014-2018			592,50	211,61	
		2014-2017			200,80	71,71	
		2014-2016			6,00	2,14	
		2014-2015					
T21: sellise maaelanikkonna osakaal, keda hõlmavad kohaliku arengu strateegiad (sihtvaldkond 6B)		2014-2019			63,84	105,67	60,42
		2014-2018			63,84	105,67	
		2014-2017			63,84	105,67	
		2014-2016			63,84	105,67	
		2014-2015					
Meede	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
M19	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	91 160 994,58	101,29	50 354 646,57	55,95	90 000 000,00
Kokku	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	91 160 994,58	101,29	50 354 646,57	55,95	90 000 000,00

1.c) Põhiteave maaelu arengukava rakendamise kohta, võttes aluseks a) andmed ja b) sihtvaldkondade kaupa

PRIORITEET 1 ÜLEVAADE

Prioriteet 1 on horisontaalne prioriteet, mille alt eraldi meetmeid ei programmeerita. 1. prioriteedi (teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajandus- ja metsandussektoris ning maapiirkondades) sihtvaldkond 1A eesmärk on innovatsiooni parandamine ja teadmiste baasi parandamine maapiirkondades. Sihtvaldkonna 1A eesmärkindikaatori T1 Protsent määruse (EL) nr 1305/2013 artiklite 14, 15 ja 35 kohastest kuludest seoses maaelu arengu programmi kogukuludega saavutamisse panustavad meetmed 1, 2 ja 16 ja arvestatakse vastavate meetmete väljamakstud summa protsent kogu MAK eelarvest. T1 väärtus 31.12.2019 seisuga on 1,51, millega on 2023. aastaks seatud sihttasemest täidetud 35%. Võrreldes esimeste rakendamise aastatega on väljamaksu osakaal viimastel aastatel kõvasti suurenenud ning määratud summa alusel saame eeldada, et indikaatori väärtus tõuseb veelgi.

Sihtvaldkonna 1B eesmärkindikaator T2 Koostöömeetme raames toetatud koostööprojektide (rühmad, võrgustikud/klastrid, katseprojektid jne) koguarv eesmärgiks on seatud, et kogu programmiperioodi jooksul toetatakse 15 koostööprojekti. 2019. aasta lõpu seisuga on indikaatori väärtus 43 koostööprojekti. Vastavalt on püstitatud eesmärk mitmekordselt saavutatud.

Sihtvaldkonna 1C eesmärkindikaatori T3 Koolituse läbinud osalejate koguarv eesmärk on, et maaelu arengukava abil läbiks koolituse 4 000 isikut. Koolituse läbinute arv oli 2019. aasta lõpuks 5054 ehk saavutatud on 126% sihttasemest. Seejuures on eesmärgiks seatud väärtus saavutatud 2019. aasta jooksul.

1 prioriteedi kolmest tulemusindikaatori sihtväärtusest on 2019. aasta lõpuks saavutatud kaks.

PRIORITEET 2 ÜLEVAADE

2A

2. prioriteedi (põllumajandusettevõtete elujõulisuse ja kõigi põllumajandusvormide konkurentsivõime parandamine kõigis piirkondades ning uuenduslike põllumajandustehnoloogiate ja metsade säästva majandamise edendamine) sihtvaldkond 2A eesmärk on kõigi põllumajandusettevõtete majandustegevuse tulemuslikkuse parandamine ning põllumajandusettevõtete ümberkorraldamise ja moderniseerimise hõlbustamine, eelkõige eesmärgiga suurendada turul osalemist ja turule orienteeritust ning põllumajandusliku tegevuse mitmekesistamist.

Sihtvaldkonda 2A panustavad järgmised meetmed ja tegevuste liigid:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitus“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“;
- tegevuse liik 4.1 „Investeeringud põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks“;
- tegevuse liik 4.3 „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“;
- tegevuse liik 6.3 „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“;
- meede 16 „Koostöö“.

Sihtvaldkonna 2A alt on programmeeritud kokku toetust summas 250 551 090 eurot. Kõige suurema osa sihtvaldkonna eelarvest (66%) moodustab tegevuse liigi 4.1 (sh finantsinstrument) eelarve summas 164 301

090 eurot. 19,5% (49 000 000 eurot) moodustab tegevuse liigi 4.3 eelarve, 7% (18 000 000 eurot) tegevuse liigi 6.3 eelarve, 4,7% (12 100 000 eurot) meetme 16 eelarve, 2% (5 200 000 eurot) meetme 2 eelarve ja 0,8% (1 950 000 eurot) meetme 1 eelarve.

Sihtvaldkonna 2A rakendamine

Meetme 1 puhul on seatud eesmärk väljundindikaatoritele O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.12 Koolituses osalejate arv. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonna 2A osas meetme 1 indikaatori O.1 väärtuseks 998 078,70 eurot ehk nii palju toetust on perioodil 2014-2019 välja makstud. See on 51,18% koguperioodiks kavandatud eelarvest 1 950 000 eurot. Samas meetme 1 määratud summa sihtvaldkonda 2A on seirearuandes esitatud andmete põhjal 3 371 509,07 eurot. See on iga-aastaste esitatud määratud toetuste summa, kuid aja jooksul on selgunud, et algne meetme 1 määratud toetuse sihtvaldkondadesse jagunemise süsteem ei näita õiget ülevaadet. Meetme 1 alt rakendatavate pikaajaliste programmide puhul on tegemist hankeprotseduuriga, kus kõigepealt sõlmitakse raamleping, millega pannakse paika programmi maksimaalne toetuse summa ja seejärel sõlmitakse iga-aastased hankelepingud. Kuni 2018.a lõpuni jagati pikaajaliste programmide eelarve sihtvaldkondadesse panustamine raamlepingu summa järgi. Tegelikult selgusid aga konkreetsete summad ja nende eest tehtavad tegevused ning ühtlasi ka reaalse sihtvaldkondadesse jagunemine lõplikult alles iga-aastase hankelepingu sõlmimise hetkel. Samuti tehti väljamaksed vastavalt hankelepingutele ja nendest tulenevatele sihtvaldkondadele. Selline olukord põhjustas eksliku mulje, nagu meetme raames oleks toimunud osades valdkondades suur ülemääramine ning mõnes sihtvaldkonnas tekkis olukord, kus justnagu poleks määramist olnudki, küll aga väljamaksed. 2019.a alguses otsustati, et edaspidi sisestatakse tehtavate tegevuste sihtvaldkonnad hankelepingute järgi, kuna see vastab rohkem realselt planeeritule. Sellise süsteemi kasutamine vastab paremini reaalsele olukorrale ning annab parema ülevaate sellest, kuidas panustavad teadmussiirde pikaajalised programmid erinevatesse sihtvaldkondadesse. Suur osa senistest pikaajalistest programmidest lõpetab oma tegevused 2020.a ja kuna 2020. aastaks on ka hankelepingud sõlmitud, siis juba praegu on selge, et meetme ulatuses ülekulutamist ei toimu, eelarve on kontrolli all ja väljamaksed vastavad nõuetele. Perioodil 2014-2019 on indikaatori O.12 osas sihtvaldkonna 2A teemadel koolituses osalejate arv 371 inimest (74,20% kavandatud 500 osalejast). Indikaatori O.12 arvestamisel vaadatakse ainult tegevuse liiki 1.1.

Meede 2 sihtvaldkonna 2A väljundindikaatorid on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonna 2A osas indikaatori O.1 saavutatud väärtus 2 753 448,30 millega on välja makstud 52,95% indikaatori eelarvest 5 200 000 eurot. 31.12.2019 seisuga on nõustamist saanud toetuse saajate arv sihtvaldkonna 2A teemadel (indikaator O.13) 3806 inimest (89,34% kavandatud 4 260 inimesest).

Kõige suurema osa sihtvaldkonna 2A eelarvest moodustab meede 4 ja selle tegevuse liigid 4.1 ja 4.3. Meetme 4 kavandatud eelarve sihtvaldkonda 2A on 213 301 090 eurot, millest 2019. aasta lõpuga on realiseeritud 57,84%, mis teeb 123 371 080,17 eurot. See eelarve jaguneb tegevuse liigi 4.1 ja 4.3 vahel. Tegevuse liik 4.1 alt on rakendatud nii toetust kui finantsinstrumenti. Toetust on sihtvaldkonna 2A eelarvest väljamakstud 51,28% ehk 84 255 392,53 eurot kogueelarvest 164 301 090 eurot. Rahastamisvahendist antud avaliku sektori kogukulu on 17 091 184,98 eurot. Tegevuse liigi 4.1 eesmärgiks on toetuse kaudu toetada 807 põllumajanduslikku majapidamist põllumajanduslikesse majapidamistesse investeerimisel (indikaator O.4). Perioodil 2014-2019 on toetatud 789 majapidamist ehk täidetud on 97,77% eesmärgist. Seatud eesmärk on peaaegu täidetud ning võrreldes eelmise aastaga lisandus umbes 100 toetuse saajat. Tegevuse liik 4.3 eelarvest on väljamakstud 22 024 502,66 eurot ehk 44,95% kogueelarvest 49 000 000 eurot. Kogu meetme 4 osas on seatud aastaks 2023 ka sihtväärtus kogu avaliku ja erasektori investeeringu osas (indikaatori O.2). Sihtväärtuseks on seatud 440 000 000 eurot ja sellest on 2019. aasta lõpu seisuga saavutatud 65,03% ehk koguinvesteering on 286 113 560,60 eurot.

Meede 6 panustab sihtvaldkonna 2A eesmärkidesse tegevuse liigi 6.3 kaudu väljundindikaatoritega O.1 Avaliku sektori kogukulud, O.2 koguinvesteering (avalik + erasektor) ja O.4 Toetuse sajate arv. Meetme kavandatud eelarveks (indikaator O.1) on 18 000 000 eurot, millest 2019. aasta lõpuks on välja makstud 89,23% ehk indikaator O.1 võrdub 16 061 776,84 eurot. Lisaks on seatud aastaks 2023 sihtväärtus kogu avaliku ja erasektori investeeringu osas (indikaatori O.2). Sihtväärtuseks on seatud 18 000 000 eurot ja see väärtus oli juba 2018 aasta lõpuga saavutatud. Koguinvesteering 2014-2019 on 26 379 438,38 eurot. Meetme 6 tegevuse liigi 6.3 eesmärgiks sihtvaldkonna 2A all on seatud toetada äriettevõtte asutamiseks 1200 põllumajanduslikku majapidamist väikeste põllumajandusettevõtete arendamiseks. Perioodil 2014-2019 on sellest saavutatud 92,17% (1 106 toetuse saajat).

Sihtvaldkonna 2A alt on programmeeritud meede 16 eelarve 12 100 000 eurot. Sellest on perioodil 2014-2019 välja makstud 4 432 736,57 eurot (indikaator O.1), millega on saavutatud 36,63% eesmärgist. Võrreldes 2019 aastaga on indikaatori väärtus suurenenud 14% võrra.

Sihtvaldkonna 2A eesmärkindikaatoriks (T4) on protsent põllumajanduslikest majapidamistest, kes saavad maaelu arengu programmi raames toetust ümberkorraldamisse ja moderniseerimisse investeerimiseks. Eesmärkindikaatori T4 sihtväärtuse saavutamiseks panustab tegevuse liik 4.1 raames toetatud majapidamiste arv. Indikaator T4 osas on kavandatud, et 2023. aastaks on 4,12% põllumajanduslikest majapidamistest saanud toetust ümberkorraldamiseks ja moderniseerimisse investeerimiseks. Seisuga 31.12.2019 oli T4 väärtus 4,02% ja see on 97,65% planeeritud eesmärgist.

Sellel on seatud sihttase peaaegu täidetud ja teades, et toetust on määratud rohkematele majapidamistele saame eeldada, et seatud eesmärk peagi saavutatakse.

2B

2. prioriteedi (põllumajandusettevõtete elujõulisuse ja kõigi põllumajandusvormide konkurentsivõime parandamine kõigis piirkondades ning uuenduslike põllumajandustehnoloogiate ja metsade säästva majandamise edendamine) raames püütakse maaelu arengu eesmarke saavutada kahes sihtvaldkonnas, millest teine on 2B (piisavalt kvalifitseeritud põllumajandustootjate põllumajandussektorisse sisenemise hõlbustamine ja eelkõige põlvkondadevahetuse hõlbustamine).

Sihtvaldkonda 2B panustavad järgmised meetmed ja tegevuste liigid:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitus“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendustegevused“;
- meetme 6 „Põllumajandusettevõtete ja ettevõtluse areng“ tegevuse liik 6.1 „Noorte põllumajandustootjate tegevusealustamine“.

Sihtvaldkonna 2B alt on programmeeritud kokku toetust summas 23 024 000 eurot. Peamiselt panustab sellesse sihtvaldkonda (96,1% kogueelarvest) tegevuse liik 6.1 eelarvega summas 22 124 000 eurot. Lisaks on antud sihtvaldkonda planeeritud meetme 1 osas eelarvet 500 000 eurot (2,2% sihtvaldkonna kogueelarvest) ja meetme 2 eelarve 400 000 eurot (1,7% sihtvaldkonna kogueelarvest). Seejuures MAK uue versiooniga suurendati meetme 1 eelarve 100 000 euro võrra.

Sihtvaldkonna 2B rakendamine (indikaatorid)

Meetme 1 panustamist sihtvaldkonda 2B jälgitakse väljundindikaatoritega O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.12 Koolituses osalejate arv. Perioodil 2014-2019 on indikaatori O.1 väärtus sihtvaldkonna 2B osas 67 559,97 eurot. See moodustab 13,51% koguperioodiks kavandatud meetme 1 eelarvest sihtvaldkonda 2B.

Perioodil 2014-2019 on indikaatori O.12 alusel sihtvaldkonna 2B teemadel koolituses osalejate arv 44 inimest, mis on 16% perioodiks 2014-2020 kavandatud 275 koolitusel osalejast.

Meede 2 väljundindikaatorid sihtvaldkonna 2B osas on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonna 2B osas meede 2 indikaatori O.1 saavutatud väärtus 45 423,82 eurot, millega on rakendatud 11,36% eelarvest 400 000 eurost. Seejuures on võrreldes eelnevate aastatega toimunud märgatav tõus väljamakstud summa osas. 31.12.2019 seisuga on nõustamist saanud toetuse saajate arv sihtvaldkonna 2B teemade osas (indikaator O.13) 28 inimest (9,33% kavandatud 300 inimesest) ja võrreldes eelnevate aastatega on ka see indikaator aastaga üprisriku palju tõusnud, sest varasemalt oli indikaatori väärtus ainult 2. Samas ollakse seatud eesmärgist veel väga kaugel.

Peamise osa sihtvaldkonna 2B eelarvest moodustab meede 6 ja selle tegevuse liik 6.1. Meetme 6 kavandatud eelarve sihtvaldkonna 2B osas on 22 124 000 eurot, millest 2019. aasta lõpuga on realiseeritud 70,90%, mis teeb 15 686 714,63 eurot. Sihtvaldkonna 2B meetme 6 väljundindikaatori O.2 Koguinvesteering eurodes eesmärgiks on seatud 23 100 000 eurot, millest 2019. aasta lõpuga on saavutatud 92,99% (21 481 144,16 eurot). Lisaks on seatud eesmärgiks toetust määrata 553 noorele põllumajandustootjale äriettevõtte asutamiseks (indikaator O.4). 31.12.2019 seisuga on toetuse saajaid 459 ehk täidetud on 83% seatud eesmärgist.

Sihtvaldkonna 2B eesmärkindikaatoriks (T5) on protsent põllumajanduslikest majapidamistest, kes on teinud maaelu arengu programmi toetusel ettevõtte arenguplaani/ investeeringuid noorte põllumajandustootjate jaoks. Eesmärkindikaatori T5 sihtväärtuse saavutamisse panustab tegevuse liik 6.1. Indikaatorile T5 on seatud eesmärk 2,82. Seisuga 31.12.2019 oli T5 saavutatud väärtus 2,34. Samas määratud toetuse alusel näeme, et indikaatori väärtus on 2,32, mis on natukene väiksem väljamakstud toetusest. Erinevus tuleneb sellest, et indikaatori arvutamise aluseks on toetuse saajate arv ja 31.12.2019 seisuga on väljamakstud toetuse saajate seas on 4 toetuse saajat, kelle määramise otsus on tühistatud ja tegemist on tagasinõudega. Seega õigem oleks vaadata määratud summa alusel arvutatud indikaatorit ja siis on sihttasemest saavutatud 82,27%. Siiski 2019. aastaga on indikaatori väärtus tõusnud umbes 20% võrra ja sarnase kasvuga võib eeldada, et järgmisel aastal ollakse sihtväärtuse saavutamisele lähedal.

Tulemusraamistik Prioriteet 2

Prioriteet 2 osas on Eesti MAK 2014-2020 tulemusraamistikus määratletud kaks näitajat, milleks on prioriteet 2 avaliku sektori kogukulu ning investeeringutoetust saanud põllumajanduslike majapidamiste arv sihtvaldkonda 2A ja äriplaani elluviimiseks toetust saanud noorte põllumajandustootjate arv sihtvaldkonda 2B.

Prioriteet 2 avaliku sektori kogukulude osas on aastaks 2023 ette nähtud summa 273 575 090 eurot. 31.12.2019 seisuga on prioriteet 2 tegelik avaliku sektori kogukulu 163 416 819 eurot. Vastavalt on saavutatud 2023 eesmärgist 59,73%.

31.12.2019 seisuga on maaelu arengu programmi raames prioriteet 2 alt toetatud 1248 põllumajanduslikku majapidamist. Toetatud on investeeringutele ümberkorraldamise ja moderniseerimise ning investeeringuid noorte põllumajandustootjate jaoks. 2023. aasta eesmärgiks on seatud 1360 põllumajandusliku majapidamise toetamist ja vastavalt on 2019. aasta lõpuga sellest eesmärgist saavutatud 91,76%.

PRIORITEET 3 ÜLEVAADE

3A

3. prioriteedi (toiduahela korraldamise, sealhulgas põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise, loomade heaolu ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses) raames püütakse maaelu arengu eesmärke saavutada kahes sihtvaldkonnas, millest esimene on 3A (toormetootjate konkurentsivõime parandamine nende parema integreerimise abil põllumajanduslike toiduainete tarneahelasse kvaliteedikavade kaudu, mis annavad põllumajandustoodetele lisaväärtuse, kohalike turgude edendamise ja lühikeste tarneahelate ning tootjarühmade ja tootmisharudevaheliste organisatsioonide kaudu).

Sihtvaldkonda 3A panustavad järgmised meetmed ja tegevuste liigid:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitus“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendustegevused“;
- meede 3 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad“;
- meede 4 „Investeeringud materiaalsesse varasse“;
- tegevuse liik 9.1 „Tootjarühma loomise ja arendamise toetus“;
- tegevuse liik 14.1 „Loomade heaolu toetus“;
- tegevuse liik 16.4 „Lühikesed tarneahelad ja kohalike turgude arendamine“.

31.12.2019 seisuga on sihtvaldkonna 3A alt programmeeritud kokku toetust summas 105 573 413,53 eurot. Sihtvaldkonna 3A eelarvest moodustab kõige suurema osa (46%) meetme 4 eelarve summas 48 738 413,53 eurot. 40% (42 585 000 eurot) moodustab tegevuse liigi 14.1 eelarve, 6% (6 000 000 eurot) tegevuse liigi 9.1 eelarve, 4% (4 000 000 eurot) tegevuse liigi 16.4 eelarve, 3% (3 200 000 eurot) meetme 1 eelarve, 1% (1 000 000 eurot) meetme 3 eelarve ja 50 000 eurot on programmeeritud meetme 2 raames.

Sihtvaldkonna 3A rakendamine (indikaatorid)

Meetme 1 programmeeritud väljundindikaatorid sihtvaldkonda 3A on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.12 Koolituses osalejate arv. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonda 3A meetme 1 indikaatori O.1 väärtuseks 1 475 226,92 eurot, mis on 46,1% koguperioodiks kavandatud meetme eelarvest 3 200 000 eurot. Seejuures on 2019. aastaga väljamaksmise protsent tõusnud 28-lt 46-le. Perioodil 2014-2019 on indikaatori O.12 alusel sihtvaldkonna 3A teemadel koolituses osalejate arv 2440 inimest, millega on saavutatud seatud eesmärk, et koolitustel osaleb koguperioodil 1 100 inimest. Seejuures 2B teemadel koolituses osalejate arv on üle kahe korra suurem kui algselt osati planeerida.

Meede 2 programmeeritud väljundindikaatorid sihtvaldkonda 3A on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv. Perioodil 2014-2019 on indikaatori O.1 saavutatud väärtus 24 115,95 eurot, millega on realiseeritud 48,23% indikaatori eesmärgist 50 000 eurot. Võrreldes 2018. aasta lõpu seisuga ei ole väljamakstud summa muutunud. 31.12.2019 seisuga on sihtvaldkonna 3A teemadel nõustamist saanud toetuse saajate arv (indikaator O.13) 2 inimest (5% kavandatud 40st inimesest).

Meede 3 programmeeritud väljundindikaatorid sihtvaldkonda 3A on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.4 Toetuse saajate arv. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonna 3A meetme 3 indikaatori O.1 saavutatud väärtus 265 681,27 eurot, millega on realiseeritud 26,57% planeeritud eelarvest 1 000 000 eurost. Lisaks on seatud eesmärgiks toetust määrata 75 põllumajanduslikule majapidamisele (indikaator O.4). 2019. aastal toimus meetme 3 tegevuse liigi 3.1 esimene taotlusvoor ja selle tulemusel on seisuga 31.12.2019 O.4 väärtus 11, mis on 14,67% eesmärgist.

Kõige suurema osa sihtvaldkonna 3A eelarvest moodustab meetme 4 tegevuse liik 4.2. Meetme 4 kavandatud eelarve sihtvaldkonda 3A on 48 738 413,53 eurot. See sisaldab nii toetuse kui ka

finantsinstrumendi eelarvet. 31.12.2019 seisuga on O.1 saavutatud väärtus 10 699 358,16 eurot, mis on 21,95% seatud eesmärgist. Makstud summa osakaal eelarvest on küllaltki väike kuid määratud summa moodustab eelarvest 65,77% ja selle põhjal võib eeldada indikaatori väärtuse tõusu, kui määratud summad on välja makstud. Lisaks on sihtvaldkonna 3A osas seatud eesmärgiks tegevuse liigist 4.2 määrata toetust 70 tegevuse ellu viimiseks (indikaator O.3). Perioodil 2014-2019 on toetatud 25 tegevust ehk täidetud on 35,71% eesmärgist. Tulenevalt tulemusraamistiku vahe-eesmärkide mitte saavutamisest prioriteet 3 alt on kavandatud meetme 4 sihtvaldkonna 3A eelarve vähendamine, mis kinnitati 2020. aastal. Kuna eelarve ja sellest tulenevad sihttasemed vähenevad siis järgnevatel aastatel tõuseb juba sellevõrra meetme rakendamise määr.

Meetme 9 sihtvaldkonna 3A väljundindikaatorid on O.1 Avaliku sektori kogukulud, O.3 toetust saanud tegevuste arv ja O.9 Toetavates tootjarühmades osalevate põllumajanduslike majapidamiste arv. Meetme kavandatud eelarveks (indikaator O.1) sihtvaldkonna 3A osas on 6 000 000 eurot, millest 2019. aasta lõpuks on saavutatud 66,47% ehk indikaatori O.1 võrdub 3 988 237,67 eurot. Toetust saanud tegevuste arvuks (indikaator O.3) on planeeritud 15 ja see tulemus on saavutatud. Samuti on saavutatud sihtvaldkonna 3A meetme 9 eesmärk, et 100 põllumajanduslikku majapidamist osaleb toetavates tootjarühmades. 2019. aastal on O.9 väärtus 182.

Sihtvaldkonna 3A alt programmeeritud meede 14 eelarve on 42 585 000 eurot. Sellest eelarvest on rakendatud perioodil 2014-2019 26 293 482,23 eurot (61,74% kavandatud eelarvest). Indikaator O.4 Toetussajate arv osas on seatud sihtvaldkonna 3A meetme 14 eesmärgiks on seatud väärtus 2000. 2019. aastal on O.4 väärtus 1809.

Sihtvaldkonna 3A meede 16 kavandatud eelarve on 4 000 000 eurot. Sellest on perioodil 2014-2019 väljamakstud 777 077,72 eurot (indikaator O.1), millega on saavutatud 19,43% eesmärgist. Makstud summa osakaal eelarvest on küllaltki väike kuid määratud summa moodustab eelarvest 83,17% ja selle põhjal võib eeldada indikaatori väärtuse tõusu, kui määratud summad on välja makstud. Väljundindikaatoriga O.9 on kavandatud, et meetme 16 kaudu osaleb 170 põllumajanduslikku majapidamist tarneahelas osalejate vahelises koostöös/ kohalikul tasandil edendamises. Sellest eesmärgist on 2019. aastal saavutatud 51,76% (O.9=88).

Sihtvaldkonna 3A eesmärkindikaatoriks (T6) on protsent põllumajanduslikest majapidamistest, keda toetatakse osalemise eest kvaliteedikavades, kohalikel turgudel ja lühikestes tarneahelates ning tootjarühmades- või organisatsioonides. Eesmärkindikaatori T5 osas on kavandatud, et 2023. aastaks on 1,76% põllumajanduslikest majapidamistest saanud toetust osalemise eest kvaliteedikavades, kohalikel turgudel ja lühikestes tarneahelates ning tootjarühmades- või organisatsioonides. Seisuga 31.12.2019 on T6 sihtväärtus 1,52, millega on saavutatud 86,40% eesmärgist.

3B

3. prioriteedi (toiduahela korraldamise, sealhulgas põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise, loomade heaolu ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses) raames püütakse maaelu arengu eesmarke saavutada kahes sihtvaldkonnas, millest teine on sihtvaldkond 3B (põllumajandusettevõtte riskiennetamise ja -juhtimise toetamine).

Sihtvaldkonda 3B panustavad järgmised meetmed ja tegevuste liigid:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitus“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendustegevused“;
- meede 5 „Loodusõnnetustes ja katastroofides kahjustatud põllumajandusliku tootmise potentsiaali

taastamine ning asjakohaste ennetusmeetmete kasutuselevõtmine“ tegevuse liik 5.2 „Ohtlike taimekahjustajate ja loomahaiguste korral kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamine (5.2)“.

- meede 17 „Riskijuhtimine“

Sihtvaldkonna 3B alt on programmeeritud kokku toetust summas 5 000 000 eurot. Planeeritud eelarvest moodustab 40% tegevuse liigi 5.2 eelarve summas 2 000 000 eurot. Samasuure eelarve ja osakaaluga on ka meede 17 eelarve. 14% (700 000 eurot) moodustab meetme 1 eelarve ja 6% (300 000 eurot) meetme 2 eelarve.

Sihtvaldkonna 3B rakendamine (indikaatorid)

Meetme 1 programmeeritud väljundindikaatorid sihtvaldkonna 3B osas on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.12 Koolituses osalejate arv. Perioodil on sihtvaldkonna 3B alt meetme 1 eelarveks planeeritud 700 000 eurot. Seisuga 31.12.2019 on välja makstud 340 560 eurot ja vastavalt on rakendamise 48,65%. Samas meetme 1 määratud summa sihtvaldkonda 3B on seirearuandes esitatud andmete põhjal 925 880 eurot, mis on üle planeeritud eelarve. See on iga-aastaste esitatud määratud toetuste summa, kuid aja jooksul on selgunud, et algne meetme 1 sihtvaldkondadesse jagunemise süsteem ei näita õiget ülevaadet. Meetme 1 alt rakendatavate pikaajaliste programmide puhul on tegemist hankeprotseduuriga, kus kõigepealt sõlmitakse raamleping, millega pannakse paika programmi maksimaalne toetuse summa ja seejärel sõlmitakse iga-aastased hankelepingud. Kuni 2018.a lõpuni jagati pikaajaliste programmide eelarve sihtvaldkondadesse panustamine raamlepingu summa järgi. Tegelikuses selgusid aga konkreetsed summad ja nende eest tehtavad tegevused ning ühtlasi ka reaalne sihtvaldkondadesse jagunemine lõplikult alles iga-aastase hankelepingu sõlmimise hetkel. Samuti tehti väljamaksed vastavalt hankelepingutele ja nendest tulenevatele sihtvaldkondadele. Selline olukord põhjustas eksliku mulje, nagu meetme raames oleks toimunud osades valdkondades suur ülemääramine ning mõnes sihtvaldkonnas tekkis olukord, kus justnagu poleks määramist olnudki, küll aga väljamaksed. 2019.a alguses otsustati, et edaspidi sisestatakse tehtavate tegevuste sihtvaldkonnad hankelepingute järgi, kuna see vastab rohkem realselt planeeritule. Sellise süsteemi kasutamine vastab paremini reaalsele olukorrale ning annab parema ülevaate sellest, kuidas panustavad teadmussiirde pikaajalised programmid erinevatesse sihtvaldkondadesse. Suur osa senistest pikaajalistest programmist lõpetab oma tegevused 2020.a ja kuna 2020. aastaks on ka hankelepingud sõlmitud, siis juba praegu on selge, et meetme ulatuses ülekulutamist ei toimu, eelarve on kontrolli all ja väljamaksed vastavad nõuetele. Perioodil 2014-2019 on vastavalt indikaatorile O.12 meetme 1 alt sihtvaldkonna 3A teemadel koolituses osalejate arv 469 inimest, mis on 93,8% seatud eesmärgist 500 koolituses osalejat. Seejuures on võrreldes eelnevate aastatega toimunud märkimisväärne tõus meetme 1 indikaatori väärtuses, mis panustavad sihtvaldkonda 3B.

Meede 2 programmeeritud väljundindikaatorid sihtvaldkonna 3B alla on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv. Perioodil 2014-2019 on välja makstud 55,09% koguperioodi sihtvaldkonna 3B meetme 2 planeeritud eelarvest 300 000 eurost, ehk indikaatori O.1 saavutatud väärtus on 165 281,39 eurot. Kui vaadata meetme 2 määratud summat sihtvaldkonda 3B, siis see on väiksem kui makstud summa. See on sellepärast, et meetme 2 tegevuse liigi 2.1 rakendamiseks sõlmiti perioodi alguses käsundusleping ning sellest lepingust tulenevad määratud summad. Lepingus tehti praktiliselt kogu meetme 2 eelarve indikatiivne jaotus sihtvaldkondade lõikes, mis põhines MAK esimese versiooni eelarvel. Tegelik meetme rakendamine on olnud algsest sihtvaldkondade jaotumises erinev ja MAK hilisemate muudatusega on eelarvet sihtvaldkondade vahel ümber tõstetud. 31.12.2019 seisuga on sihtvaldkonna 3B teemadel nõustamist saanud toetuse saajate arv (indikaator O.13) 83 inimest (34,58% kavandatud 240 inimesest).

Sihtvaldkonna 3B eelarvest moodustab 40% meede 5 ja selle tegevuse liik 5.2. Meetme 5 kavandatud

eelarve on 2 000 000 eurot (indikaator O.1). 31.12.2019 seisuga on toetust välja makstud 1 456 589,03 eurot ja vastavalt on rakendamise seis 72,83%.

MAK 4 versiooni vastu võtmisega 2018. aasta lõpus loodi uus meede 17, mille eelarve on 2 000 000 eurot. 2019. aastal alustati meetme rakendamisega ning toimus kaks taotlusvooru, kuid väljamakseteni ei jõutud. Seega on seisuga 31.12.2019 meetme väljamakse ja toetusesaajate arv 0. Seejuures on eesmärgiks seatud, et aastaks 2023 on toetuse saajaid 2 100.

Sihtvaldkonna 3A tulemusindikaator (T7) osakaal põllumajanduslikest majapidamistest, kes osalevad riskijuhtimiskavades väärtus on seisuga 31.12.2019 samuti 0, sest indikaatori väärtus tuleneb meetme 17 toetuse saajate arvust. Samas on täidetud teine seatud eesmärkindikaator, et sihtvaldkonna 3B teemadel nõustatute koguarv on 80. Vastavalt 31.12.2019 seisuga on nõustatute koguarv 83.

Tulemusraamistik Prioriteet 3

Prioriteet 3 osas on tulemusraamistikus määratletud kolm näitajat, milleks on avaliku sektori kogukulu, sihtvaldkonna 3A selliste põllumajanduslike majapidamiste arv, kes saavad toetust kvaliteedikavade, kohalike turgude / lühikeste tarneahelate ning tootjarühmade kaudu ning täiendav indikaator meetme 4 investeeringute maht sihtvaldkonda 3A.

Prioriteet 3 avaliku sektori kogukulude osas on aastaks 2023 seatud eesmärgiks summa 110 333 413,53 eurot. 31.12.2019 seisuga on tegelik prioriteet 3 avalikus sektori kogukulu 45 485 610,34 eurot. Vastavalt on saavutatud 41,23% aastaks 2023 seatud eesmärgist.

Kvaliteedikavade, kohalike turgude/ lühikeste tarneahelate ning tootjarühmade kaudu on toetust saanud 299 põllumajanduslikku majapidamist. Aastaks 2023. seatud eesmärgist, toetada 345 majapidamist, on saavutatud 86,67%

Prioriteet 3 osas on tulemusraamistikus täiendavaks indikaatoriks määratud meetme 4 investeeringute maht. Meetme 4 investeeringute maht sihtvaldkonda 3A on 31.12.2019 seisuga 18 208 689,53 eurot. Selle tulemusega on saavutatud 14,01% aastaks 2023 seatud eesmärgist 140 000 000 eurot. Vastav indikaator on eesmärgi saavutamise osas kõige madalamas seisus.

PRIORITEET 4 ÜLEVAADE

4. prioriteet hõlmab sihtvaldkondi 4A (elurikkuse ennistamine, säilitamine ja parandamine), 4B (veemajanduse, sh väetiste ja pestitsiidide kasutamise parandamine) ja 4C (mullaerosiooni tõkestamine ja mulla majandamise parandamine).

Sihtvaldkondadesse 4A, 4B ja 4C eht tervikuna prioriteet 4 panustavad kõige enam meetmed 10, 11 ja 12. Meetme 10 „Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede“ tegevuste liigid 10.1.1 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“, 10.1.2 „Piirkondlik veekaitse toetus“, 10.1.3 „Piirkondlik mullakaitse toetus“, 10.1.4 „Keskkonnasõbraliku aianduse toetus“, 10.1.5 „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus“, 10.1.6 „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“, 10.1.7 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“ on kõik tervikuna programmeeritud prioriteet 4 alt ehk nn plokk-programmeeritud. Seejuures tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.2, 10.1.4 panustavad kaudselt ka sihtvaldkonda 5D (kaasnev sihtvaldkond) ja 10.1.3 ning 10.1.7 panustavad kaudselt sihtvaldkonda 5E (kaasnev sihtvaldkond). Meetme 11 „Mahepõllumajandus“ tegevuste liigid 11.1 „Mahepõllumajandusele üleminek“ ja 11.2 „Mahepõllumajandusega jätkamine“ ning meetme 12 „Natura 2000 ja veepoliitika raamdirektiivi kohased toetused“ tegevuste liigid 12.1 „Natura 2000 toetus põllumajandusmaale“ ja 12.2 „Natura 2000 toetus erametsamaale“ on samuti programmeeritud tervikuna

prioriteet 4 alt, kuid ei panusta täiendavalt teistesse sihtvaldkondadesse ehk kaasnevaid sihtvaldkondi neil ei ole.

4. prioriteedi alt on programmeeritud kokku 362 441 666,66 eurot, millest kõige suurema osa moodustab meetme 10 eelarve summas 220 153 666,66 eurot (60,7% prioriteet 4 eelarvest). Eelarveliselt järgmise suurusega on prioriteet 4 alt programmeeritud meetme 11 eelarve summas 95 220 000 eurot (26,3% prioriteet 4 eelarvest) ja meetme 12 eelarve summas 33 898 000 eurot (9% prioriteet 4 eelarvest).

Väiksemate eelarvetega on 4. prioriteedi alt programmeeritud meede 1 summaga 5 200 000 eurot, meede 2 summaga 1 170 000 eurot, tegevuse liik 4.4 summaga 2 500 000 eurot, tegevuste liigid 8.3 ja 8.4 summaga 1 200 000 eurot ning meede 16 summaga 3 100 000 eurot.

Prioriteet 4 rakendamine (indikaatorid)

Perioodil 2014–2018 maksti 4. prioriteedi ehk sihtvaldkondade 4A, 4B ja 4C alt välja avaliku sektori toetust (indikaator O.1) kogusummas 230 145 671,39 eurot, mis moodustas 63,50% kogu programmiperioodiks kavandatud prioriteet 4 eelarvest. Meetmete lõikes on prioriteet 4 kogu programmiperioodiks kavandatud eelarvest kulutatud (indikaator O.1):

1. Meede 1 – väljamakstud 55,10% perioodiks 2014–2020 kavandatud avaliku sektori kogukuludest (2 865 047,70 eurot planeeritud 5 200 000 eurost).
2. Meede 2 – perioodil 2014–2019 on väljamakstud 537 198,59 eurot, s.o 45,91% perioodiks 2014–2020 kavandatud avaliku sektori kogukuludest (1 170 000 eurot);
3. Meede 4 (tegevuse liik 4.4) – planeeritud eelarvest 2 500 000 on kulutatud 45,03% ehk 1 125 728,80 eurot. Seejuures meetme määratud toetuse summa näitab seirearuandes 2 514 109,04 eurot, mis näib üle eelarve. Tegelikuses on osaliselt jäetud määratud tegevusi ellu viimata ning sellevõrra on vabanenud vahendite arvelt tehtud täiendavad määramised.
4. Meede 8 (tegevuste liigid 8.3 ja 8.4) – perioodiks 2014–2020 kavandatud avaliku sektori kogukuludest 1 200 000 eurot on seisuga 31.12.2019 väljamakstud 1 065 128,64 eurot (89% planeeritust). Seejuures meetme määratud toetuse summa näib üle eelarve, kuid tegelikuses on osaliselt jäetud määratud tegevusi ellu viimata ning sellevõrra on vabanenud vahendite arvelt tehtud täiendav taotlusvoor.
5. Meede 10 – väljamakstud 138 072 504,46 eurot, mis on 62,72% planeeritud eelarvest 220 153 666,66 eurot.
6. Meede 11 - perioodil 2014–2019 on väljamakstud 63 088 275,30 eurot, s.o 66,26% perioodiks 2014–2020 kavandatud avaliku sektori kogukuludest (95 220 000 eurot);
7. Meede 12 – 31.12.2019 seisuga on väljamakstud toetust prioriteet 4 alt 23 482 061,53 eurot, s.o 69,27% perioodiks 2014–2020 kavandatud avaliku sektori kogukuludest (33 898 000 eurot).
8. Meede 16 - väljamakstud 248 195,57 eurot, mis on 8,01% planeeritud eelarvest 3 100 000 eurot. Makstud summa osakaal eelarvest on küllaltki väike kuid määratud summa moodustab eelarvest 77,42% ja selle põhjal võib eeldada indikaatori väärtuse tõusu, kui määratud summad on välja makstud.

Lisaks avaliku sektori kogukuludele (indikaator O.1) on meede 1 osas seatud eesmärgiks, et aastaks 2023 on prioriteet 4 teemade osas koolituses osalejate arv 1250 inimest (indikaator O.12). 31.12.2019 seisuga on seatud eesmärk saavutatud ning koolitustel on osalenud 1598 inimest.

Meetme 2 osas on eesmärgiks, et prioriteet 4 osas on aastaks 2023 nõustamist saanud toetuse saajate arv 1000 inimest (indikaator O.13). Sellest on 31.12.2019 seisuga saavutatud 41,60% protsenti ehk nõustamist saanud toetuse saajate arv on 416 inimest.

Perioodiks 2014–2020 on meetme 4 raames kavandatud koguinvesteeringuks (avalik + erasektor) prioriteet 4 osas 2 500 000 eurot (indikaator O.2). Perioodil 2014–2019 oli meetme 4 väljundindikaatori O.2 Koguinvesteering eurodes väärtuseks 1 125 728,80 eurot (45,03% eesmärgist). Lisaks on meede 4 tegevuse liigi 4.4 puhul seatud eesmärgiks, et aastaks 2023 on mittetootlikke investeeringute tegemiseks toetust saanud tegevuste arv 250 (indikaator O.3). 31.12.2019 seisuga on indikaatori saavutatud väärtus 187 toetatud tegevust, mis on 74,8% seatud eesmärgist.

Indikaator O.5 Kogupindala (ha) on prioriteet 4 puhul seatud eesmärgid meetmete 10, 11 ja 12 osas. Meetme 10 tegevuse liigi 10.1 osas on seatud eesmärgiks, et toetust makstakse 661 000 hektarile. 2019. aastal maksti meetme 10 raames välja toetust 491 839,46 hektarile ning indikaatori O.5 kavandatud väärtusest on sellega saavutatud 74,41%. Meetme 11 tegevuse liigi 11.1 (üleminek mahepõllumajandusele) osas on kavandatud kogupindalaks 60 000 hektarit. 2019. aastal on O.5 väärtuseks 10 421,27 hektarit ehk 17,37% eesmärgist. Tegevuse liigi 11.2 mahepõllundusega jätkamine osas on kavandatud kogupindalaks 133 000 hektarit. 2019. aastal on indikaator O.5 väärtuseks 165 261,93 hektarit ja selle tulemusega on seatud eesmärk täidetud. Meetme 12 tegevuse liigi 12.1 (NATURA 2000 põllumajandusmaa) raames on 2019. aastal makstud toetust 20 152,64 hektarile, mis moodustab 86% kavandatud O.5 väärtusest 23 440 hektarit. Tegevuse liigi 12.2 (NATURA 2000 metsamaa) raames on 2019. aastal makstud toetust 64 116,36 hektarile, mis moodustab 101,77% kavandatud indikaator O.5 väärtusest 63 000 hektarit.

Prioriteet 4 osas on seatud 4 eesmärkindikaatorit. Sihtvaldkond 4A osas on esimene eesmärkindikaator T8, mis mõõdab protsenti metsast või muust metsamaast, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust. Eesmärkindikaatori T8 sihtväärtuse saavutamisse panustab meetme 12 tegevuse liik 12.2 „Natura 2000 toetus erametsamaale“. T8 osas on kavandatud, et 2023. aastaks on protsent metsast või muust metsamaast, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust, sihtväärtuseks saavutatud 2,7%. T8 saavutatud sihtväärtus seisuga 31.12.2019 oli 2,74%, mis tähendab, et seatud eesmärk on saavutatud.

Teine sihtvaldkonna 4A eesmärkindikaator on T9. Indikaatori eesmärgiks on mõõta kui suur on protsent põllumajandusmaast, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust ja/või maastikke. Eesmärkindikaatori T9 sihtväärtuse saavutamisse panustavad meetme 10 tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.3, 10.1.4, 10.1.5, 10.1.7 ja meetme 11 tegevuse liigid 11.1, 11.2 ning meetme 12 tegevuse liik 12.1. T9 osas on kavandatud, et 2023. aastaks saavutatakse sihtväärtus 70,25%. T9 saavutatud sihtväärtus 31.12.2019 seisuga oli 71,51%. Sellega on seatud eesmärk saavutatud.

Prioriteet 4 sihtvaldkonna 4B osas on seatud sihtväärtus eesmärkindikaatorile T10 Protsent põllumajandusmaast, mida hõlmavad majandamislepingud, millega parandatakse veemajandust. Eesmärgiks on majandada põllumajandusmaad veemajandust parandaval viisil. Eesmärkindikaatori T10 sihtväärtuse saavutamisse panustavad meetme 10 tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.4, 10.1.7 ning meetme 11 tegevuse liigid 11.1 ja 11.2. T10 osas on kavandatud, et 2023. aastaks on 63,93% põllumajandusmaast hõlmatud majandamislepingutega, mis parandavad veemajandust. T10 sihtväärtus 31.12.2019 seisuga oli 70,57% ehk indikaatorile seatud eesmärk on saavutatud.

Sihtvaldkonda 4C panustamist jälgib indikaator T12, mis mõõdab protsenti põllumajandusmaast, mida hõlmavad majandamislepingud, millega parandatakse mulla majandamist ja/või tõkestatakse mullaerosiooni. Eesmärkindikaatori T12 sihtväärtuse saavutamisse panustavad meetme 10 tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.3, 10.1.4, 10.1.7 ning meetme 11 tegevuse liigid 11.1 ja 11.2. Aastaks 2023. on kavandatud, et protsent põllumajandusmaast, mida hõlmavad majandamislepingud, millega parandatakse mulla majandamist ja/või tõkestatakse mullaerosiooni, on saavutatud sihtväärtus 70,99%. T12 saavutatud sihtväärtus 31.12.2019 seisuga oli 70,54% ja seatud eesmärk on saavutatud 99,37 protsendi ulatuses.

Tulemusraamistik Prioriteet 4

Prioriteet 4 osas on tulemusraamistikus määratletud kaks näitajat, milleks on avaliku sektori kogukulu ning põllumajandusmaa, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust ja/või maastikke (ha) sihtvaldkond 4A osas või mille eesmärk on parandada veemajandust (ha) sihtvaldkond 4 B osas või mille eesmärk on parandada mulla majandamist ja/või vältida mullaerosiooni (ha) sihtvaldkond 4C osas.

Avaliku sektori kogukuludeks on prioriteet 4 puhul aastaks 2023 ette nähtud 361 951 666.66 eurot. Perioodil 2014-2019 on prioriteet 4 avaliku sektori kogukulud 230 484 140,59 eurot. Saavutatud avaliku sektori kogukulu moodustab 63,68% aastaks 2023 seatud eesmärgist.

Teiseks selle prioriteedi tulemusraamistiku näitajaks on sellise põllumajandusmaa pindala, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on toetada elurikkust või maastikke või parandada veemajandust või mulla majandamist või erosiooni. Aastaks 2023 ette nähtud tase on 877 440 hektarit. 2018. aasta tulemusega, et toetatud põllumaa suurus on 696 539,19 hektarit, on saavutatud 79,38% 2023. aastaks seatud eesmärgist.

PRIORITEET 5 ÜLEVAATE

5A

5. prioriteedi (ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris) raames püütakse maaelu arengu eesmärke saavutada viies sihtvaldkonnas, millest esimene on sihtvaldkond 5A (veekasutuse tõhustamine põllumajanduses). Sihtvaldkonda 5A panustab meetmed 1 ja 2, mis on sihtvaldkonna 5A alt programmeeritud vastavalt eelarvega 500 000 eurot ja 650 000 eurot.

Sihtvaldkonna 5A rakendamine (indikaatorid)

Perioodiks 2014-2020 on sihtvaldkonda 5A panustavaks eelarveks kokku planeeritud 1 150 000 eurot. Sellest 500 000 on planeeritud meetmest 1. Eelarve kasutamist mõõdab väljundindikaator O.1. Sihtvaldkonna 5A alt on meetme 1 osas 31.12.2019 seisuga väljamakseid toetatud 9 559,50 eurot, mis on 1,91% planeeritud eelarvest.

Meetme 2 väljundindikaatori O.1 Avaliku sektori kogukulud väärtuseks sihtvaldkonna 5A osas on planeeritud perioodiks 2014-2020 650 000 eurot. Seisuga 31.12.2019 on sellest eesmärgist saavutatud 21,74%, ehk meetme 2 alt on sihtvaldkonda 5A panustavaid väljamakseid tehtud 141 324,03 eurot. Lisaks on seatud eesmärgiks meetme 2 osas, et tegevuse liigist 2.1 nõustatakse 500 toetuse saajat sihtvaldkonna 5A raames (indikaator O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv). Perioodil 2014–2019 nõustati 123 toetuse saajat, s.o 24,60% kogu programmiperioodiks kavandatud eesmärgist.

Sihtvaldkonna 5A eesmärkindikaatoriks on sihtvaldkonna 5A teemadelt nõustanute koguarv ning seatud on sihtväärtus 200. 31.12.2019 seisuga on vastava väärtuse saavutamise määr 61,5% ning saavutatud väärtus 123.

5B

5. prioriteedi (ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris)

raames püütakse maaelu arengu eesmäärke saavutada viies sihtvaldkonnas, millest teine on sihtvaldkond 5B (energiakasutuse tõhustamine põllumajanduses ja toiduainetööstustes).

Sihtvaldkonna 5B alt on programmeeritud kokku toetust summas 8 700 000 eurot. Planeeritud eelarvest moodustab kõige suurema osa (91,9%) tegevuse liigi 4.2 eelarve summas 8 000 000 eurot. 6,9% (600 000 eurot) moodustab meetme 1 eelarve ja 1,1% (100 000 eurot) meetme 2 eelarve.

Sihtvaldkonna 5B rakendamine (indikaatorid)

Sihtvaldkonna 5B alt on seatud meetme 1 osas eesmärgid väljundindikaatoritele O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.12 Koolituses osalejate arv. Indikaator O.1 Avaliku sektori kogukulud sihtvaldkonna 5B meetme 1 väärtus on 31.12.2019 seisuga 9 414 eurot, mis on 1,57% kavandatud eelarvest 600 000 eurot. Seejuures on väljamakstud summa võrreldes eelmise aastaga vähenenud, sest 2019.a aastal vaadati üle ja mingil määral jaotati ümber meetme 1 väljamakstud toetus sihtvaldkondade lõikes. Sihtvaldkonna 5B meetme 1 teiseks väljundindikaatoriks on O.12 Koolituses osalejate arv. Koolituses osalejate arv 31.12.2019 seisuga on 14 inimest, mis on 5,6% aastaks 2023 seatud eesmärgist (250 koolitatud inimest).

Sihtvaldkonna 5B meetme 2 osas on väljundindikaatori O.1 Avaliku sektori kogukulud kavandatud eelarveks 100 000 eurot. Sellest on 31.12.2019 seisuga on väljamakstud 5,98% ehk O.1 võrdub 5 980,31 eurot. Lisaks on sihtvaldkonna 5B osas meetme 2 osas kavandatud, et nõustamist saanud toetuse saajate arv (indikaator O.13) on perioodil 2014-2020 80 inimest. 31.12.2019 seisuga on nõustamist saanud 4 inimest, mis moodustab 5% seatud eesmärgist. Vastavad väärtused olid samad ka seisuga 31.12.2018 ja 2019. aastaga ei ole täiendavaid projekte sihtvaldkonda 5B meetme 2 alt tehtud.

Kõige suurema osa sihtvaldkonna 5B alt programmeeritud eelarvest moodustab meede 4 ja selle tegevuse liik 4.2. Vastavalt on sihtvaldkonna 5B tegevuse liik 4.2 planeeritud eelarve kogu MAK perioodiks 8 000 000 eurot. Sellest on 31.12.2019 seisuga väljamakstud 6 143 636,23 eurot, mis moodustab 76,80% planeeritud eelarvest. Seejuures on 31.12.2019 seisuga tegevuse liigis 4.2 sihtvaldkonda 5B toetust määratud 14 316 241,43, mis on suurem summa kui indikatiivne eelarve antud sihtvaldkonda. Tegevuse liigis 4.2 on toetuse taotlemine võimalik 3 erineva sihtvaldkonna tegevuse jaoks. Toetuse määramise seis näitab, et tegelik toetuse taotlemine on olnud erinev esialgsest sihtvaldkondade vahelisest eelarve jaotusest. Lisaks näeme, et määratud toetuse odavnemiste ja loobumiste hulk on küllaltki suur ja sellevõrra kogu määratud summa ei lähe väljamaksmisele. Eelarve jaotust jälgitakse meetme lõikes ja vastavalt kogu meetme eelarve osas vaadatuna ei ole toetust määratud rohkem kui vastav eelarve ette näeb. Lisaks on seatud sihtväärtus ka väljundindikaatoritele O.3 Investeerimiseks toetust saanud tegevuste arv. Väljundindikaator O.3 eesmärgist on 31.12.2019 seisuga saavutatud 73,33%, ehk sihtvaldkonna 5B meetme 4 osas on investeerimiseks toetust saanud tegevusi tehtud 22 planeeritud 30-st.

Eesmärkindikaatori T15 Koguinvesteering energiatõhususse sihtväärtuse saavutamisse panustab meetme 4 tegevuse liik 4.2. Aastaks 2023 on seatud eesmärgiks investeerida energiatõhususse 20 000 000 eurot sihtvaldkonna 5B raames. Eesmärkindikaator T15 osas on realiseeritud 31.12.2019 seisuga väärtus 20 365 066,08 eurot ja sellega on seatud eesmärk saavutatud.

5C

5. prioriteedi (ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris) raames püütakse maaelu arengu eesmäärke saavutada viies sihtvaldkonnas, millest kolmas on sihtvaldkond 5C (taastuvate energiaallikate, kõrvalsaaduste, jäätmete, jääkide ja muude toiduks mittekasutatavate

toorainete pakkumise ja kasutamise hõlbustamine biomajanduse edendamise eesmärgil).

Sihtvaldkonda 5C panustavad järgmised meetmed ja tegevuste liigid:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitus“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendustegevused“;
- tegevuse liik 6.4 „Investeeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonnas mittepõllumajandusliku tegevuse suunas“ (sh finantsinstrument);
- tegevuse liik 8.6 „Metsade elujõulisuse ja majandusliku väärtuse parandamine“;
- meede 16 „Koostöö“.

Sihtvaldkonna 5C alt on programmeeritud kokku toetust summas 11 112 941,17 eurot. Sihtvaldkonna 5C eelarvest moodustab kõige suurema osa (69%) tegevuse liigi 8.6 eelarve (7 712 941,17 eurot). 12,5% (1 390 000 eurot) moodustab meede 6 eelarve, 13,5% (1 500 000 eurot) meetme 16 eelarve, ning väiksemate osakaaludega on meetme 1 eelarve 500 000 eurot ja meetme 2 eelarve 10 000 eurot.

Sihtvaldkonna 5C rakendamine (indikaatorid)

Sihtvaldkonda 5C meetme 1 väljundindikaatorid on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.12 Koolituses osalejate arv. Perioodil 2014-2019 ei ole meetme 1 osas prioriteet 5C alt väljamakseid tehtud ja meetme 1 väljundindikaatorite väärtused 0.

Meede 2 kavandatud väljundindikaatorid sihtvaldkonda 5C on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonda 5C meede 2 indikaatori O.1 saavutatud väärtus 2 560 eurot, millega on välja makstud 25,60% kavandatud eelarvest 10 000 eurot. Meetme 2 alt on antud sihtvaldkonda toetust määratud 10 120,00 eurot, mis teeb 101,20% planeeritud eelarvest. Samas meetme määratud toetuse odavnemiste ja loobumiste summa pealt näeme, et määratud summa tervenisti väljamaksmisele ei lähe. 31.12.2019 seisuga ei ole sihtvaldkonna 5C meede 2 indikaator O.13 osas väärtust saavutatud.

Sihtvaldkonna 5C alt on kavandatud meede 6 eelarve 1 390 000 eurot. Antud eelarvet rakendatakse tegevuse liigist 6.4 finantsinstrumendi kaudu. Vastav rahastamisvahendist antud toetuse kogukulu on 1 390 000 eurot ja seega on kogu vastava sihtvaldkonna laenude summa välja makstud. Samuti on seatud indikaatori O.2 Koguinvesteering eesmärgiks 1 390 000 eurot. 31.12.2019 seisuga on vastav koguinvesteering ehk avaliku ja erasektori poolt tehtud investeering 4 762 016,03 eurot. Tulemusindikaatori O.2 sihtväärtus oli seatud sama, mis avaliku sektori kogukulu eelarve, aga kuna kogu avaliku sektori eelarve on välja makstud siis automaatselt täideti ka O.2 eesmärk ja sellele lisandus veel erasektori osakaal.

Kõige suurema osa sihtvaldkonna 5C eelarvest moodustab meede 8 ja selle tegevuse liik 8.6. Tegevuse liigi 8.6 kavandatud eelarve on 7 712 941,17 eurot, millest seisuga 31.12.2019 on välja makstud 55,09%, mis teeb 4 249 228,97 eurot. Tegevuse liigi 8.6 väljundindikaatori O.2 Koguinvesteering eurodes eesmärgiks on seatud 17 500 000 eurot, millest perioodil 2014– 2019 on saavutatud 48% (8 337 175,11 eurot).

Sihtvaldkonna 5C alt on kavandatud meede 16 eelarve 1 500 000 eurot. 31.12.2019 seisuga ei ole väljamakseid teostatud ja vastavalt on planeeritud eelarvest realiseeritud 0%. See seis tuleneb sellest, et tegevuse liigi Innovatsiooniklaster eelarve on programmeeritud nii sihtvaldkonna 2A, prioriteet 4 ning sihtvaldkonna 5C alt. 31.12.2019 seisuga on vastavas tegevuse liigis toetust taotletud ainult sihtvaldkonna 2A ja prioriteet 4 alt ning 5C sihtvaldkonna alt on rakendamine 0, sest vastava sihtvaldkonna projektide taotlusi pole heaks kiidetud.

Sihtvaldkonna 5C eesmärkindikaatoriks (T16) on koguinvesteering taastuenergia tootmisesse (eurodes). Eesmärkindikaatori T.16 sihtväärtuse saavutamise panustab tegevuse liik 6.4 finantsinstrumendi kaudu ja tegevuse liik 8.6 toetus. T.16 osas on kavandatud, et 2023. aastaks on koguinvesteeringu suurus taastuenergia tootmisesse 20 500 000 eurot. Seisuga 31.12.2019 oli T.16 realiseeritud väärtus 13 099 191,24 eurot. Sellega on saavutatud 63,90% eesmärgist.

5D

5. prioriteedi (ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris) raames püütakse maaelu arengu eesmärgi saavutada viies sihtvaldkonnas, millest neljas on sihtvaldkond 5D (põllumajanduse põhjustatud kasvuhoonegaaside ja ammoniaagi heitkoguste vähendamine).

Sihtvaldkonda 5D panustavad järgmised meetmed:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitus“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“

Seejuures sihtvaldkonda 5D panustavad täiendavalt meetme 10 tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.4 ja 10.1.7.

Sihtvaldkonna 5D alt on programmeeritud kokku toetust summas 525 000 eurot, millest enamuse (95%) moodustab meetme 1 eelarve summas 500 000 eurot. Lisaks on sihtvaldkonna 5D alt programmeeritud meede 2 eelarvega 25 000 eurot, moodustades 5% sihtvaldkonna kogu eelarvest.

Sihtvaldkonna 5D rakendamine (indikaatorid)

Sihtvaldkonna 5D rakendamiseks on meetmest 1 tehtud 31.12.2019 seisuga väljamakseid 9 878,50 eurot, mis on 1,98 protsenti eelarvest (500 000 eurot). O.12 Koolituses osalejate arvu väärtus on 31.12.2019 seisuga 0 ja 5D sihtvaldkonna alt ei ole koolituses osaletud.

Perioodiks 2014–2020 on kavandatud sihtvaldkonna 5D osas meetme 2 väljundindikaatori O.1 Avaliku sektori kogukulud väärtuseks 25 000 eurot. Perioodil 2014–2019 tehti meetmest 2 väljamakseid lõpetatud tegevustele sihtvaldkonna 5D alt summas 4255,38 eurot, mis on 17,02% kogu programmiperioodiks kavandatud eelarvest. Lisaks on meetme 2 osas seatud väljundindikaator O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv eesmärgiks nõustada 20 toetuse saajat sihtvaldkonna 5D teemadel. 31.12.2019 seisuga on vastava indikaatori väärtus 2 toetuse saajat, mis on 10% kogu programmiperioodiks seatud eesmärgist. Meetme 2 osas olid samad väärtused ka 31.12.2018 seisuga ja see tähendab, et 2019 aastal ei ole 5D teemade osas meetme 2 alt nõustamist toimunud.

Sihtvaldkonna 5D eesmärkindikaatoriks (T18) on protsent põllumajandusmaast, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside ja /või ammoniaagi teket. Eesmärgiks on majandada põllumajandusmaad kasvuhoonegaaside ja/või ammoniaagi teket vähendaval viisil. Eesmärkindikaatori T18 sihtväärtuse saavutamise panustavad meetme 10 tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3, 10.1.4, 10.1.7. T18 osas on kavandatud, et 2023. aastaks on protsent põllumajandusmaast, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside ja/või ammoniaagi teket, sihtväärtuseks seatud 49,61. T18 saavutatud sihtväärtus 31.12.2019 seisuga oli 51,9. Vastavalt on saavutatud eesmärkindikaatori väärtus.

5E

5. prioriteedi (ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris) raames püütakse maaelu arengu eesmärgi saavutada viies sihtvaldkonnas, millest viies on sihtvaldkond 5E (põllumajanduses ja metsanduses CO₂ säilitamise ja sidumise edendamine).

Sihtvaldkonda 5E panustavad järgmised meetmed:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitust“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendusteenused“.

Seejuures sihtvaldkonda 5D panustavad täiendavalt ka meetme 10 tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.3, 10.1.4 ja 10.1.7.

Sihtvaldkonna 5E alt on kokku programmeeritud toetust summas 810 000 eurot, enamuse (98,8%) moodustab meetme 1 eelarve 800 000 eurot ja lisaks moodustab meede 2 sihtvaldkonna 5E eelarvest 1,2% (10 000 eurot)

Sihtvaldkonna 5E rakendamine (indikaatorid)

Meetme 1 alt on programmeeritud enamus sihtvaldkonna 5E kavandatud eelarvest. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonna 5E alt meetme 1 osas tehtud toetuse väljamakseid 16 526,50 eurot. See on 2% väljundindikaator O.1 Avaliku sektori kogukulud osas kavandatud eelarvest 800 000 eurot. Seejuures on väljamakstud eelarve väärtus vähenenud võrreldes 31.12.2018 seisuga, sest 2019. aastal vaadati üle ja kohati muudeti meetme 1 väljamakstud toetuse jaotust sihtvaldkondade lõikes. Meetme 1 sihtvaldkonna 5E teemadel kavandatud koolituses osalejate arv sihtväärtus on 175 inimest (indikaatori O.12). 31.12.2019 seisuga on indikaatori rakendamise seis 6,29% ja koolitatud on antud teemadel 11 inimest.

Sihtvaldkonna 5E rakendamiseks ei ole meetme 2 osas 31.12.2019 seisuga väljamakseid tehtud. Vastavalt on meetme 2 väljundindikaatorite O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv väärtused 0.

Sihtvaldkonna 5E osas on eesmärkindikaatoriks seatud T19 Protsent põllumajandus- ja metsamaast, mida hõlmavad majandamislepingud, mis aitavad kaasa CO₂ sidumisele ja säilitamisele. Eesmärgiks on majandada põllumajandusmaad nii, et see aitaks kaasa CO₂ sidumisele ja säilitamisele. Eesmärkindikaatori T19 sihtväärtuse saavutamise panustavad meetme 10 tegevuste liigid 10.1.1, 10.1.3, 10.1.4 ja 10.1.7. T19 saavutatud väärtus 2019. aastal on 14,88% ja sellega on saavutatud T19 eesmärk, et 2023. aastaks on protsent põllumajandus- ja metsamaast, mida hõlmavad majandamislepingud, mis aitavad kaasa CO₂ sidumisele ja säilitamisele, sihtväärtuseks 14,85%.

Tulemusraamistik Prioriteet 5

Prioriteet 5 tulemusraamistikus määratletud näitajateks on avaliku sektori kogukulu ning selliste investeeringute arv, mis on suunatud energiasäästu ja -tõhususse sihtvaldkond 5B alt või taastuenergia tootmise sihtvaldkond 5C alt.

Prioriteet 5 avaliku sektori kogukulude eesmärk aastaks 2023 on 22 297 941,17 eurot. 31.12.2019 seisuga on prioriteet 5 tegelik avaliku sektori kogukulu 11 982 363,42 eurot. Vastavalt on 2019. aasta lõpuga

saavutatud 53,74% aastaks 2023 seatud eesmärgist.

Energiasäästu ja -tõhususse ning taastuvenergia tootmisse suunatud investeeringute arvu eesmärk prioriteet 5 alt aastaks 2023 on 6 831. Sinna panustavad sihtvaldkonna 5C talt tehtud investeeringud. 31.12.2019 seisuga on saavutatud näitaja 8 346. Selle tulemusega on 2023. aastakse seatud eesmärk täidetud.

PRIORITEET 6 ÜLEVAADE

6A

6. prioriteedi (sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine) raames püütakse maaelu arengu eesmärke saavutada kahes sihtvaldkonnas, millest esimene on 6A (tegevusvaldkondade mitmekesistamise, väikeettevõtete loomise ja arendamise ning töökohtade loomise hõlbustamine).

Sihtvaldkonda 6A panustavad järgmised meetmed ja tegevuste liigid:

- meede 1 „Teadmussiire ja teavitus“;
- meede 2 „Nõustamisteenused, põllumajandusettevõtte juhtimis- ja asendustegevused“;
- tegevuse liik 4.2 „Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks“;
- tegevuse liik 6.4 „Investeeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonnas mittepõllumajandusliku tegevuse suunas“.

Sihtvaldkonna 6A alt on programmeeritud kokku toetust summas 94 943 720 eurot. Sihtvaldkonna 6A eelarvest moodustab kõige suurema osa (79,3%) tegevuse liigi 6.4 eelarve summas 75 224 170 eurot (tagastamatu abi ja tagastatav abi). 20% (18 984 550 eurot) moodustab tegevuse liigi 4.2 eelarve, 0,7% (685 000 eurot) meetme 2 ja 0,1% (50 000 eurot) meetme 1 eelarve.

Sihtvaldkonna 6A rakendamine (indikaatorid)

Sihtvaldkonna 6A meetme 1 väljundindikaatorid on O.1 Avaliku sektori kogukulud. Perioodil 2014-2019 on sihtvaldkonna 6A osas meetme 1 väljamakseid tehtud 51 842,25 eurot, mis on 103,68 protsenti eelarvest. See näitab, et esialgne indikatiivne eelarve jaotus sihtvaldkondade lõikes ei vasta hilisema tegeliku teemade vajadusega. Kogu meetme 1 arvestuses ei ole makstud summa eelarvet ületanud. Seejuures on toetus ka makstud seirearuandes kajastatav määratud summa. See on iga-aastaste esitatud määratud toetuste summa, kuid aja jooksul on selgunud, et algne meetme 1 sihtvaldkondadesse jagunemise süsteem ei näita õiget ülevaadet. Meetme 1 alt rakendatavate pikaajaliste programmide puhul on tegemist hankeprotseduuriga, kus kõigepealt sõlmitakse raamleping, millega pannakse paika programmi maksimaalne toetuse summa ja seejärel sõlmitakse iga-aastased hankelepingud. Kuni 2018.a lõpuni jagati pikaajaliste programmide eelarve sihtvaldkondadesse panustamine raamlepingu summa järgi. Tegelikult selgusid aga konkreetsete summad ja nende eest tehtavad tegevused ning ühtlasi ka reaalne sihtvaldkondadesse jagunemine lõplikult alles iga-aastase hankelepingu sõlmimise hetkel. Samuti tehti väljamaksed vastavalt hankelepingutele ja nendest tulenevatele sihtvaldkondadele. Selline olukord põhjustas eksliku mulje, nagu meetme raames oleks toimunud osades valdkondades suur ülemääramine ning mõnes sihtvaldkonnas tekkis olukord, kus justnagu poleks määramist olnudki, küll aga väljamaksed. 2019.a alguses otsustati, et edaspidi sisestatakse tehtavate tegevuste sihtvaldkonnad hankelepingute järgi, kuna see vastab rohkem realselt planeeritule. Sellise süsteemi kasutamine vastab paremini reaalsele olukorrale ning annab parema ülevaate sellest, kuidas panustavad teadmussiirde pikaajalised programmid erinevatesse sihtvaldkondadesse. Suur osa senistest pikaajalistest programmidest lõpetab oma tegevused 2020.a ja kuna 2020. aastaks on ka hankelepingud

sõlmitud, siis juba praegu on selge, et meetme ulatuses ülekulutamist ei toimu, eelarve on kontrolli all ja väljamaksed vastavad nõuetele.

Meede 2 programmeeritud väljundindikaatorid sihtvaldkonda 6A on O.1 Avaliku sektori kogukulud ja O.13 Nõustamist saanud toetuse saajate arv. Perioodil 2014-2019 on indikaatori O.1 saavutatud väärtus 48 409,69 eurot, millega on realiseeritud 7,07% planeeritud eelarvest 685 000 eurot. Samas näib, et kohustusi on võetud meetmes 2 antud sihtvaldkonna alt 289,05% indikatiivsest eelarvest. See on sellepärast, et meetme 2 tegevuse liigi 2.1 rakendamiseks sõlmiti perioodi alguses käsundusleping ning sellest lepingust tulenevad määratud summad. Lepingus tehti praktiliselt kogu meetme 2 eelarve indikatiivne jaotus sihtvaldkondade lõikes, mis põhines MAK esimese versiooni eelarvel (MAK esimeses versioonis oli meetme 2 eelarve sihtvaldkonda 6A 2 000 000 eurot). Tegelik meetme rakendamine on olnud algsest sihtvaldkondade jaotumises erinev ja MAK hilisemate muudatusega on eelarvet sihtvaldkondade vahel ümber tõstetud. 31.12.2019 seisuga on sihtvaldkonna 6A teemadel nõustamist saanud toetuse saajate arv (indikaator O.13) 47 inimest (8,7% kavandatud 540st inimesest).

Meede 4 tegevuse liigi 4.2 programmeeritud väljundindikaatorid sihtvaldkonda 6A on O.1 Avaliku sektori kogukulu ning O.2 Koguinvesteering. Perioodil 2014-2019 on tegevuse liigi 4.2 indikaatori O.1 saavutatud väärtus 11 862 789,21 eurot, millega on realiseeritud 62% indikaatori planeeritud väärtusest 18 984 550 eurot. Selles tulemuses kajastuvad nii toetus kui ka finantsinstrument. Meetme 4 tegevuse liigi 4.2 määratud summa osas on toimunud toetuse ülemääramine antud sihtvaldkonna eelarve suhtest. Tegevuse liigis 4.2 on toetuse taotlemine võimalik 3 erineva sihtvaldkonna tegevuse jaoks. Toetuse määramise seis näitab, et tegelik toetuse taotlemine on olnud erinev esialgsest sihtvaldkondade vahelisest eelarve jaotusest. Samas näeme, et määratud toetuse odavnemiste ja loobumiste hulk on küllaltki suur ja sellevõrra kogu määratud summa ei lähe välja maksmisele. Eelarve jaotust jälgitakse meetme lõikes ja vastavalt kogu meetme eelarve osas vaadatuna ei ole toetust määratud rohkem kui vastav eelarve ette näeb. Meetme 4 osas on sihtvaldkonna 6A kohta seatud eesmärk, et avaliku ja erasektori koguinvesteering on 42 500 000 eurot. Koguinvesteeringu väärtus 31.12.2019 seisuga on 33 730 792,60 eurot, mis on 48,32% seatud eesmärgist.

Kõige suurema osa sihtvaldkonna 6A eelarvest moodustab meede 6. Meetme 6 kavandatud eelarve sihtvaldkonda 6A on 75 224 170 eurot, millest 31.12.2019 seisuga on realiseeritud 48,32%, mis teeb 36 348 625,28 eurot. Antud väärtuses kajastuvad nii toetust saanud tegevuse kui ka rahastamisvahendist kaudu antud avaliku sektori kogukulu. Indikaator O.2 Kogusinvesteering osas on seatud meetme 6 osas sihtvaldkonda 6A eesmärgiks 154 500 000 eurot aasta 2023. 31.12.2019 seisuga on koguinvesteeringu väärtus 77 474 596,54 eurot ning saavutatud 50% eesmärgist. Väljundindikaator O.4 Nende arv, kes on saanud äriettevõtte asutamiseks toetust/toetust investeerimiseks mittepõllumajanduslikesse tegevustesse maapiirkondades osas on kogu programmiperioodiks seatud eesmärk 380 toetuse saajat sihtvaldkonna 6A osas. Eesmärgist on 31.12.2019 seisuga realiseeritud 83,63% (318 toetuse saajat).

Sihtvaldkonna 6A eesmärkindikaatoriks on T20 Toetatud projektide puhul loodud töökohtade arv, mille saavutamisse panustavad tegevuste liigid 4.2 ja 6.4. T20 osas on seatud eesmärgiks, et aastaks 2023 luuakse toetatud projektide abil vähemalt 225 töökohta. T20 sihtväärtus 31.12.2019 seisuga oli 328,3 töökohta loodud, mis on 145,91% kavandatud sihtväärtusest.

6B

6. prioriteeti (sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine) raames püütakse maaelu arengu eesmärke saavutada kahes sihtvaldkonnas, millest teine on sihtvaldkond 6B (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine). Sellesse panustab MAK 2014–2020 meede 19 „Toetus LEADERi kohaliku arengule (CLLD – kogukonna juhitud kohalik areng)“. Sihtvaldkonna 6B raames rakendatava meetme 19 planeeritud eelarve suurus kogu programmiperioodiks on

90 000 000 eurot.

Meede 19 jaguneb neljaks tegevuse liigiks:

1. tegevuse liik 19.1 „Kohaliku arengu strateegiate ettevalmistamine“;
2. tegevuse liik 19.2 „Kohaliku arengu strateegiate rakendamine“;
3. tegevuse liik 19.3 „Koostöö“;
4. tegevuse liik 19.4 „Piirkonna elavdamine ning kohaliku tegevusgrupi kui organisatsiooni toimimine“.

Sihtvaldkonna 6B rakendamine (indikaatorid)

Seisuga 31.12.2019 kajastub seirearuande automaattabelites, et toetust on määratud 101,29 protsenti eelarvest. Antud tulemus tuleneb seirearuande andmete esitamise erisusest, kus tegevuse liigi 19.1, 19.2 ja 19.4 osas on määratud summama kajastatud kogu summa, mis on määratud LEADER kohalikele tegevusgruppidele aga 19.3 tegevuse liigi määratud summad kajastatakse alles pärast vastava tegevuse liigi alt koostööprojektide loomist. Samas on määratud summade jaotus indikatiivne ja vastavalt kehtivatele eelarve käskkirjadele on tegevuse liikide 19.2 ja 19.3 eelarve ühine ning kohalikud tegevusgrupid määratlevad ise enda strateegiates ja rakenduskavades, mis summades toetatakse tegevuse liigi 19.3 koostööprojekte. Sel perioodil on vastavate koostööprojektide arv Eestis olnud oodatust suurem ja vajadusel on tegevusgruppidel võimalik tagada täiendav rahastamine nii tegevuse liigi 19.2 kui ka 19.3 eelarvest. See tähendab, et kui tegevuse liigi 19.3 kootööprojekte tuleb rohkem kui planeeritud ja seda rahastatakse tegevuse 19.2 liigi arvelt siis see osa määratud summast on seiretabelis kajastatud topelt nii 19.2 kui ka 19.3 all ning kajastub väärtus üle 100%. Tegelikult on meetmes 19 toetust määratud kohalike tegevusgruppide poolt 94,19% kogueelarvest ja lisaks näeme, et odavnemiste ja loobumiste tõttu ei lähe kogu määratud summa välja maksmisele.

Seisuga 31.12.2019 on sihtvaldkonna 6B raames meetme 19 alt toetust välja makstud 50 354 646,57 eurot (indikaator O.1 Avaliku sektori kogukulud). Perioodiks kavandatud eelarvest 90 000 000 on välja makstud 55,95%. Avaliku sektori kogukulude (indikaator O.1) jaotus tegevuste liikide lõikes näitab, et tegevuse liigi 19.1 kavandatud eelarvest (1 700 000) on välja makstud 1 587 868,47 eurot ehk 93,40% ja kuna tegemist on lõpetatud tegevusega siis rohkem toetust välja ei maksta ning eelarve ülejääk jagati tegevuse liikide 19.2 ja 19.4 vahel. Tegevuse liigi 19.2 osas on väljamakstud 53,80% planeeritavast eelarvest ehk programmeeritud 68 140 000 eurost on väljamakstud 36 659 581,53 eurot. Tegevuse liigi 19.3 kavandatud eelarvest 2 500 000 eurot on väljamakstud 1 738 567,23 eurot (69,54%). Tegevuse liigi 19.4 kaudu on seisuga 31.12.2019 väljamakstud 10 368 629,34 eurot toetust, mis on 58,71% planeeritud eelarvest (17 660 000 eurot).

Meede 19 rakendamiseks on valitud 26 kohalikku algatusrühma (indikaatori O.19) ning kohalike algatusrühmadega on hõlmatud 499 457 inimest Eesti elanikkonnast (indikaator O.18). Sellega on saavutatud väljundindikaatorile saavutatud eesmärk, et 472 730 inimest elanikkonnast on aastaks 2023 hõlmatud.

Sihtvaldkonna 6B tegevuse hindamiseks on seatud kaks eesmärkindikaatorit. Esiteks indikaatori T21 Protsent maaelanikest, kes on hõlmatud kohaliku arengu strateegiaga sihtväärtuse saavutamisse panustab tegevuse liik 19.1. T21 osas on seatud eesmärgiks, et aastaks 2023 on 60,42% maaelanikest hõlmatud kohaliku arengu strateegiaga. Perioodil 2014–2019 on indikaatori sihtväärtus saavutatud ja kohaliku arengu strateegiaga on hõlmatud 63,84% elanikest.

Eesmärkindikaatori T23 Toetatud projektide (LEADER) puhul loodud töökohtade arv sihtväärtuse saavutamisse panustab tegevuse liik 19.2. T23 osas on seatud eesmärgiks, et aastaks 2023 luuakse 280

töökohta tegevuse liigi 19.2 abiga. 31.12.2019 seisuga on loodud 913,6 töökohta ja sellega on seatud eesmärk mitmekordselt täidetud.

Tulemusraamistik Prioriteet 6

Prioriteet 6 osas on tulemusraamistikus määratletud kolm näitajat. Vastavad näitajad on prioriteet 6 avaliku sektori kogukulu, sihtvaldkonda 6B panustava meetme 19 LEADER kohalike algatusrühmadega hõlmatud elanikkond ning täiendav indikaator meetme 6 investeeringute maht sihtvaldkonda 6A.

2023. aasta eesmärgiks seatud avaliku sektori kogukuludest 184 943 720 eurot on 31.12.2019 seisuga kasutatud 98 666 310 eurot. See täheldab, et saavutatud on 53,35% eesmärgist.

Kohalike algatusrühmadega planeeriti aastaks 2023 hõlmata 472 730 inimest. Tegelik näitaja väärtus on 31.12.2019 seisuga juba 499 457 inimest ning täidetud on 2023. aasta eesmärk.

Prioriteet 6 täiendavaks indikaatoriks on seatud meetme 6 investeeringute maht sihtvaldkonda 6A. Meetme 6 alt panustavad sihtvaldkonda 6A tegevuse liigid 6.3 ja 6.4 ja nende investeeringute kogumaht on 68 323 953,19 eurot. Selle summaga on saavutatud 44,22% aastaks 2023 seatud eesmärgist 154 500 000 eurot.

1.d) Põhiteave tulemusraamistikus esitatud vahe-eesmärkidega seoses saavutatu kohta, võttes aluseks tabeli F

Seda jagu kohaldatakse üksnes iga-aastase rakendusaruande 2016, 2017, 2018 suhtes

1.e) Muu maaelu arengu programmi spetsiifiline element [vabatahtlik]

MAK 2014–2020 kohta ei ole esitada programmispetsiifilisi elemente.

1.f) Panus makropiirkondlikesse ja mere vesikonna strateegiasse (vajaduse korral)

Nagu on sätestatud määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 27 (programmide sisu) lõikes 3, artikli 96 (majanduskasvu ja tööhõivesse investeerimise eesmärgi alla kuuluvate rakenduskavade sisu, vastuvõtmine ja muutmine) lõike 3 punktis e, artikli 111 (majanduskasvu ja tööhõivesse investeerimise eesmärgi alla kuuluvate programmide rakendusaruanded) lõikes 3 ja artikli 111 lõike 4 punktis d ning 1. lisa punktis 7.3 (põhiprogrammide panus makropiirkondlikesse ja mere vesikonna strateegiasse), toetab see programm makropiirkondlikku (-piirkondlikke) ja/või mere vesikonna strateegiat (vesikondade strateegiaid):

- ELi Läänemere piirkonna strateegia (EUSBSR)
- ELi Doonau piirkonna strateegia (EUSDR)
- ELi Aadria ja Joonia piirkonna strateegia (EUSAIR)
- ELi Alpi piirkonna strateegia (EUSALP)
- Atlandi ookeani vesikonna strateegia (ATLSBS)

1.g) Iga-aastases rakendusaruandes kasutatud ümberarvestuskurss (euroalasse mittekuuluvad riigid)

--

2. HINDAMISKAVA RAKENDAMISEL TEHTUD EDUSAMMUD.

2.a) Maaelu arengu programmi hindamise kavasse aasta jooksul tehtud muudatused koos nende põhjendusega

MAK 2014–2020 hindamiskavasse ei ole 2019. aastal tehtud uusi muudatusi võrreldes 2018. aasta seirearuandes esitatud andmetega.

2.b) Aasta jooksul tehtud hindamise (võttes arvesse hindamiskava 3. jagu) kirjeldus

Eesti MAK 2014-2020 üldine seire- ja hindamissüsteem on üles ehitatud lähtudes iga-aastase seirearuande ning 2017. ja 2019. a esitatavate põhjalikemate seirearuannete ning 2024. aastal esitatava järelhindamise aruande koostamise vajadustest. Samuti arvestab seire- ja hindamissüsteem siseriiklikke vajadusi ja tagasiside vajadust MAKi rakendamise kohta, mida vajatakse iga-aastaselt poliitika suunamise ja kujundamise tarbeks. **Põllumajandusuuringute Keskuse (PMK) ülesanne on panustada MAK seiresse, viia läbi hindamistegevusi ja levitada nende tulemusi. MAKi hindamisega on seotud kolm osakonda.** Põllumajandusseire ja uuringute osakonna ülesanded on MAK 2014-2020 keskkonnaalaste tegevuste hindamine, maamajanduse analüüsi osakonna ülesanded on 1., 2., 3. ja 6. prioriteedi hindamine, maaelu võrgustikutöö osakonna ülesanded on seotud teadmussiirde, innovatsiooni ning LEADER tegevuste hindamisega. Iga-aastased hindamistegevused lähtuvad konkreetsetest vajadustest ning on kokkulepitud Maaeluministeeriumi ja Põllumajandusuuringute Keskuse vahel eelneval aastal järgnevas aastaks.

2019. aastal viis PMK läbi Eesti maaelu arengukava 2014–2020" prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 vahehindamise. Hindamiseks valmistumisel vaadati üle hindamisküsimused, hindamiskriteeriumid ja indikaatorid. Põhjalikuks hindamisküsimustele vastamiseks ja mõju välja toomiseks pakuti välja uusi hindamiskriteeriume ja indikaatoreid. Indikaatorite arvutamiseks ja hindamiseks korraldati andmekogumine ning analüüs. Hindamisaruanne on avaldatud ka PMK kodulehel <http://pmk.agri.ee>.

MAK 2004-2006 perioodi põllumajandusliku keskkonnatoetuse meetme hindamiseks töötati PMK poolt välja spetsiaalne seire- ja hindamise süsteem, mis oli suures ulatuses hindamise aluseks MAK 2007-2013 perioodil ning väljatöötatud süsteemi on arengukava perioodide jooksul kohandatud vastavalt vajadustele, kuid järjepidevus andmekogumises aitab tagada stabiilse kvaliteedi. Hindamine viiakse läbi kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1303/2013, 1305/2013 ja komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 808/2014 sätestatud hindamisele kohalduvate nõuetega.

MAKi hindamine toimub meetmete, sihtvaldkondade ja prioriteetide tasandil. Vastavalt ühisele seire- ja hindamissüsteemile on seotud meetmete tasandil väljund-, sihtvaldkondade tasandil tulemus- ja prioriteetide tasandil mõjunäitajad. Lisaks kohustuslikele näitajatele võivad vajadusel nii MAK korraldusasutus kui ka hindajad välja pakkuda hindamisel lisanäitajaid. Keskkonnateemade hindamise käigus keskendutakse kohustuslikele 4. ja 5. prioriteedi sihtvaldkondade hindamisküsimuste vastamiseks vajalikele hindamiskriteeriumitele ning kvantitatiivsetele ja kvalitatiivsetele indikaatoritele.

Hindamise otstarbel kogutakse mitmesuguseid andmeid Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (PRIA) süsteemidest, Põllumajandusametist, Keskkonnaministeeriumi allasutustest, SA Erametsakeskusest ning teistelt andmekogujatelt. Lisaks viiakse hindamistööga seoses läbi konsultatsioone hindamisega seotud asutuste vahel ning erinevate spetsialistide ja ekspertidega, PMK initsiatiivil on loodud ka MAK

keskkonnamõjuga meetmete hindamise ekspertgrupp.

Arengukava tasandil toimuva hindamistegevuse täiendamiseks puuduvate andmetega planeeritakse vajalikke valdkonnauuringuid ja -analüüse. Uuringud on teostatud sihtvaldkondade ja meetmete hindamiseks vajaliku täiendava info kogumiseks, meetmete kvaliteetsemaks analüüsiks ning samuti taustaandmete kogumiseks meetmete kujundamisel tulevikus. Keskkonna- ja kliimamõju omavate pindalameetmete hindamiseks on alates 2005. aastast uuringuid tehtud neljas valdkonnas: mullastik, vesi, elurikkus ja majandus.

2019. kalendriaasta põllumajanduskeskkonna valdkonna uuringute eesmärgid, meetodika ja detailsed tulemused on esitatud PMK „Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi hindamiseks 2019. aastal läbiviidud uuringute aruandes“. Läbiviidud uuringute aruanded on kättesaadavad PMK kodulehelt <http://pmk.agri.ee>.

Põllumajanduskeskkonna valdkonna uuringute analüüsides tulenevaid järeldusi on kasutatud sünteesivalt koos administratiivsete andmetega hindamisaruandes „Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi meetmete ja 3. prioriteedi loomade heaolu meetme hindamisaruanne 2019. aasta kohta“. Hindamisaruanne on kättesaadav PMK kodulehelt <http://pmk.agri.ee>.

Keskkonna- ja kliimameetmete efektiivsuse ja mõju leidmisel on arvestatud tegevustele seatud eesmärgi - hinnatakse, kas neid on võimalik saavutada kehtestatud nõuete agronoomilisest või keskkonna mõjususest lähtuvalt. Analüüsil kirjeldatakse maakondade ning riigi tasandil toetusaluseid pindalaid, toetusesaajate arvu, maakasutust, potentsiaalseid toetusaluseid ühikute arve, meetmete koosmõju teiste 4. ja 5. prioriteedi meetmetega ning valdkondade uuringutest saadud järeldusi meetmete võimalike mõjude kohta mullale, veele, elurikkusele ja kliimale. Hinnatakse samuti MAK keskkonnatoetuste jaotumist maakonniti, suurusgrupiti ja tootmistüübiti ning erinevate meetmete mõju meedet taotlenud põllumajandustootjate tulutasemele. Hinnangutes on esitatud aegread, kasutatud võrdlusi eelnevate aastate ning perioodidega, trendid on esitatud joonistel ja graafikutes, suuremahulisi arvandmeid aruande lisades ka tabelitena. Püsivalt kogutud andmetele tuginedes saadud hindamistulemusi kasutati ka 2019. a vahehindamisel, sh hindamisküsimustele vastamisel.

2019. aastal viidi läbi FADNi andmestiku sobivuse uuring MAKi meetmete tulemuslikkuse hindamisel. FADNi andmeid on kasutatud MAK keskkonnameetmete raames makstud toetuste mõju hindamisel põllumajandusettevõtete majanduslikule jätkusuutlikkusele, aga ka ühise põllumajanduspoliitika tulevikuarenguid puudutavate Eesti seisukohtade kujundamiseks ja põhjendamiseks. Alates 2015. aastast on FADNi andmeid kasutatud ettevõtte taluvärra toiteelementide bilansi arvutamiseks. FADNi andmeid saab suuremal või väiksemal määral kasutada MAK 2014–2020 prioriteetide 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamisel ning lisaks ka hindamisküsimustele vastamisel, mis on seotud liidu tasandi üldiste eesmärkidega.

Jätkusid „MAK 2014–2020 toetust saanud projektide abiga loodud töökohtade arvu uuring“, „Põllumajandustootmise ja toidutöötlemisega tegelevate ettevõtete teadmussiirde uuring“ ning „Põllumajandustootjate, põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega tegelevate ning maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate toetusvajaduste ja võimaliku sekkumisloogika uuring“. Majandusvaldkonna uuringute tulemused on kajastatud PMK kodulehel <http://pmk.agri.ee>.

Hindamisalane teavitamine on üks olulisi PMK hindamisalaseid tegevusi. See on tähtis nii põllumajandustootjatele, ametnikele kui ka teistele huvigruppidele nende tulevaste tegevuste planeerimisel ja käesolevatele tegevustele hinnangu saamiseks. Jooksvalt uuendati infot Eesti maaelu arengukava keskkonnavalaste tegevuste püsihindamist tutvustaval kodulehel. Hindajad osalesid konverentsidel ja seminaridel hindamisalaste ja ka muude erialaste ettekannete ja poster-ettekannetega ning erinevates

allikates avaldati artikleid ja asjakohast infot. Osaleti ka mitmetes projektides, töögruppides ja võrgustikes. Täpsem ülevaade PMK poolt korraldatud koolituste ja infopäevade kohta, osalemisest ja info jagamisest hindamisega seotud erinevatel üritustel ning hindamisega seotud info avaldamisest erinevates allikates põllumajanduskeskkonna valdkonnas on esitatud aruandes „Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi meetmete ja 3. prioriteedi loomade heaolu meetme hindamisaruanne 2019. aasta kohta“.

2.c) Andmete esitamise ja haldamise (võttes arvesse hindamiskava 4. jagu) kirjeldus

Põllumajandusuuringute Keskuse andmete esitamise ja haldamise kirjeldus

Seire ja hindamine MAK programmiperioodi jooksul toimub pidevalt ja püsivalt, et tagada andmete aegrea olemasolu. Põllumajandusuuringute Keskuse (PMK) ülesanne on panustada MAK seiresse, viia läbi hindamistegevusi ja levitada nende tulemusi. MAKi hindamisega on seotud PMK-s kolm osakonda, kellel on erinev vastutusvaldkond hindamistegevustes.

PMK-l on keskkonna- ja kliimamõju omavate pindalameetmete hindamiseks koostatud uuringute ja seireandmete kogumid, kuhu sisestatakse ja säilitatakse hindamise käigus kogutud näitajad, sh algandmed. Andmeid saadakse samuti täiendavate uuringute ja analüüside käigus. Täiendavate uuringute ja analüüside käigus kogutud andmed on kasutatavad ja kättesaadavad kõikidele hindajatele.

Ülevaated PMK poolt teostatud maaelu arengukava erinevatest hindamistest, sh vahehindamisest ja keskkonna- ja kliimamõju omavate meetmete iga-aastastest hindamisaruannetest ja -tegevustest ning kokkuvõtted kõikidest (nii põllumajanduskeskkonna valdkondi kui ka maamajanduse valdkondi hõlmavatest) uuringutest on kättesaadavad PMK kodulehelt: <http://pmk.agri.ee/>.

Kõik PMK poolt kogutud ja koondatud andmed kuuluvad Maaeluministeeriumile ning kõik andmed säilitatakse.

MAK 2014-2020 meetmete hindamisel 2019. aasta kohta kasutati järgmisi andmeid ja andmebaaside päringuid:

Päringud PRIAst maakasutuse kohta 2019. aastal, PRIA e-põldude kiht koos maakasutuse infoga, määratud pinnad ja toetuse saajad 2019. a kohta, PRIA loomade registri andmed 2019. aasta kohta, meetmete MAHE, SORT ja LHT andmed ning meetmete KSK ja KSA kontrolli andmed, PRIA hobuslaste registri avalike andmete otsing ning andmed koolitustel osalejate kohta. Andmepäringute vahetamiseks on sõlmitud PMK ja PRIA vahel koostöökokkulepe ning kokku lepitud andmevahetuse vormid ja viisid.

Päringud Põllumajandusametist mahepõllumajandusliku loomakasvatuse, taimekasvatuse ja korje mitteharitavalt alalt kohta ning kehtetuks tunnistatud mahepõllumajandusettevõtete kohta 2019. aastal.

Päringud Eesti Looduse Infosüsteemist (EELIS) Natura 2000 loodus- ja linnualade, poollooduslike koosluste, kaitsealuste taime- ja loomaliikide elupaikade ja kasvukohtade, kaitsevööndite ja vääriselupaikade kohta. PMK on volitatud infosüsteemi kasutaja.

Päringud Keskkonnaametist poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse õiguslike alade ja toetuse taotletud pindade kohta elupaigatüüpide kaupa, kinnitatud kaitsekorralduskavadega alade ning koolitustel osalejate

kohta ning otsene kirjavahetus spetsialistidega.

Päringud SA EMK-st Natura 2000 erametsamaa toetuse 2019. a taotlemise ja 2018.a määramise kohta. Andmepäringute vahetamiseks on sõlmitud PMK ja SA EMK vahel koostöökokkulepe.

Päringud Vana-Tori Hobuse Ühingult, Eesti Hobusekasvatajate Seltsilt, Eesti Maakarja Kasvatajate Seltsilt.

PMK uuringute andmed: kimalaste mitmekesisus ja arvukus; lindude liigirikkus, arvukus ja asustustihedus; pestitsiidide kasutuskooormus; taimekaitsevahendite jääkide sisaldus mullas; taluvärava toiteelementide bilansi kasutus; taimetoiteelementide kontsentratsioon drenivees, FADN analüüs MAK 2014-2020 keskkonnatoetuste saajate majandusliku jätkusuutlikkuse kohta 2018. aastal. PMK asutusesisene andmepäring KSK ja KSA tootjate mullaproovide võtmise kohta aastatel 2014-2019 ning ankeetküsitluse andmed vastavalt valimile ja uuringu ülesannetele. Kasutati ka PMK poolt kogutud põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasi andmeid. Analüüsidel rakendati ka varasematel aastatel kogutud andmeid, mis on kajastatud ka varasemates uuringute aruannetes ja püsihindamisaruannetes.

Lisaks otsestele päringute ja uuringute andmetele kasutati avalikke Äriregistri, Maksu- ja Tolliameti, Statistikaameti, Euroopa Komisjoni FADN andmebaasi ja OECD andmeid. Kasutati ka erinevate asutuste poolt koostatud uuringute ja töögruppide aruandeid ning teadusartikleid, varaseimaid hindamisaruandeid ja teavikmaterjale.

PRIA andmete esitamise ja haldamise kirjeldus

MAKi meetmete menetlemine toimub järgnevates infosüsteemides: kandraamatu süsteem, elektrooniline dokumendihaldussüsteem IHS, kliendiandmete haldamiseks kliendiregister, toetuste administreerimise ja kontrollisüsteem (TAKS), CCS, e-PRIA, MAKi infosüsteem (MAIT), maaelu arendamise ja toetuste süsteem (MATS), käskkirjade süsteem ning arvestuse ja maksete süsteem (ARMA). EMK meetmeid edastatakse ARMAsse ka MARS2 kaudu. Meetmeid, mis on delegeeritud SA-le Erametsakeskus, menetletakse Erametsakeskuse infosüsteemis EMKIS. Andmete kokkupanekuks kasutatakse süsteemi Andmeait.

- TAKS (pindala- ja loomatoetuste menetlussüsteem)
- CCS (Cross Compliance System e nõuetele vastavuse süsteem)
- MAIT (investeeringumeetmete menetlussüsteem):
- MATS (Maaelu Arendamise Toetuste Süsteem). MATS on infosüsteem, mille eesmärgiks on abistada menetlejat mistahes toetusmeetme menetlemisel. Lisaks menetleja vaatele on MATS-s olemas kliendimoodul e-PRIA2, mille kaudu on võimalik taotlusi esitada ja menetlemise seisu jälgida. Lisaks meetmemenetluse funktsionaalsusele on MATSi loodud menetlust toetavad registrid, nagu näiteks volituste ehk esindusõiguste süsteem ning seadmete ja masinate hinnakataloog. Igal järgneval aastal on järjest lisandunud MAK meetmeid, mida e-PRIA2-s vastu võetakse ja MATS-s menetletakse.
- ARMA-t on alates selle kasutusele võtmisest pidevalt täiendatud ja kaasajastatud. 2019.a. on tehtud täiendusi ARMA süsteemis töölehtede kuvaga, kõik tegevused toimuvad digitaalselt ning väljatrükke ei tehta, täiendatud on aruandlust ning eelarve kuva.
- E-PRIA: igal aastal lisandub e-PRIA-sse uusi teenuseid ning PRIA eesmärgiks on kõiki enamkasutatavaid teenuseid pakkuda klientidele ka portaali kaudu.
- Andmeait: arendatakse ja täiendatakse pidevalt, mille käigus lisatakse meetmete uute nüansside tekkimisega seotud andmeid. 2019 aasta jooksul loodi rida andmekvaliteedi kontrolle, mille abil jälgitakse andmekvaliteeti nii algsüsteemides kui ka andmeaidas. Kontrolle teostatakse jooksvalt

erineva sagedusega.

- IHS: Igal aastal arendatakse ja täiendatakse põhiportsessiga seotud funktsionaalsust ning avatakse uusi meetmesarju, kuhu registreeritakse kõik e-PRIA2s esitatavad dokumendid.

Erametsakeskuse andmete haldamise kirjeldus

Erametsakeskus kasutab taotluste menetlemise infosüsteemi EMKIS, mille kaardiosa jaoks on eraldi arendatud EMKIS GIS rakendus. Dokumentide registreerimiseks kasutatakse programmi Amphora. EMKIS on liidestatud Amphoraga, kinnistusraamatuga, metsaregistriga, äriregistri maksuvõlglaste päringuga, PRIA infosüsteemiga MARSA2. Taotluste elektroonilise esitamise võimaldamiseks kasutab Erametsakeskus e-PRIA platvormi. E-PRIA kaudu saab esitada nii Natura 2000 erametsamaa toetuse taotluse kui ka meetme 8 toetuse taotluse.

Taotlused registreeritakse EMKISs, nii et registreerimise number päritakse Amphorast. Taotluse andmed jõuavad e-PRIAst EMKISsse. Halduskontrolli kohta täidetakse EMKISs halduskontrolli lehed.

Halduskontrolli tegemisel on abiks liidese äriregistri maksuvõlglaste päringuga, kinnistusraamatuga ja metsaregistriga. Kohapealse kontrolli tulemused vormistatakse EMKIS GIS rakenduses, aga tulemused jõuavad EMKISsse. EMKISs vormistatakse toetuse otsused ja meetme 8 puhul ka toetuse maksmise ja maksmisest keeldumise ettepanekud. Otsused ja ettepanekud kooskõlastatakse ja allkirjastatakse digitaalselt kasutades programmi Amphora. Otsused toetuse väljamaksmiseks saadetakse liidese kaudu EMKISst PRIA infosüsteemi MARSA2. EMKISst saab andmeid pärida süsteemi arendatud aruannete kaudu või skriptiga. 2019. aastal oli arendustööde peamine fookus suunatud EMK infosüsteemi EMKIS-e ja EMK e-teenuste efektiivsuse ja kasutusmugavuse tõstmisele e-PRIAs. Probleemideta viidi läbi Natura 2000 taotlusvoor olukorras, kus teistkordselt toimus kogu taotlemise protsess ainult e-keskkonnas.

2.d) Loetelu lõpetatud hindamistest, sealhulgas viited, kui need on avaldatud internetis

Kirjastaja/toimetaja	Eesti Maaülikool
Autor(id)	Eesti Maaülikool
Pealkiri	Eesti maaelu arengukava 2014–2020 raames läbiviidava uuringu „Korjetaimede seemneseegade väljatöötamine“
Lühiülevaade	Uuringu tulemusena tuvastati üheaastased ja mitmeaastased liigid, mis sobivad kõige paremini korjetaimede segudesse. Üheaastastest liikidest on sobivamad harilik kurgirohi, harilik keerispea ja harilik tatar. Mitmeaastaste liikide korral on oluline hinnata liikide püsijäämist taimikus ning seda arvestades on sobivad mitmeaastased liigid hübriidlutsern, roosa ristik ja harilik esparsett. Nii üheaastaste kui ka mitmeaastaste liikide puhul pakuti uuringus välja ka sobiv liikide vahetamine, sobiv külviaeg ning külvipind mesilaspere kohta.
URL	https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-seemneseatud.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Autor(id)	Põllumajandusuuringute Keskus
Pealkiri	"Eesti maaelu arengukava 2014–2020" prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 vahehindamise lõpparuanne
Lühiülevaade	MAK 2014–2020 vahehindamise põhieesmärgiks oli hinnata arengukava seni saavutatud tulemusi, sh anda hinnang sekkumise tulemuslikkuse ja mõjude osas ning hinnata arengukava rakendamise panust Euroopa Liidu ühiste maaelu arengu poliitika prioriteetide eesmärkide täitmisesse. Hindamine tugines MAK 2014–2020 sekkumisloogikale, kus prioriteetide, sihtvaldkondade ja meetmete omavaheliste seoste põhjal hinnati eesmärkide täitmist. Sekkumisloogikal põhinev hindamine loob aluse, et mõõdetakse üksnes selliseid indikaatoreid, millel on olemas oluline seos sihtvaldkonna kaudu prioriteedi ja eesmärgiga. Hindamise struktureerimise faasis koostati meetodika, kus on seotud mõjuahelad hindamisküsimuse ja hindamiskriteeriumi kaudu sihtvaldkonna ja prioriteedi eesmärgiga. Hindamiskriteeriumid on omakorda seotud kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete indikaatoritega, mis aitavad mõõta tulemuslikkust ja mõju.
URL	https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-mak-2014-prioriteetid-1-6-vahe.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Autor(id)	Põllumajandusuuringute Keskus
Pealkiri	Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi meetmete ja 3. prioriteedi loomade heaolu meetme hindamisaruanne 2019. aasta kohta
Lühiülevaade	<p>Aruanne annab ülevaate Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteediga seotud meetmete, 3. prioriteedi „Loomade heaolu“ meetme hindamisest, mis on teostatud Põllumajandusuuringute Keskuses.</p> <p>Aruanne koosneb üldosast, maakasutusanalüüsist ja meetmete analüüsist ning ja 48 lisast. Aruande esimeses peatükis antakse ülevaade hindamise õiguslikust raamistikust, meetmete rakendumisest, hindamistegevustest ja hindamisalasest teavitamisest. Teises peatükis kirjeldatakse pindalatoetustega hõlmatud ala põllumajanduslikku maakasutust. Kolmandas peatükis keskendutakse meetmete detailsele analüüsile.</p>
URL	https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2020-04/meetmete_aruanne_2019.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Turu-uuringute Aktsiaselt
Autor(id)	Turu-uuringute Aktsiaselt
Pealkiri	Maaelu arengukava (MAK) ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) teadlikkuse uuring
Lühiülevaade	<p>Maaelu, põllumajandus ja maamajanduse maine uuringu tulemused pikema aja jooksul aitavad hinnata valdkondade lõikes toimunud maine muutusi ning teadlikkust EAFRDst. Vastavalt tulemustele kavandab MEM ASO teavitustegevused koostöös osakondadega. MAK-i teavitustegevuste eesmärk on suurendada teadlikkust MAK-i toetuste ja maaelu võimaluste kohta. See aitab kaasa toetuste taotlemisele ning positiivse maaelu maine kujunemisele.</p>
URL	https://www.agri.ee/sites/default/files/content/uuringud/uuring-2019-mak-emkf.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Autor(id)	Põllumajandusuuringute Keskus
Pealkiri	Põllumajandustootjate, põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega

	tegelevate ning maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate toetusvajadused ja võimalik sekkumisloogika
Lühiülevaade	Uuringuga kaardistati maapiirkonna ettevõtjate majanduslikku olukorda, vaadeldes ettevõtete struktuurset muutust aastate 2007 ja 2017 võrdluses ning enamlevinud majandusnäitajaid ja finantssuhtarve perioodil 2014–2018. Samuti küsitleti põllumajandustootjaid, toidutöötlejaid ning maapiirkonna ettevõtjaid nende majandusliku seisundi, tegevus- ja investeerimisplaanide, konkurentsivõime, ekspordi- ja ühistegevuse, teadmussiirde ning riskijuhtimise teemadel. Eelneval perioodil on investeringutoetuse mõju jõudnud keskmiselt iga seitsmenda maapiirkonna äriühinguni. Toetatud ettevõtete majandusnäitajate positiivne muutus on suurem kui mitte toetatud ettevõtetel. Konkurentsivõime tagamiseks näevad ettevõtjad vajadust jätkuvalt investeerida tootmiseseadmetesse ja tootearendusse. Samuti peetakse oluliseks ehitiste, rajatiste ja taristu arendamist. Keskkonnahoiu ja suurema energiasäästuga investeringuid peavad oluliseks pigem suuremad tootjad.
URL	https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2020-02/2019-ettevotete-toetusvajaduse-lopparuanne-veebile-MMAO.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Autor(id)	Põllumajandusuuringute Keskus
Pealkiri	Põllumajandustootmise ja toidutöötlemisega tegelevate ettevõtete teadmussiirde uuring
Lühiülevaade	Uuringu käigus kaardistati ja analüüsiti põllumajanduse ja toiduainetööstuse sektori ettevõtjate vajadusi teadmussiirde osas. Veebipõhise ankeetküsitlusega uuriti ettevõtjatelt koolitustel osalemise ja mitteosalemise, koolitamiseks tehtavate kulutuste ning nõustamis- või konsultatsiooniteenuste kasutamise ja mõju kohta. Intervjuude ja fookusgruppide kaudu koguti põllumajandustootjate, eriala- ja katusorganisatsioonide, koolitusasutuste, konsulentide ja muude seotud organisatsioonide esindajate arvamusi perioodil august 2018–oktoober 2019.
URL	https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2020-03/2029-teadmussiirde-uuring-lopparuanne-12-02-20.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Autor(id)	Põllumajandusuuringute Keskus
Pealkiri	MAK 2014–2020 toetust saanud projektide abiga loodud töökohtade arv 2018.

	aastal
Lühiülevaade	<p>Kõikide 2018. aastal lõpetatud projektide puhul (meetmed 4,2, 6.4, 19.2 ja 19.3) loodi investeeringu tulemusena 456,5 täistööajaga töökohta. Meetme 19.2 projektide puhul loodi kokku 391,7 uut töökohta, sh 214,3 töökohta naistele ja 177,4 töökohta meestele. Meetme 6.4 projektide puhul loodi kokku 60,8 uut töökohta, sh 18,2 töökohta naistele ja 42,6 töökohta meestele. Meetme 4.2 projektide puhul loodi kokku 4 uut töökohta ja need kõik olid naistele.</p> <p>Aastatel 2016–2018 lõpetatud projektide puhul (mis panustavad sihtvaldkonna 6A eesmärki) seisuga 31.12.2018 on loodud kokku 257,6 uut töökohta, mis moodustas 2023. aastaks sihttasemeks seatud 225 töökohast 114,5%. Kõikidest töökohtadest oli 35% loodud naistele ning 65% meestele.</p>
URL	https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2019-10/2018-MAK-2014-2020-loodud-tookohad-2018-aruanne.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Autor(id)	Põllumajandusuuringute Keskus
Pealkiri	FADN andmestiku sobivuse uuring Eesti maaelu arengukava (MAK) 2014–2020 meetmete hindamiseks
Lühiülevaade	<p>Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada, mil määral on põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasi andmed kasutatavad MAKi meetmete tulemuslikkuse hindamisel. FADNi andmeid on kasutatud MAK keskkonnameetmete raames makstud toetuste mõju hindamisel põllumajandusettevõtete majanduslikule jätkusuutlikkusele, aga ka ühise põllumajanduspoliitika tulevikuarenguid puudutavate Eesti seisukohtade kujundamiseks ja põhjendamiseks. Alates 2015. aastast on FADNi andmeid kasutatud ettevõtte taluvärra toitelementide bilansi arvutamiseks. MAKi 1., 2. ja 3. prioriteedi mõjude hindamiseks on FADNi andmeid kasutatud investeeringutoetuste mõju hindamisel põllumajandusettevõtete investeerimiskäitumisele ning investeeringute mõju ettevõtete majandusnäitajatele erinevate tootmistüüpide lõikes. FADNi andmeid saab suuremal või väiksemal määral kasutada MAK 2014–2020 prioriteetide 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamisel ning lisaks ka hindamisküsimustele vastamisel, mis on seotud liidu tasandi üldiste eesmärkidega.</p>
URL	https://pmk.agri.ee/sites/default/files/2019-10/2019-FADN-andmestiku-sobivus-MAK-2014-2020-hindamiseks.pdf

Kirjastaja/toimetaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Autor(id)	Põllumajandusuuringute Keskus
Pealkiri	Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi hindamiseks 2019. aastal läbiviidud uuringute aruanne
Lühiülevaade	<p>Aruanne annab ülevaate MAK 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi hindamisega seotud uuringutest, mis on Põllumajandusuuringute Keskuse poolt korraldatud ja läbi viidud 2019. aastal.</p> <p>Aruanne koosneb tervikuna 5 peatükist ja 73 lisast. Uuringute eesmärgid ja tulemused on esitatud valdkondade kaupa konkreetsete uuringute juures ning analüüsist tulenevaid järeldusi on kasutatud sünteesivalt Eesti maaelu arengukava 2014-2020 4. ja 5. prioriteedi meetmete hindamisel. Uuringuid on tehtud järgmistes valdkondades: mullastik, vesi, elurikkus ja majandus.</p>
URL	https://pmk.agri.ee/sites/default/files/inline-files/uuringute_aruanne_2019_kohta_webdk.pdf

2.e) Lõpetatud hindamiste kokkuvõtte, keskendudes hindamistulemustele

Põllumajandustootjate, põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega tegelevate ning maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate toetusvajaduste ja võimaliku sekkumisloogika uuring

Majanduslikult aktiivseid ettevõtteid on võrreldes 2007. a lisandunud kõigis maakondades peale Ida-Virumaa. Primaarsektoris tegutsevate ettevõtete arv on kahanenud kõigis maakondades peale Harjumaa, kuid samas on primaarsektoris toimunud ettevõtjate arvu vähenemise kompenseerinud positiivne ettevõtjate arvu muutus sekundaar- ja tertsiaarsektoris. Peamine väljakutse seisneb väiksemate ettevõtete konkurentsivõime säilitamises või arenguhüppe tagamises.

Ettevõtjate hinnang majanduslikule seisundile on pigem hea, samas on oluline osa ettevõtjatest raskustes oma ettevõtte majanduslikule seisundile hinnangu andmisel. Ettevõtete konkurentsivõimet piiravad raskused finantseerimisel, toodete või teenuste turustamisel ja tööjõuprobleemide lahendamisel. Toetatud ettevõtete majandusnäitajate positiivne muutus on suurem kui mitte toetatud ettevõtetel. Konkurentsivõime tagamiseks näevad ettevõtjad vajadust jätkuvalt investeerida tootmisseadmetesse ja tootearendusse. Samuti peetakse oluliseks ehitiste, rajatiste ja taristu arendamist. Keskkonnanohiu ja suurema energiasäästuga investeeringuid peavad oluliseks pigem suuremad tootjad.

Põllumajandustootmise ja toidutöötlemisega tegelevate ettevõtete teadmussiirde uuring

UNõuandesüsteemi ja nõuandetoetuse tingimuste muutmine on oluliselt mõjutanud nõustamise kasutamist, nõuandesüsteemi toimimist ja mainet. Aktiivselt tegutsevaid kutselisi konsulente, kes katavad põllumajanduse- ja maamajanduse tegevusalad, on hetkel piisavalt. Konsulentide põlvkonnavahetus (61% vanuses 50+) ja mõningate spetsiifiliste nõustamisvaldkondade katmine on siiski jätkuvalt väljakutse.

Küsitluse tulemustel ei olnud valdav enamik ettevõtetest 2018. aastal nõustamisteenust või konsultatsiooni ostnud.

Küsitletud pidasid sobivaimaks koolitusvormiks täienduskoolitusi, praktilist õpet, teoreetilisi infopäevi ning õppereise.

Mitmete tegurite mõjul ei ole ettevõtjad valmis koolituste osalustasusid maksma. Tihti on ka koolituste korraldajad toetustest sõltuvad, sest nende majandustegevus on üles ehitatud regulaarsetele toetustele ning toetuse mittedaamisel satuvad organisatsioonid raskustesse.

Puudus on õpetamisoskustega lektoritest ja head lektorid on ülekoormatud, kuid samal ajal ka välise lektori palkamine on riskantne. Vaja oleks arendada lektorite oskust haarata kuulajaid ja leida püsivaid partnereid, kus praktikaid näha ja katsetada.

Eestis on piisavalt palju teadusasutusi, kes tegelevad biomajandusega, s.t bioloogilise ressursi, põllumajanduse tegevusalade ja toiduteadusega. Teadusasutuste tase on hea, kuid seni on küsitavusi tekitanud roll nõuandeteenistusele ja koolitustele lisandväärtuse andmisel.

Uuringu käigus ilmnas, et teadmussiirde süsteemi osaliste vahel puudub usaldus ning sellest lähtuvalt esineb tõrkeid omavahelises suhtluses. Tegemist on AKISE toimivuse seisukohast kriitilise probleemiga.

FADNi andmestiku sobivuse uuring MAKi meetmete hindamiseks

Uuringu tulemustele tuginedes võib väita, et FADNi andmed võimaldavad majanduskeskkonna täpsemat kajastamist MAKi erinevate meetmete põhised ning samuti ühise põllumajanduspoliitika tulemuste

detailsemat analüüsi. FADN on ainus andmeallikas mikromajanduslikul tasandil, see annab võimaluse FADNi andmeid kasutada nii rakendatud MAKi meetmete mõju hindamisel kui ka kavandatavate uute meetmete võimaliku mõju hindamisel Eesti põllumajandustootjate jätkusuutlikule arengule. Nii otsetoetused kui ka MAKi toetused on olulised põllumajandustootjate majandusliku jätkusuutlikkuse tagamisel, seetõttu on oluline jälgida, milline on toetuste osa põllumajandustootjate sissetulekutes ning milline võiks olla ühe või teise toetuse vähenemise või suurenemise mõju põllumajandustootjate majanduslikule jätkusuutlikkusele.

2019. aastal teostatud põllumajanduskeskkonnaga seotud uuringute kokkuvõtted on esitatud uuringute ja valdkondade kaupa.

Mulla NO₃ (nitraatlämmastiku) ja SO₄ sisalduse muutus ja dünaamika nitraaditundliku ala põllumuldades aastatel 2012-2019 erineva maakasutuse (põllukultuurid, rohumaa) korral ning mullas leiduvate taimetoiteelementide (P, K, Ca, Mg, Cu, Mn, B, Nmin) happesuse ja orgaanilise aine fooni ja pikaajalisemate muutuste selgitamine

2019. aasta sügisperioodil toimus viimaste aastate intensiivseim leostumine seoses väga soojade ilmastikutingimustega perioodil september-detsember. Liikuva fosfori ja kaaliumi leostumine toimub oluliselt aeglasemalt. Madala kaaliumi sisaldusega muldades ei toimu märkimisväärset muutust sügavamates mullakihtides ning peamiselt toimub kaaliumi leostumine kõrge K-sisaldusega muldades suhteliselt kõrgel väetusfoonil. Leostumine toimub peamiselt talveperioodil, vähemal määral ka sügisperioodil. Väevli sisaldus on oluliselt kõrgem orgaanikarikas mullas ning seal toimub ka selle leostumine suuremal määral.

Vähemlevinud põllumajanduskultuuride (põlduba, talioder, sojauba, hernes, kanep) väetustarbe ja toitainete omastamise seaduspäraste, toitainete vertikaalse liikumise ning toitainete bilansi arvutamine väetamissoovituste väljatöötamiseks

Herne kasvatamisel madala lämmastikunormiga alal leostumist sügavamatesse kihtidesse sügisperioodil praktiliselt ei toimunud, kuid N40 normiga alal suurenes sügavates mullakihtides mineraalse lämmastiku sisaldus mõõduka leostumise tagajärjel. Maisi puhul oli samuti selgelt märgata kõrgema väetamisega alal mineraalse lämmastiku kõrgemat sisaldust alumistes kihtides. Oa kasvatamisel on vähemalt antud andmetele tuginedes eriline asjaolu, et kõrgemalt väetatud alal on sügiseks väevli sisaldus ülemises kihis madalam kui vähem väetatud alal, kuid leostumise tulemusena alumistes mullakihtides veidi kõrgem. Suhteliselt enam sisaldavad väevlit õlikanepi seemned, kusjuures väevli kontsentratsioon oli seda kõrgem mida rohkem kasutati lämmastikväetisi. Kõige vähem sisaldab väevlit silomais. Fosforit eemaldati käesoleval aastal antud kultuuridest enim kõrgema väetusfoonil kasvanud hernega. Kaaliumi eemaldamine oli konkurentsituul suurim madalama väetusfooni, kuid suhteliselt hea saagikusega silomaisil. Väevlit eemaldati kõige rohkem herne saagiga ning kõige vähem kanepiseemnetega.

Taimekaitsevahendite jääkide sisaldus mullas

2019. aastal analüüsiti kokku 25 mullaproovi ja taimekaitsevahendite jääke leiti kõikidelt aladelt. Vähim jääke oli õunapuuaias ja kõige rohkem talinisu põllul, suurim taimekaitsevahendite jääkide kogusisaldus oli kapsapõllul.

Antud uuringu suhteliselt väikese valikuga proovide võrdlus näitab, et selles valimis on viimastel aastatel pigem vähenenud insektitsiidide ja suurenenud nii fungitsiidide kui ka herbitsiidide kasutamine.

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse veeseire hindamise raames veekvaliteediga seotud uurimistööd

(taimetoiteelementide kontsentratsioon drenivees) 2019. a

Nitraatiooni aasta keskmine kontsentratsioon drenivees ulatus 2,7 mg/l mahepõllul, kuni 44,5 mg/l ÜPT ja 40,4 mg/l KSM põldudel. Võrreldes referentsperioodiga (2007-2013) suurenes keskmine kontsentratsioon nii KSM kui ÜPT toetustüübiga põldudel. Kui hinnata drenivee kvaliteeti nitraatide sisalduse järgi kuulus kõigist perioodil 2017 septembrist kuni 2018.a. septembrini KSM põldudelt kogutud dreniveeproovidest heasse kvaliteediklassi (<25 mg/l) 40%, keskmisesse (25-50 mg/l) 22% ja halba (>50 mg/l) 38% proovidest. Mahepõllu drenivee kvaliteet oli hea. ÜPT põllu drenivee kvaliteet oli halb.

Kui võrrelda pinnavee kvaliteeti nitraatlämmastiku sisalduse alusel, pole aruandeaastal drenivee kvaliteet halvenenud.

Dreenivee keskmine fosforisisaldus aruandeperioodil jäi referentsperioodiga võrreldes mõnevõrra madalamaks.

Aruandeaastal 2018-2019 oli lämmastiku leostumisel kaks maksimumi. Sügistalvisel perioodil (oktoober-detsember) leostus põldudelt sama palju kui varakevadisel perioodil (veebruari-märts), mis sel seireperioodil algas seoses ilmastikuga väga vara. Võrreldes lämmastiku leostumist toetustüüpide kaupa nähtub, et kõige vähem leostus lämmastikku mahepõllult ja enim ÜPT põllult. KSM põldudel on lämmastiku leostumine stabiliseerunud.

Fosfori leostumine ületas loodusliku piiri vaid ühel seirepõllul, mis võis olla tingitud digestaadi kasutamisest.

Põldudel, kus kasutati orgaanilisi väetisi oli lämmastiku ja ka fosfori üldbilanss suure ülejäägiga.

Taluvärava toiteelementide bilanss ja kasutus

2018. aasta uuringu tulemustel võib keskkonnasäästlikkuse ja vee kvaliteedi paranemise seisukohalt olukorda hinnata keskpäraseks. Suurimateks probleemideks tasakaalustatud tootmise tagamisel on praeguse majandamise taseme puhul see, et lämmastiku bilanss suureneb, sisendina antavad fosfori ja kaaliumi kogused ei kata alati tegelikku toiteelementide vajadust ja toiteelementide kasutamise efektiivsus on keskkonna seisukohalt madal.

Võrreldes referentsaastaga (2015) suurenes 2018. aastal lämmastiku bilanss 12 kg/ha, fosfori bilanss 3 kg/ha ja kaaliumi bilanss 4 kg/ha. Keskkonnale on kõrge lämmastiku ülejäägiga majandamine ohuks, kuna lämmastik on mullast kergesti väljauhutav. Fosfori ja kaaliumi vajadus taime- ja loomakasvatustooduste tootmiseks on väiksem, väiksem on ka nende elementide bilanss ja leostumine pinna- ja põhjavette.

Kuna sisse ostetud tootmisvahendite toiteelementide kogus Eesti keskmisena suurenes 2018. aastal võrreldes 2015. aastaga, toodangu müük aga vähenes, suurenes bilanss ja langes toiteelementide kasutamise efektiivsus.

Lämmastiku, fosfori ja kaaliumi kasutamise efektiivsus jäi 2018. aastal madalaks.

Pestitsiidide kasutuskoormus

Kõige suurema kulunormiga preparaadid, mida ettevõtetes kasutati, olid glüfosaadi toimeainet sisaldavad herbitsiidid (umbrohutõrjevahendid).

Uuringuperioodi 2007-2018 tulemustel on pestitsiidide kasutamise trend seireettevõtetes tõusev.

Pestitsiidide kasutamise suurenemisega seoses säilib oht, et pinna- ja põhjavee saastumine võib suurenedagi.

Kimalaste mitmekesisuse ja arvukuse uuring

„Kimalaste mitmekesisuse ja arvukuse uuringu“ raames loendatud kimalastest 2009-2019 oli 30% Kesk-Eestis ja 70% Lõuna-Eestis. Viimasel viiel aastal (2015-2019) oli kimalaste koguarv kõrgem kui varasematel seireaastatel, eriti Lõuna-Eestis. Kõik kimalasenäitajad olid enamasti Lõuna-Eestis kõrgemad kui Kesk-Eestis, mis tuleneb kõrgemast maastiku mitmekesisusest ja kompensatsioonialade olemasolust Lõuna-Eestis ning piirkondlikest eripäradest.

Läbiva trendina olid seireaastate 2009-2019 jooksul kimalaste keskmised näitajad loendusraja kohta ÜPT ettevõtetes madalamad kui MAHE ja KSM ettevõtetes. Üheks põhjuseks võivad olla KSM ja MAHE toetuse nõuded.

MAHE ja KSM ettevõtete keskmistes kimalasenäitajates loendusraja kohta leiti ligi kolmandikul juhtudel statistiliselt oluline erinevus ning sel juhul oli enamus kordadel kimalasenäitaja KSM ettevõtetes oluliselt kõrgem kui MAHE ettevõtetes. Seega oli kimalaste olukord KSM ettevõtete loendusradadel isegi soodsam kui MAHE ettevõtetes.

Põllulindude arvukuse ja liigirikkuse uuring

Pesitsevate paaride koguarv oli Kesk-Eestis pigem stabiilne, Lõuna-Eestis langev. Pesitsevate liikide arv oli vastupidi Kesk-Eestis langev, Lõuna-Eestis stabiilne.

Kõige väiksema pesitsevate lindude mitmekesisusega olid Kesk-Eesti KSM ettevõtted.

2010.-2019. a keskmised pesitsevate lindude näitajad loendusraja kohta olid enamasti Lõuna-Eestis oluliselt kõrgemad kui Kesk-Eestis.

Tulemused viitasid, et MAHE ettevõtted on põllulindudele sobivam elupaik.

Rohumaaribade taimestiku uuring

Nelja seireaasta jooksul registreeritud 212 soontaimeliigist kuulus enim sugukondadesse kõrrelised ja korvõielised.

2019. a vastas 97% seiratud rohumaaribadest ökoloogilise vastavuse miinimumnõudele.

Rohumaaribade liigiline koosseis on olnud ootamatult madala umbrohuistiilis kasvustrateegiaga ja inimtegevusest otseselt sõltuvate liikide osakaaluga.

Taimestiku liigilise ja funktsionaalsete tunnuste koosseisu areng ei ole toimunud loodetud kiirusega.

Üheks rohumaariba arengu soovitud suunaks oli koosluse areng madalakasvulisemate liikide osakaalu suurenemiseks, et väheneks taimede omavaheline konkurents, millega kaasneks koosluse loomulik uuening ning uute liikide lisandumine – seda ei ole juhtunud.

Ettevõtjatulu ja majanduslik jätkusuutlikkus

Kogutoodangu väärtus ulatus 2018. aastal 139 652 euronit keskmiselt ettevõtte kohta. Võrreldes 2017. aastaga on kogutoodangu väärtus vähenenud 4%, sealhulgas taimikasvatustoodangu väärtus vähenes 11%,

loomakasvatustoodangu väärtus ja toetused jäid samale tasemele.

MAK keskkonnatoetusi (MAK kkt) taotlenud tootja sissetulek põllumajandusmaa hektari kohta oli 996 eurot, Eesti keskmisel tootjal 1002 eurot. Samas oli MAK kkt tootjatel kasutatud põllumajanduslikku maad keskmiselt 174 ha, tavatootjatel aga 79 ha.

Netolisandväärtust töjõu aastaühiku kohta tootsid 2018. aastal kõige rohkem MULD, NAM ja KSM tootjad ja kõige vähem KSA+KSK ja OTL tootjad.

Arvestuslik netokasum (ANK) jäi Eesti keskmisel põllumajandustootjal 2018. aastal negatiivseks. Miinusesse jäi ANK koos vastava meetme toetusega ka M10, KSM, SORT, OTL, MAHE 2014+ ja LHT tootjatel.

Eesti keskmine põllumajandustootja kulutas 2018. aastal investeringuteks keskmiselt 37 623 eurot ettevõtte kohta. MAK keskkonnatoetusi taotlenud tootjatest investeerisid 54%.

Madalaimad jätkusuutlike tootjate osakaalud olid loomapidajate seas.

Kompleksuuring mahe- ja tavaviljeluses

Kui külvikorra terakultuuri põldudel hariti mulda pindmiselt või ainult künki ega tehtud enne künki tüükoorimist, suurenes vegetatiivselt levivate umbrohtude (peamiselt orashein ja ohakad) toormass terakultuuride järgnevuse teisel (segavili) ja kolmandal (suvioder) aastal oluliselt.

Mahepõllumajanduses kasutada lubatud maheväetistega Kalisop või Patentkali, väetamisel suurenes kahe niite haljasmassisaak (2016.-2019. a) 1. a põldheinal 2,1 korda ja kuivmass 1,7 korda ning 2. a põldheinal vastavalt 4,6 korda ja 4,3 korda. Maheväetistega väetatud mahepõldheina saak oli samas praktiliselt võrdne tavaviljeluse põldheina saagiga või isegi natuke ületas seda. Põldheinale järgneva suvinisu terasaak suurenes Kalisopiga või Patentkaliga väetamisel 2,1 korda. Maheväetisega väetatud suvinisu terasaagid ei olnud perioodi jooksul oluliselt väiksemad kui tavaviljeluses, kus toiteelemente anti NPK väetisega rohkem. Võimalik, et selline suur terasaagi tõus saadi põhiliselt maheväetises sisalduva kaaliumi ja väävli ning sisseküntud ristikurohke põldheina lagunemisel vabanevate toiteelementide (iseäranis lämmastiku) soodsa koostoime tõttu.

Toetuste mitteamistamisel jäi enamuse terakultuuride (suvinisu, segavilja, suvioder) variantide kattetulu negatiivseks ehk kahjumisse. Toetuste juurde arvestamisel oli kattetulu üldiselt positiivne e kasumis. Sõnnikuga väetamisel oli terakultuuride kattetulu sarnaselt varasematele aastatele oluliselt väiksem, kui sõnniku mitteandmisel, nii tava- kui maheviljeluses. Tahesõnniku lagunemine ja toiteelementide vabanemine mullas on aeglane ja saadav saagitõus otsemõjuaastal ei kompenseeri sõnniku andmise kulutusi.

Külvikorrarotatsioonis (2015.-2019. a) viie külvikorravälja keskmine NPK-üldbilanss mahe- ja tavaviljeluses oluliselt ei erinenud.

Maheviljeluses mitteväetamisel, ainult maheväetisega väetamisel, maheväetise + sõnnikuga väetamisel ja tavaviljeluses sõnniku mitteandmisel vähenes künnikihi omastatava P sisaldus katseperioodi lõpuks (2019. a) keskmiselt fosforväetise tarbevajaduselt suure fosforväetise tarbevajaduseni. Sõnniku andmisel suurenes aga omastatava K sisaldus nii mahe- kui tavaviljeluses oluliselt ja maheväetistega lisaväetamisel ning tavaviljeluses sel juhul koguni väikese kaaliumväetise tarbevajaduseni.

2.f) Hindamistulemuste avaldamisel korraldatud teavitustegevuse (võttes arvesse hindamiskava 6. jagu) kirjeldus

Tuleb viidata hindamiskavale, kirjeldada rakendamisel ilmnenu raskusi koos leitud või soovitatud lahendustega.

Kuupäev/ajavahe	01/01/2019 - 31/12/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	"100 MAAELU TOETAMISE NÄIDET"
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Põllumajandusuuringute Keskus
Kasutatud teabekanalid/formaat	Rändnäitus
Sihtrühma liik	Laiem avalikkus
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	2000
URL	www.maainfo.ee/100MAKnaidet

Kuupäev/ajavahe	21/07/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	Avatud talude päeva meediakampania, inimestele maaelu ja toidutootmise tutvustamine
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Avatud talude päev
Kasutatud teabekanalid/formaat	Avatud talude koduleht, meediaväljaanded, Maaeluministeeriumi Facebook, TV3 Suvised seitsmesed
Sihtrühma liik	Laiem avalikkus
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	195000
URL	http://www.avatudtalud.ee/et

Kuupäev/ajavahemik	01/01/2019 - 31/12/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	MAK 2014–2020 rakendamine
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Maaeluministeerium
Kasutatud teabekanalid/formaat	Maaeluministeeriumi Facebook; pressiteated
Sihtrühma liik	Maaelu teemadest huvitatud sihtgrupp. Maaeluministeeriumi Facebookil on ca 12 900 jälgijat, pressiteadete saajate listis on ca 900 nime
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	12900
URL	https://www.facebook.com/Maaeluministeerium

Kuupäev/ajavahemik	18/10/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	MAK hindamistulemuste tutvustamine Priit Penu suulise ettekandega teemal „PMK kaardirakendus ja pikaajalise mullaseire tulemused“
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Eesti Põllumajandus Kaubanduskoda
Kasutatud teabekanalid/formaat	seminar
Sihtrühma liik	Eesti Põllumajandus Kaubanduskoda juhatus ja põllumajanduse grupp
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	10
URL	https://pmk.agri.ee/et/18-10-2019-kliendikohtumine-EPKK-ga

Kuupäev/ajavahemik	01/11/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja	MAK hindamistulemuste tutvustamine Priit Penu suulise ettekandega „Muldade kasutussobivus ja võimalused erinevateks analüüsideks“ ja

arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	Tambet Kikas suulise ettekandega „Digitaalsete väetustarbekaartide ja väetamissoovituste koostamine“
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
Kasutatud teabekanalid/formaat	Eesti põllumajanduse aastanäituse 2020 seminar
Sihtrühma liik	avalikkus
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	30
URL	http://epamess.ee/seminarid/

Kuupäev/ajavahemik	29/01/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	MAK hindamistulemuste tutvustamine Jaan Kangerti suulise ettekandega „Dreenivee kvaliteet ja seire“
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Põllumajandusuuringute keskus
Kasutatud teabekanalid/formaat	Õppepäev
Sihtrühma liik	Konsulendid
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	38
URL	https://www.maainfo.ee/index.php?id=6269&page=3394&

Kuupäev/ajavahemik	11/06/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	MAK 2019. aasta hindamistulemuste tutvustamine MAK seirekomisjonile
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Maaeluministeerium

Kasutatud teabekanalid/formaat	Seirekomisjoni istung
Sihtrühma liik	MAK seirekomisjon
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	24
URL	https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-maaelu-arengukava-mak-2014-2020/seire-ja-hindamine/seirekomisjon

Kuupäev/ajavahemik	05/12/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	MAK hindamistulemuste tutvustamine suulise ettekandega Ain Kull (kaasautorid Anne Kull, Tambet Kikas, Priit Penu) „Erosioon. Nähtuse olemusest selle hindamise ja poliitikani“ ja Priit Penu ettekandega (kaasautor Elsa Putku) „Mullaseirealadel toimunud muutused ca 30 a jooksul“
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Eesti Maaülikool
Kasutatud teabekanalid/formaat	X Mullapäev
Sihtrühma liik	Avalikkus
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	60
URL	http://pk.emu.ee/yldinfo/sundmused/kalender/2019-12-05/x-mullapaev/

Kuupäev/ajavahemik	27/06/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	MAK hindamistulemuste tutvustamine Karli Sepp kompleksuuringu mahe- ja tavaviljeluse katsed: mahe- ja tavaviljeluse pikaajaline külvikorrakatsed ja seal kasutatavad mullaharimisviisid; mahevätiste katsed põldheinal, teraviljadel ja haljasväetiseks kasvatataval ristikul, käsitles mahevätiste omadusi ja toimimist kultuuride väetamisel ning viis läbi rühmatöö teemal „Huumusbilansist maheviljeluses ja selle praktiline koostamine“
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Eesti Maaülikool
Kasutatud	mahepõllumajanduse õppepäev

teabekanalid/formaat	
Sihtrühma liik	Avalikkus
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	30
URL	http://pmklive.vptest.ee/et/27.06.2019-Mahetaimekasvatuse-pollupaev

Kuupäev/ajavahemik	16/04/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	MAK hindamistulemuste tutvustamine Priit Penu suulise ettekandega teemal „Muldade kasutussobivus, väetustarve ja väetamissoovitused“
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Põllumajandusuuringute keskus
Kasutatud teabekanalid/formaat	Infopäev “Kvaliteedi- ja mullaanalüüside andmete kasutamine taimekasvatuses”
Sihtrühma liik	Avalikkus
Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	30
URL	https://pmk.agri.ee/et/16.04.2019-Infopaev-Kvaliteedi-ja-mullaanalüüside-andmete-kasutamine-taimekasvatuses

Kuupäev/ajavahemik	25/04/2019 - 27/04/2019
Teavitamistegevuse/ürituse pealkiri ja arutatud/levitatud hindamistulemuste teema	Maamess
Tegevuse/ürituse üldkorraldaja	Maaeluministeerium, PRIA, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Põllumajandusamet, Veterinaar- ja Toiduamet ja Põllumajandusuuringute Keskus.
Kasutatud teabekanalid/formaat	Mess, trükised, reklaamflaireid infostendid, otsesuhtlus, avatud talude päeva talude videod, tööpakkumised
Sihtrühma liik	Laiem avalikkus

Teavitatud sidusrühmade ligikaudne arv	42000
URL	https://maamess.ee/arhiiv/2019/

2.g) Hindamistulemustega seotud järelmeetmete (võttes arvesse hindamiskava 6. jagu) kirjeldus

Tuleb viidata hindamiskavale, kirjeldada rakendamisel ilmnenud raskusi koos leitud või soovitatud lahendustega.

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Suur osa KTGdest on huvitatud multifondide võimalustest edendada maapiirkondi terviklikult. Lisaks EAFRDle annab Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Euroopa Sotsiaalfondi kasutamine KTGdele võimaluse mõjutada elukvaliteeti maapiirkondades palju ulatuslikumalt. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2019 – 2023 tegevus 3.17, 5.4 ja 6.17 teostamise ülesandeks on koostada analüüs ja ettepanekud CLLD-tüüpi kohalikul algatusel põhineva alt-üles lähenemisviisi rakendamiseks.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Pidada töökohtade loomisele olulisemaks töökohtade säilitamist ning soodustada ja soosida uute ja innovaatiliste lahenduste rakendamist ettevõtetes, kuna maapiirkonna elanikkond väheneb ja vananeb ning maapiirkonnas valitseb terav tööjõupuudus (sh kvalifitseeritud oskustööjõu puudus). („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Võtame arvesse uue perioodi ette valmistamisel. Käesoleval perioodil ei ole otstarbekas poole pealt eesmärke muuta.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Lihtsustada ühisprojektide nõudeid. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Arvestatud. Määruse muudatusega nähakse ette ühisprojekti lühemat minimaalset kestvust.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Leostumise ohu prognoosimiseks on oluline teada mullaparameetrite muutustest. Jätkata uuringuga. (Vähemlevinud põllumajanduskultuuride (põlduba, talioder, sojauba, hernes, kanep) väetustarbe ja toitainete omastamise seaduspärasust, toitainete vertikaalse liikumise ning toitainete bilansi arvutamine väetamissoovituste väljatöötamiseks)
Võetud järelemeetmed	Andmeid saab kasutada uuel perioodil taimetoitainete bilansi ja FAST-i koostamiseks. Kanvandame arvestamist uuel perioodil.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Hinnati KSM ja MAHE meetme mõju veekeskkonnale. 2019. aasta uuringu tulemustel võib veekeskkonna seisukohalt olukorda hinnata keskpäraseks. Mullaviljakuse säilitamise ja paranemise seisukohalt tuleb suuremat tähelepanu pöörata P ja K tasakaalustatud kasutamisele ja kõikide toiteelementide osas tootmise tõhusamaks muutmisele. (Taluvärava toiteelementide bilanss ja kasutus)
Võetud järelemeetmed	Oleme arvestanud uue perioodi sekkumiste ettevalmistamisel. Toetame uuringutega jätkamist.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Otstarbekas on vähendada MULD toetust saavate põllumassiivide erodeeritud muldade ja turvasmuldade osatähtsuse kriteeriumeid näiteks 10% võrra ehk tasemeni 80% põllumassiivi pindalast, sest MULD meede on oluline nii erosiooni kui ka orgaanilise aine mineraliseerumise vähendamiseks turvasmuldadeks, aidates oluliselt kaasa KHG emissiooni vähendamisele. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelemeetmed	Arvestame. Uuel perioodil kavandame erodeerunud ja turvasmuldade osatähtsuse kriteeriumi langetamist.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus	Senisest enam tutvustada laiemale üldsusele MAK kõikide sihtvaldkondade seire- ja hindamistulemusi. Seire- ja hindamistulemustest on huvitatud toetuse jagajad, toetuse taotlejad, toetuse saajad ning laiem üldsus. Seire- ja
---	--

(kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	hindamistulemuste levitamiseks tõuseb MAK rakendamise kvaliteet. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Kavandame täiendavaid infopäevaseid MAK hindamistulemuste tutvustamiseks 2020. aastasse.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Soovitused ÜPP uue perioodi investeringute toetusmeetmete kujundamiseks. (Põllumajandustootjate, põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega tegelevate ning maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate toetusvajaduste ja võimaliku sekkumisloogika uuring)
Võetud järelmeetmed	Tulemusi kasutatakse uue perioodi ÜPP strateegiakava väljatöötamisel.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Uurigu tulemusena tuvastati üheaastased ja mitmeaastased liigid, mis sobivad kõige paremini korjetaimede segudesse. Mitmeaastaste liikide korral on oluline hinnata liikide püsijäämist taimikus. Nii üheaastaste kui ka mitmeaastaste liikide puhul pakuti uuringus välja ka sobiv liikide vahekord, sobiv külviaeg ning külvipind mesilaspere kohta. (Korjetaimede seemnesegude väljatöötamine)
Võetud järelmeetmed	Arvestame uue perioodi tolmeldajate tugiala sekkumise kujundamisel. Arvestame uuel perioodi keskkonnameetmete kujundamisel
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Kaaluda tuleks nõuandemeetme tingimuste muutmist seatud eesmärkide täitmiseks, näiteks lõppkasusaajate sihtgrupi laiendamist („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Käsitletud ÜPP Strateegiakava AKIS töörühma arutelul

Järeloometmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus
---	-----------------

Järeloometmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Innovatsiooniprojektid vajavad senisest rohkem nõustamist: nii professionaalsete nõustajate kui tugistruktuuride abi (kahe-etapiline taotlemine). („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järeloometmed	Arvestatud ettepanekuna ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel. Käsitletud ÜPP Strateegiakava AKIS töörühma arutelul.
Järeloometmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järeloometmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Innovatsioonisüsteemi tuleb rohkem kaasata projektide käigus tekkiv teave, nt tootjarühmade arendus- ja teabelevi tegevused; teavet tuleks süsteemselt koondada ja hallata. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järeloometmed	MAK kontesktis peaks sellele kaasa aitama valdkonnaülese teadmussiiirde pikaajaliuse programmi käivitumine. Lisaks arvestatud ettepanekuna ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel. Käsitletud ÜPP Strateegiakava AKIS töörühma arutelul.
Järeloometmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järeloometmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Nõuandetoetuse sihtgruppi tuleks laiendada, sh koostööprojektidele. Tuleb leida lahendused suuremate või spetsiifiliste ettevõtjate ning koolituste lektorite erikoolituste jaoks, sh välisriikides või välisekspertide abiga. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine).
Võetud järeloometmed	Arvestatud ettepanekuna ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel. Käsitletud ÜPP Strateegiakava AKIS töörühma arutelul.
Järeloometmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Leiti, et taliviljale lisatud vedelsõnnik ei tekitanud olulist leostumist alumistes mullakihtides ning suhteliselt kõrgel väetusfoonil ei suuda taimed NPK koguseid tarbida ja tekib potentsiaalne leostumise oht. (Mulla NO ₃ ja SO ₄ sisalduse muutus ja dünaamika nitraaditundliku ala (NTA) põllumuldades aastatel 2011-2019 erineva maakasutuse (põllukultuurid, rohumaad) korral ning mullas leiduvate taimetoiteelementide happesuse ja orgaanilise aine fooni ja pikaajalisemate muutuste selgitamine)
Võetud järelemeetmed	Oleme arvestanud uue perioodi sekkumiste ettevalmistamisel. Toetame uuringutega jätkamist.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Mullaelustikule avaldavad negatiivset mõju taimekaitsevahendite (TKV) jäägid ja nende kasutamisele on seatud piirangud erinevate toetusmeetmetega liitunud tootjatele. 2019.a leiti TKV jääke või jälgi kõikest proovidest. Jätkata uuringuga. (Taimekaitsevahendite jääkide sisaldus ja erinevate toimeainete püsimine mullas erineva agrotehnoloogia rakendamisel)
Võetud järelemeetmed	Oleme arvestanud uue perioodi sekkumiste ettevalmistamisel. Toetame uuringutega jätkamist.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Toetustüüpide võrdluses oli nitraatiooni sislduselt halvima kvaliteediga ÜPT põllult pärinev dreniivesi. Kõikide toetustüüpide puhul jäi nitraatiooni keskmine kontsentratsioon piirnormist madalamaks, kuid võrreldes referentsperioodiga (2007-2013) suurenes keskmine kontsentratsioon nii KSM kui ÜPT toetustüübiga põldudel. Põldudel, kus kasutati orgaanilisi väetisi oli lämmastiku ja ka fosfori üldbilanss suure ülejäägiga. Uuring jätkub. (Põllumajandusliku keskkonnatoetuse veeseire)
Võetud järelemeetmed	Oleme arvestanud uue perioodi sekkumiste ettevalmistamisel. Toetame uuringutega jätkamist.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete	Viimasel viiel aastal oli kimalaste arvukus kõrgem kui varasematel aastatel, eriti
-----------------------	--

seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Lõuna-Eestis. Kõik keskmised kimalasenäitajad loendusraja kohta olid enamasti Lõuna-Eestis kõrgemad kui Kesk-Eestis. Kimalasenäitajad olid sageli KSM ettevõtetes, aga ka MAHE ettevõtetes oluliselt kõrgemad kui ÜPT ettevõtetes. Mida rohkem maastikuelementide kõrgusvahed erinesid, seda kõrgemad olid kimalasenäitajad. Uuring jätkub. (Kimalaste mitmekesisuse ja arvukuse uuring)
Võetud järelmeetmed	Oleme arvestanud uue perioodi sekkumiste ettevalmistamisel. Toetame uuringutega jätkamist.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Tehti mitmeid ettepanekuid infovahetuse ja koostöö soodustamiseks, koolitusteenuste arendamiseks, koolitajate koolitamiseks jms. Samuti nõuande paremaks korraldamiseks ja nõustajate järelkasvu tagamiseks. Uuring on üleval MEM kodulehel, kus kõigil huvitatutel sellega võimalik lähemalt tutvuda. (Põllumajandustootmise ja toidutöötlemisega tegelevate ettevõtete teadmussirde uuring)
Võetud järelmeetmed	Tulemusi on osaliselt kasutatud nt uue pikaajalise programmi ettevalmistamisel põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas (nn ÜhendPIP). Samuti kasutatakse mitmeid ettepanekuid uue perioodi ÜPP strateegiakava sekkumiste väljatöötamisel.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Keskmete pesitsevate lindude näitajate trend oli piirkondades kokku kõigi toetustüüpidega aladel langev, näides järsem MAHE aladel, kuna KSM ja ÜPT aladel olid näitajad juba varem madalamad. Piirkondade koosanalüüsil ja Lõuna-Eestis eraldi leiti ligi pooltel juhtudel, et mida suurem oli loendusraja puhvris põllukultuuride pindala, seda madalamad olid linnunäitajad. Liblikõielised ja püsirohumaad seostusid linnunäitajatega sageli positiivselt. (Lindude liigirikkuse, arvukuse ja asustustihedus)
Võetud järelmeetmed	Oleme arvestanud uue perioodi sekkumiste ettevalmistamisel. Toetame uuringutega jätkamist.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline	Leiti, et teravilja järgnemisel teraviljale suurenes umbrohtumus oluliselt ning et sõnniku mitteandmisel oli NPK-üldbilanss märkimisväärselt negatiivne nii
--	---

hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	mahe- kui ka tavaviljeluses. Uuring jätkub. (Kompleksuuring mahe ja tavaviljeluses (mullaviljakuse mõnede parameetrite ja põllumajanduskultuuride saagi ning kvaliteedi muutus mahe- ja tavaviljeluses sõltuvalt erinevatest agrotehnoloogiatest koos kattetulu arvestusega)).
Võetud järelmeetmed	Oleme arvestanud uue perioodi sekkumiste ettevalmistamisel. Toetame uuringuga jätkamist.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Analüüsida EIP rahvusvaheliste koostööprojektide rakenduslikke aspekte ja aidata kaasa nõustajatega koostöö arendamisele riikide vahel („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Arvestatud ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel. Käsitatud ÜPP Strateegiakava AKIS töörühma arutelul
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Arvestades tootjarühmade meetme (M9) kogemust tuleb järgmiseks programmiperioodiks leida mehhanismid ka toetusesaajate tegevuste ümberkorraldamiseks, uusi juriidilisi üksuseid loomata. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Arvestatud ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel. Käsitatud ÜPP Strateegiakava ühistegevuse töögrupi arutelul. Samuti uuel programmiperioodil liigutakse tootjarühmadest üle tunnustatud. Järgmisel programmiperioodil on Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027 sekkumistes seatud eesmärgiks põllumajandusühistute liitumise toetamine suuremat liikmete arvu ning müügitulu omavateks ühistuteks, so eesmärgiks pole mitte uute juriidiliste üksuste loomine, vaid nende liitmine suuremat turujõudu omavateks põllumajandusühistuteks. tootjaorganisatsioonidele ning kavas on hakata toetama ma põllumajandusühistute liitumist.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järeloometmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Innovatsiooni toetavat teadmiste levikut tuleks arendada ühises infoväljas, korraldades meetmeüleseid tegevuste elluviijate kokkusaamisi ning soovitame soodustada teabe koondamist ühtsesse elektroonilisse andmebaasi. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järeloometmed	Arvestatud, kavas on korraldada meetmeüleseid kohtumisi ja soodustada teabe koondamist ühtsesse andmebaasi.
Järeloometmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järeloometmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Pikaajaliste innovatsiooniprojektide toetuse taotlemisprotsessi soovitame muuta kaheetapiliseks koos pideva nõustamisega („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järeloometmed	Arvestatud ettepanekuna ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel. Käsitletud ÜPP Strateegiakava AKIS töörühma arutelul.
Järeloometmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järeloometmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Teadmussiirde tegevuste elluviimisel on ilmnenud raskuseid valdkonnaspetsiifiliste või kõrgetasemeliste lektorite leidmisega, seega on vaja eraldi tähelepanu pöörata koolitajate väljakoolitamisele ja nende teadmiste täiendamisele. Teadmussiirde ja teavituse meetme ning nõustajate koolituse meetme integreerimine on soovitav, et lahendada konsulentide ja lektorite väljaõpe ning enesetäiendus ühtsetel alustel. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järeloometmed	Arvestatud ettepanekuna ÜPP strateegiakava ettevalmistamisel.
Järeloometmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järeloometmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja	Tegevuste jaotamine ulatuse (maakondlik või üleriigiline) alusel ei ole selge ning tuleb kaaluda taotlemise jaotamise põhjendatust. Meetme tegevuste valdkondlik jaotamine raskendab mitmeid tegevusvaldkondi ühendavate tegevuste elluviimist ning mitme maakonna kohta sarnase tegevuse taotlemise
---	--

märkige allikas)	sulgudes	korral puudub hindamiskomisjonil ülevaade lähikonnas toimuvast. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed		Arvestatud osaliselt, kavas on hange teadmussiidre pikaajaliste programmide ülese nn ühendprogrammi korraldaja leidmiseks. ÜhendPIPi raames pööratakse suurt tähelepanu koostöö soodustamisele ja ka nõ äärealade tootjatele tegevuste korraldamisele. Samas MK ja ÜR tegevuste toetuse viimane taotlusvoor toimus veel samadel tingimustel, sest meede lõpetab ja ühe voo tarbeks pole mõistlik ette võtta suuri põhimõttelisi muudatusi. ÜPP strateegiakava sekkumiste ettevalmisamisel arvestatud.
Järelmeetmete vastutav ametiasutus	eest	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige allikas)	oluline sulgudes	Suurendada keskkonnasäästlikumate, sh energiatõhusamate ja kasvuhoonegaaside vähendamist tagavate investeeringute eelistamist. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed		Arvestatud meetme 4.1 osas: muudeti arengukava meetme 4.1 hindamiskriteeriumeid, arvestades, et toetatavate investeeringuobjektide CO2 ja ammoniaagi heide oleks väiksem. "Muudatused arengukava meetme 4.1 hindamiskriteeriumites (punkt 8.2.4.3.1.7. Valikukriteeriumide määramise põhimõtted): 1.investeeringu tulemusel on võimalik kuivati küttena kasutada bioloogiliselt taastuvaid või vähem CO2 heidet tekitavaid energiaallikaid 2.või investeering, mis vähendab ammoniaagi heidet või millega tagatakse tootmisüksuse vähemalt 12 kuu sõnniku koguse mahutavus (hindepunkte vähendatakse, kui lisaks tootmisüksuses peetavate loomade vähemalt 12 kuu sõnniku koguse mahutavuse tagamisele teostatakse ka sõnnikuhoidla katmine ammoniaagi lenduvuse vähendamise eesmärgil);"
Järelmeetmete vastutav ametiasutus	eest	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige allikas)	oluline sulgudes	Vaadata üle kvaliteedikavade rakendamise skeemid, pakkuda täiendavaid konsultatsioone ja võimaldada kvaliteedikavas osalevatele farmidele suunatud tootmisega seotud toetust. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed		Arvestatud.Sellel programmiperioodil toetatakse nii kvaliteedikavades osalemist (meede 3.1 Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavas osalemise toetus) kui ka kvaliteedikavade raames toodetud toodete müügiarendust (meede

	3.2 Toidukvaliteedikava raames toodetud toodetest teavitamise ja toote müügi edendamise toetus). Samuti iga-aastaselt korraldame infopäevi ja osadel infopäevadel/koolitusel on ettekande teinud ka Euroopa Komisjoni esindajad. Kvaliteedikavade rakendamisega ja meetmetega jätkatakse nii sellel kui ka järgmisel programmiperioodil. ÜPP Strateegiakava töögrupi kohtumisel ei ole tulnud ettepanekuid kvaliteedikavade rakendamise skeemi muutmise vajaduse või täiendamiste osas ettepanekuid.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Lisaks elurikkust soodustavate meetmete kvantiteedile tuleks rohkem tähelepanu pöörata ka kvaliteedile – nt on pinna osakaalu eesmärk täidetud, kuid põllulindude näitajad on endiselt langeva trendiga. Edaspidi peaks rohkem tähelepanu pöörama põllulinde soodustavatele nõuetele. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Uuel perioodil soodustame erinevate sekkumistega ka põllulindude kaitset.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Täiendavate riskijuhtimismeetmete loomine on vajalik, kuid tuleb arvestada nii toodangu hinna kui ka kõige olulisemate kahjustuste võimalusega. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	"Arvestatud osaliselt: 1) 2019. aastal avanes MAK meede 17.1, mis arvestas kõigi Eestis realiseeruda võivate toodangut kahjustavate juhutumitega:ebasoodsad ilmastikutingimused (loodusõnnetusega võrreldavad ilmastikutingimused, nagu külm, torm, rahe, jää, tugev vihm või ränk pöud), looma- või taimehaigused, kahjurite levik või keskkonnajuhtumid. Toodangu hind lepitakse kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel kokku kindlustuslepingus kindlustusmaksete arvestamisel. 2)maaeluministeerium on tellinud Põllumajandusuuringute keskuselt uuringu ""Põllumajandustootjate, põllumajandusoodete töötlemise ja turustamisega tegelevate ning maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate tõetusvajaduste ja võimaliku sekkumisloogika uuring"" (2019) mis tõi välja, et ""riskide maandamiseks soovitakse kasutada eelkõige riskide ülekandmise mehhanismi ehk kindlustustooteid, kui osalust riiklikus reservi ühifondis. Arvestades, et põllumajandustootjad peavad nägema ühifondi järele vajadust ning olema valmis sinna

Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus
---	-----------------

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Lisaks liigilise mitmekesisuse soodustamisele, on soovitatav jätkata ka geneetilise mitmekesisuse toetamist. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamise)
Võetud järelemeetmed	Arvestame. Jätkame kohalike sortide ja ohustatud loomatõugude toetamist. Toetame käeosleval perioodil ning kavandame ka uuel perioodil.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Pestitsiidide kasutamise vähendamiseks tuleks edasiste MAK meetmetega suunata tootjaid rohkem keskkonnasõbralikumate võtete kooskasutamisele. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelemeetmed	Arvestame keskkonnameetmete rakendamisel. Mitmete nõuetega soosime pestitsiidide kasutamise piiramist ja asendamist. Arvestame käesoleval perioodil ning kavandame ka uue perioodi keskkonnameetmetes.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelemeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Järgmisel perioodil tuleks muldade hapestumise leevendamiseks soodustada muldade neutraliseerimist. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelemeetmed	Arvestame. Uuel perioodil kavandame happeliste muldade lupjamise toetust.
Järelemeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

Järelmeetmete seisukohast oluline hindamistulemus (kirjeldage tulemust ja märkige sulgudes allikas)	Kuna mullakaitse meetme sihttase on täitmata, siis on soovitatav uuel perioodil üle vaadata toetuse tingimused, näiteks leevendada erodeeritud ja turvasmuldade osatähtsuse kriteeriumit põllumassiivil. („Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 hindamine)
Võetud järelmeetmed	Arvestame. Uuel perioodil kavandame erodeerunud ja turvasmuldade osatähtsuse kriteeriumi langetamist.
Järelmeetmete eest vastutav ametiasutus	Korraldusasutus

3. RAKENDUSKAVA TULEMUSLIKKUST MÕJUTAVAD PROBLEEMID JA VÕETUD MEETMED

3.a) Kirjeldage meetmeid, mida on võetud, et tagada programmi rakendamise kvaliteet ja tulemuslikkus

Probleemid, mis võivad mõjutada MAK investeeringumeetmete rakendamist

1. Määruse muudatuste jõustumise ja taotlusvooru avanemise vahele jääb lühike aeg ja taotlejatele jääb lühike aeg toetustaotluste kokkupanekuks.
2. Riigikohtulahend, mis muutis riigihanke kohuslase määratluse, muutumine programmiperioodi lõpus tähendab toetuste reeglipärase kasutamise kontrolli juhiste muutmist, menetlejate ja taotlejate teavitamist/koolitamist. Riigihangete õiguspärase läbiviimise kontrollimiseks on korraldatud koolitusi ja läbi teenistujate kompetentside tõstmise probleemi minimeerida. Samuti on uus suunis saadetud Leader tegevusgruppidele.
3. Käesolevaks ajaks on tähtaegade pikendamine reguleeritud määrustes väga erinevalt.
4. Tulevikku suunatud nõuete täitmine taotlejate poolt ning halduskaristuse rakendumine. Taotlejatel on tõsiseid probleeme nõuete täitmisega ja see tõstab oluliselt ka PRIA halduskoormust. Meetmes 6.1 „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus“ on paljudel taotlejatel probleeme hariduse ja töökogemuse nõude täitmisega. Õpingud pikenevad ja nõuded jäävad tähtaegselt täitmata. Meede 6.3 taotlejatel on probleeme ka sihipärase kasutamise nõude täitmisega, sest rasked ilmastikuolud seda ei võimalda (täitmata jääb müügitulu kasvu nõue). Taotlejatele tuleb anda erinevaid pikendusi ja võimalust enda võetud kohustused täita, kuid sellega kasvab halduskoormus nii taotlejale kui PRIA-le. Ebaselgus meetmete 6.1 ja 6.3 taotlejate halduskaristamisel, kui mõni nõue on täitmata.

MAK pindala- ja loomatoetuste rakendamise probleemidest

MAK 2014-2020 põllumajandusliku keskkonnatoetuse (PKT) ning mahepõllumajandusele ülemineku toetuse ja mahepõllumajandusega jätkamise toetuse (MAH) rakendamisel on nii PRIA kui ka taotlejate jaoks osutunud töömahukaks ja probleemseks kohustuste suurendamiste ja vähendamiste jälgimine. MAK 2014-2020 programmiperioodist alates ei ole taotlejal lubatud kohustusealust pindala vähendada, mis tähendab, et iga vähendatud hektar tähendab taotleja jaoks toetuse tagasinõudmist. Taotluste vastuvõtmise perioodil kuvatakse taotlejatele erinevad kohustuse vähendamist ja suurendamist puudutavad teated, kuid paraku ei pööra taotlejad nendele teadetele piisavalt tähelepanu. See toob kaasa selle, et pärast taotlusperioodi lõppu ei saa taotleja enam oma taotlusalust pindala muuta, mis viib omakorda kohustuse vähenemiseni. Ka PRIA-le tähendab see suurenenud halduskoormust. Samuti ei ole taotlejad võimelised igal aastal joonistama oma põllupiire täpselt samades piirides, mis varasemal aastal. Taotlejatel soovitatakse võimalusel mitte ePRIAs põllu piire muuta ja kasutada PRIA poolt etteantud kindlakstehtud andmeid. Korduvad probleemid 2019:

1. Endiselt tekitab menetluslikku segadust poollooduslike koosluste hooldamise ja ühise pindalatoetuse samaaegse taotlemise võimalikkus.
2. Loomade heaolu toetuse 2019. a kontrollide osas oli juhte, kus taotlejad tulid kevadel taotlema nii make loomadele kui loomade heaolu toetuse loomadele ning pärast loomade heaolu toetuse kohapealset kontrolli otsustasid ikkagi mahe loomade kasuks ja loobusid loomade heaolu toetusest. See omakorda muutis osad kontrollkäigud tühiseks. Selleks, et mitte raisata ressursse, võiks taotleja juba kevadel ära otsustada, millise meetme osas ta kohustuse võtab, olgugi et ta ei tea, kas tema loomad saavad käesoleval aastal mahe tunnustatuse (tunnustamine käib jooksvalt) või mitte. Selleks tuleks teha taotlusperioodil taotlejatele järelepärimisi, et selgitada välja, kas nad teadlikult taotlevad loomade heaolu toetust. Taotlejale saab selgitada asjaolu, et loomade heaolutoetust mahetunnustatud loomadele ei määrata ning taotleja saab otsustada, kas loobub loomade heaolu toetusest.

3. Loomade heaolu toetuse sigade osas tekitas endiselt segadust allapanuga seotud nõude täitmine.
4. Mullaproovide nõue mahe tootjatel – võiks olla leebem käsitus, näiteks mullaproove peab võtma ka loomakasvataja, kellel on kõik maad ainult lühiajalised rohumaad. Võiks arvesse minna vaid kuni 3-aastased rohumaad, mis on ühtlasi ka kõrgema ühikumääraga.
5. Mullaproovide nõue (KSM; KSA; MAH; KSK) – kontroll võiks olla administratiivne PMK infosüsteemi (või täiesti uus süsteem, kuhu ka teised laborid saaksid andmeid kanda) ning PRIA süsteemi vahel.
6. Erinevates meetmetes erinev on viljapuude ja marjapõõsaste istutustihedus (MAH, KSA, PKV) ja see võiks olla ühtlustatud.
7. Erinevates meetmetes erinevad viljapuu- ja marjaaia hooldustegevused (PKV, SORT, ÜPT) ja see võiks olla ühtlustatud.
8. Tootjatel on tekkinud arusaam, et kui kultuur on külvatud juba 15. juuniks, siis peaks toetust saama. Tegelikuses peaks ikkagi seda kultuuri kasvatama, mille eest toetust makstakse.
9. Kõigil SORT kohustusega taotlejatel, kes soovivad toetust taotleda põllukultuuri kasvatamise eest, ei õnnestu saada toetusõiguslikku seemet. Kuigi kohustuseperioodi jooksul ei pea kasvatama tingimata üht sorti kultuuri, vaid neid kultuure võib vahetada, siis tegelikult see taotlejale ikkagi eriti valikuvariante ei anna.

Erametsakeskuse probleemid meetmete rakendamisel

ALLMEETME 8.6 RAKENDAMISEL ILMNENUD PROBLEEMID NING JÄREL PÄRIMISTE PEAMISED PÕHJUSED

2019. aastal esitatud taotlustest tehti 104 taotlusele kokku 109 järelpäringut. 259 taotlusele polnud vaja järelpäringuid teha. Järelpäringuid tehti 29 protsendile taotlustest.

Taotluste kohta tehti järelpäringuid nendel põhjustel:

- majandusaasta aruanne pole kantud äriregistrisse;
- metsamaa, mille kohta toetust taotletakse, pole inventeeritud;
- hooldusraieks taotletakse toetust puistus, mille jooksev vanus on inventeerimisandmete järgi suurem kui 30 aastat;
- hooldusraieks on samal programmiperioodil samale alale juba toetust saadud;
- inventeerimisandmete alusel tekkis kahtlus, et hooldusraie (valgustusraie, harvendusraie) asemel plaanitakse teha metsauuenduse hooldamist;
- puuduvad nõuetele vastavad hinnapakumused;
- taotluses näidatud eraldise pindala erineb metsaregistri andmetest;
- kahtlus, et samale alale taotletakse või on saadud riiklikku metsa uuendamise toetust.

Maksetaotluste menetlemisel tehti järelpäringuid peamiselt nendel põhjustel:

- harvendusraie kohta polnud võetud metsateatist;
- maksetaotlus on allkirjastamata;
- puuduvad maksetaotluse kohustuslikud lisad või kuludokumendid;
- töid deklareeritakse aladel, millele pole toetust küsitud või määratud;
- kuna pärast taotluse heakskiitmist on koostatud uued inventeerimisandmed, on tarvis täpsustada eraldiste numbreid, kus tööd on tehtud;
- puudub märge, kas tööd on tehtud osaliselt või lõplikult;
- pole märgitud tööde tegemise aega;
- repellendi või tõrjevahendi kasutamisest pole Erametsakeskust elektrooniliselt teavitatud vähemalt

neli tööpäeva enne töö tegemise algust.

2019. a läbi viidud investeeringukontrolli paikvaatluste peamised vead olid:

- kohapeal kindlaksmääratud tehtud tööde pindala ei vasta taotluses näidatud pindalale;
- tööd on osaliselt/tervikuna tegemata;
- tehtud tööd ei vasta nõuetele;
- eksitud tööde asukohaga.

2019. a läbi viidud kohapealsed kontrolli peamised vead olid:

- kohapeal kindlaksmääratud tehtud tööde pindala ei vasta taotluses näidatud pindalale;
- tööd on osaliselt/tervikuna tegemata

ALLMEETME 8.3 RAKENDAMISEL ILMNENUD PROBLEEMID NING JÄRELPÄRIMISTE PEAMISED PÕHJUSED

2019. a esitatud taotlustest tehti üks järelpäring kõigile esitatud 7 taotlusele.

Järelpäringute peamised põhjused olid:

- täpsustavad küsimused tulekahju ennetavate tegevuste asukoha kohta ja otstarbekuse kohta;
- täpsustavad küsimused metsamaa kohta, mida ennetustegevusega plaanitakse kaitsta;
- hinnapakkumustes on koguse ja töö maksumuse kujunemine ebaselge.

ALLMEETME 8.4 RAKENDAMISEL ILMNENUD PROBLEEMID NING JÄRELPÄRIMISTE PEAMISED PÕHJUSED

2019. a esitatud taotlustest tehti üks järelpäring 13 taotlusele. Järelpäringuid polnud vaja teha 8 taotlusele. Seega tehti järelpäring 62% taotlustest.

Järelpäringute peamised põhjused olid:

- metsakahjustuse kohta puudub metsakaitseeksperitiis;
- kahjustus ei hõlma kahjustatud metsamaa osa pindalast vähemalt 20%;
- toetust küsitakse metsauuenduse hooldamiseks alale, kus pole toimunud loodusõnnetust või tulekahju;
- toetust küsitakse väiksemale pindalale kui 0,5 ha.

MEETME 12.2 RAKENDAMISEL ILMNENUD PROBLEEMID NING JÄRELPÄRIMISTE PEAMISED PÕHJUSED

2019. a tehti 262 taotlusele 317 järelpäringut. Tabelis 11 on näha, et üks järelpäring tehti 218 taotlusele, kaks järelpäringut 33 taotlusele ja kolm järelpäringut 11 taotlusele. 4773 taotlusele polnud vaja järelpäringuid teha. Vähemalt üks järelpäring tehti viiele protsendile taotlustest.

Järelpäringute peamised põhjused olid:

- kaasomaniku nõusolek on puudu;
- metsaala ei kuulu taotlejale;
- pärimisküsimused.

Natura 2000 toetuse 2019. aastal vastuvõetud taotlustest oli kohapealses kontrollis 301 taotluse 1094 metsaala kindlaksmääratud pindalaga kokku 4832 ha. Kohapeal kontrolliti ca 5,5% toetuse taotlejatest, kellele kuulub ca 9% taotletud pindalast.

2019. aasta kontrolli tulemusena tuvastatud peamised rikkumised:

- toetusõigusliku metsaala pindalad oli esitatud suuremana 37 taotluse 53 metsaala osas;
- ühe või mitme metsaala piiripunkte ei olnud võimalik tuvastada 48 taotluse 81 metsaala osas (tuvastamata katastriüksuse piirimärkidega ühtivad metsaala piiripunktid). Kasutusel olevate leevendavate asjaolude arvestamise tõttu määratakse tuvastamata piirimärkide eest vähendamisi 26 taotluse osas;
- metsaala pindala alla 0,3 ha (määruse nõue >0,3 ha) oli 2 taotluse 2 metsaala osas;
- üle 4 meetri laiuseid teid, kraave või muid lagedaid alasid, mis pole toetusõiguslikud, polnud taotletud metsaalast välja arvatud, mistõttu vormistati kontrolli tulemusena 34 jagatud metsaala (üldjuhul kaasneb sellega ka mõningane toetusõigusliku pindala vähenemine);
- looduskaitseaduse ja metsaseaduse rikkumise kahtlusi ei tuvastatud

Enamlevinud toetusõigusliku ala pindala vähenemise põhjuseks võrreldes taotletud pindalaga on see, et:

- toetust taotletakse väiksemale kui 0,3 ha suurusele metsaalale;
- üle 4 meetri laiused teed, kraavid, vms mittetoetusõiguslik ala (n põõsastik) ei ole välja arvatud taotletud pindalast.

Natura 2000 erametsamaa toetuse taotluste kohta esitati 2019. a jooksul seitse vaiet, millest kuus jäeti rahuldamata ja üks rahuldati osaliselt. Osaliselt rahuldati vaie, kus vaidlustati vähendamise trahvi rakendamine pindalaerinevuse tõttu, sest pindala muudatused oli teinud riigiasutus metsaomaniku teadmata. Kuuest rahuldamata jäetud vaidest neli esitati toetuse otsuse peale, kus taotlus jäeti rahuldamata kaasomaniku nõusoleku puudumise tõttu. Ühes vaides vaidlustati taotluse rahuldamata jätmise kinnisasja võõrandamise tõttu pärast määruses ettenähtud ajavahemikku 22. aprillist 20. juulini. Ühes vaides nõuti taotluse menetluse võtmist, kuigi taotluse dokumendid olid tähtaegselt esitamata.

3.b) Kvaliteedi ja tulemuslikkuse tagamise mehhanismid

Lihtsustatud kuluvõimalused¹, näitaja automaatne arvutus

	Maaelu arengu programmi kogueraldis [EAFRD]	Lihtsustatud kuluvõimaluste kavandatud osakaal maaelu arengu programmi kogueraldistest [%] ²	Lihtsustatud kuluvõimaluste kaudu realiseeritud kulud maaelu arengu programmi kogueraldistest (kumulatiivne) [%] ³
Fondispetsiifilised meetodid – CPRi artikli 67 lõike 5 punkt e	823 341 558,00	51,07	32,40

¹ Lihtsustatud kuluvõimalused on ette nähtud ühikukulude / kindlate määrade / ühekordsete maksetena – CPRi artikli 67 lõike 5, sh kõnealuse artikli punkti e kohased EAFRD-i konkreetsed meetodid, nt ühekordsed maksed ettevõtte asutamiseks, kindlamääralsed maksed tootjaorganisatsioonidele ning pindala ja loomadega seotud ühikukulud.

² Automaatselt arvatud programmiversiooni meetmetest 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18

³ Automaatselt arvatud kuludeklaratsiooni meetmetest 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18

Lihtsustatud kuluvõimalused, põhineb liikmesriigi üksikasjalikel andmetel [vabatahtlik]

	Maaelu arengu programmi kogueraldis [EAFRD]	Lihtsustatud kuluvõimaluste kavandatud osakaal maaelu arengu programmi kogueraldistest [%]	Lihtsustatud kuluvõimaluste kaudu realiseeritud kulud maaelu arengu programmi kogueraldistest (kumulatiivne) [%]
CPRi artikli 67 lõike 1 punktid a, b, c, d ja artikli 67 lõike 5 punkt e kokku	823 341 558,00	62,00	39,00
Fondispetsiifilised meetodid – CPRi artikli 67 lõike 5 punkt e	823 341 558,00	44,00	29,00

E-haldamine toetusesaajate jaoks [vabatahtlik]

	EAFRDst saadav rahastamine [%]	Asjaomased toimingud [%]
Toetuse taotlemine	17,00	98,00
Maksenõuded	4,00	64,00
Kontrollid ja nõuetele vastavus		90,00
Seire ning aruandmine korraldusastutusele/makseastutusele		94,00

Keskmesid tähtajad, mille jooksul toetusesaajad saavad maksed [vabatahtlik]

[Päeva] Liikmesriigi tähtpäev toetusesaajatele maksete tegemiseks, kui see on asjakohane	[Päeva] Keskmine aeg, mis kulub toetusesaajatele maksete tegemiseks	Märkused
90	37	

4. TEHNILISE ABI JA PROGRAMMI AVALIKUSTAMISE NÕUETE RAKENDAMISE MEETMED

4.a) Võetud meetmed ja hetkeolukord seoses riikliku maaeluvõrgustiku loomise ja selle võrgustiku tegevuskava rakendamisega

4.a1) Võetud meetmed ja hetkeolukord seoses riikliku maaeluvõrgustiku loomisega (juhtimisstruktuur ja võrgustiku tugiüksus)

Alates 01.01.2016 täidab MAK 2014–2020 peatükis 17 nimetatud riikliku maaeluvõrgustiku üksuse ülesandeid Maamajanduse Infokeskuse maaelu- ja innovatsioonivõrgustiku osakond ning alates 01.01.2018 Põllumajandusuuringute Keskuse maaelu võrgustikutöö osakond (maaeluvõrgustiku üksus).

Seisuga 31.12.2019 töötab maaeluvõrgustiku üksuses 3 täis- ja 5 osajaga töötajat.

Maaeluvõrgustiku juhtimises ja tegevuskava elluviimises osaleb nõuandva organina maaeluvõrgustiku koostöökoda. Koostöökoja liikmeteks on maaelu arengukava eesmärkide täitmisega seotud organisatsioonide ja asutuste esindajad. Maaeluvõrgustiku üksus tagab koostöökoja nõupidamiste tehnilise teenindamise. Perioodil 2014–2019 on toimunud 11 maaeluvõrgustiku koostöökoja istungit: 11. istung 17.06.2019 Prangli saarel Harjumaal; 10. istung 23.04.2019 Põllumajandusuuringute Keskuse (endine Maamajanduse Infokeskus) Jänedal hoones; 9. istung 04.12.2018 Metsanurme külamajas Harjumaal; 8. istung 16.04.2018 Saaremaal Kuresaares; 7. laiendatud istung 27.10.2017 Riigikogus; 6. istung 13.06.2017 Kihnu saarel Pärnumaal; 5. istung 17.01.2017 Maamajanduse Infokeskuses Jänedal Lääne-Virumaal; 4. istung 17.06.2016 Vormsi saarel Läänemaal; 3. istung 15.12.2015 Maamajanduse Infokeskuses Jänedal Lääne-Virumaal; 2. istung 12.06.2015 Eistvere mõisas Järvemaal; 1. istung 16.12.2014 Maamajanduse Infokeskuses Jänedal Lääne-Virumaal.

4.a2) Tegevuskava rakendamisega seoses võetud meetmed ja rakendamise hetkeolukord

- Tegevused, mis on seotud maaelu arengukava kõiki prioriteete hõlmavate projektinäidete kogumisega (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artikli 54 lõike 3 punkti b alapunkt i)

Kokku on 31.12.2019 seisuga kogutud ja levitatud 1082 maaelu arengukava projekti- ja rakendusnäidet ning muid maaelu arendamisega seotud näiteid. Teemade kaupa jagunemine: maaelu arengukava tulemuste levitamise raames 52 näidet, LEADER/CLLD teemadel 637 näidet, sealhulgas põllumajanduse konkurentsivõime ja lühikeste toidutarneahelate teemal 81, innovatsiooni teemal 106 ja sotsiaalse kaasamise teemal 67 näidet.

Põhilised näidete levitamise kanalid on maaeluvõrgustiku üksuse regulaarsed infokirjad, veebileht, trükised ja näitused. 2015. aastal valmis koostöös MTÜga Eesti Maaturism rändnäitus „Maaturismi edulood“, millele eelnes konkurss parimate projektide leidmiseks. 2016. aastal anti koostöös Põllumajandusuuringute Keskusega (MAK 2014–2020 4. ja 5. prioriteedi püsihindaja) välja maaelu arengukava keskkonnaprojektide trükis „Märka keskkonnahoidlikku põllumajandust“ ning koostöös LEADER kohalike tegevusgruppidega trükis „Üllatav Eesti LEADER. *Surprising Estonian LEADER*“. 2017. aastal avaldati rändnäituste „Maaturismi edulood“ ja „Euroopa Liit maaelu arenguks - NOORTALUNIKUD“ inglise keelsed versioonid. 2017. aastal alustati LEADER-meetme toetust saanud näidete kogumise ja levitamise *Google*-kaardi kaudu. Kaardile on sisestatud objektid, mis on avalikud ja mida on võimalik külastada. Info www.maainfo.ee/nahtavleader. 2018. a valmis EV100 kingitusena rändnäitus „100 maaelu toetamise

näidet“, mille näited koguti koostöös maaeluvõrgustiku koostöökoja liikmete ja heade partneritega www.maainfo.ee/100MAKnaidet. 2019. a jätkus rändnäituse levitamine erinevates Eestimaa paikades.

- Tegevused, mis on seotud valdkondliku ja analüütilise teabe vahetamise hõlbustamisega maaelu arengu sidusrühmade vahel ning tulemuste jagamise ja levitamisega (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artikli 54 lõike 3 punkti b alapunkt ii)

Aastatel 2014-2019 on maaeluvõrgustiku töö hõlmanud tegutsemist 15 töö- ja algatusgrupis: LEADER-meetme rakendajate töögrupp, MAK-teavitajate töögrupp, avatud talude päeva töögrupp, innovatsiooni algatusgrupp, maaeluvõrgustiku koostöökoda, maaelu turundajate algatusgrupp, toiduohutuse töögrupp, ELARDi eesistumise töögrupp, keskkonnanäidete kogumise töögrupp, kvaliteedikavade koostamise töögrupp, sotsiaalse talupidamise töögrupp, LEADER/CLLD tuleviku töögrupp ja arukate külade töögrupp. 2019. a lisandusid veel maanaiste töögrupp ja MAK vahehindamisega tegelev töögrupp. Seisuga 31.12.2019 on töögruppides kokku osalenud 459 inimest ning kokku on toimunud 142 koosolekut.

- Tegevused, mis on seotud kohalikele tegevusgruppidele koolituse ja võrgustikutöö pakkumisega, eelkõige tehniline abi territooriumide- ja riikidevahelisele koostööle, kohalike tegevusrühmade koostöö hõlbustamine ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artiklis 36 osutatud meetme jaoks partnerite otsimine (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artikli 54 lõike 3 punkti b alapunkt iii)

Kohalike tegevusgruppide koolitus- ja arendustegevuste raames on aastatel 2014–2019 korraldatud kokku 67 üritust.

LEADER-meetme paremaks rakendamiseks korraldatakse kohalikele tegevusgruppidele 2-päevaseid infopäevi (2-3 korda aastas), piirkondlikke koolitusi, veebipõhiseid infopäevi (vebinare) ja suviseid arendusseminare. 2015. aastal korraldati piirkondlikult riigihangete ja LEADER projektitoetuste koolitused, 2016. aastal LEADER ühis- ja teadmussiirde projektide koolitused ja 2017. aastal LEADER projektide maksetaotluste esitamisega seotud seminarid, 2018. aastal piirkondlikud LEADER meetme rakendamise arutelud ja 2019. aastal kommunikatsiooni koolitus ning piirkondlikud LEADER projektitoetuse menetlemisega seotud seminarid.

Liikmesriikide LEADER/CLLD kohalike tegevusgruppide vahelise koostöö soodustamiseks korraldati 2016. aastal LEADER koostöö laat. Info: www.maainfo.ee/leaderfair 2018. aastal toimus rahvusvaheliste esinejatega LEADER visioonikonverents „Kuidas kohapeal arukalt otsustada?“. 2019. aastal korraldati Eestis koostöös LEADER tegevusgruppidega rahvusvaheline konverents LINC, et edendada võrgustumist ja kogemuste vahetamist Euroopa Leader alade vahel.

2017. aastal on www.maainfo.ee veebilehel kajastatud kokku 155 LEADERi teemalist uudislugu ja kalendris 502 LEADER tegevusgruppide korraldatud sündmust. 2018. a 165 uudislugu ja 446 sündmust. 2019. a vastavalt 140 uudislugu ja 394 sündmust.

Artiklis 36 osutatud koostöömeetme lühikese tarneahela ehk kohaliku toidu valdkonnas on seisuga 31.12.2019 korraldatud kokku 13 üritust, kokku 386 osalejale. Välja on antud 126 numbrit elektroonilist väljaannet „Toiduvõrgustike @Infokiri“ ning 21 korral on lühikese tarneahela teema olnud väljaande „Maaeluvõrgustiku Infokiri @VÖRGUKIRI“ fookusteemaks.

- Tegevused, mis on seotud võrgustikutöö pakkumisega nõustajatele ja innovatsiooni tugiteenuste pakkumisega (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artikli 54 lõike 3 punkti b alapunkt iv)

Innovatsioonivõrgustiku valdkonnas on aastatel 2014–2019 korraldatud kokku 35 üritust 927 osalejale. Maainfo.ee veebilehel on eraldi innovatsioonivõrgustiku alljaotus, kus on 2019. aasta lõpu seisuga vahendatud 397 uudislugu ja 716 sündmuse info.

Ilmunud on 3 elektroonilist väljaannet „Innovatsioonivõrgustiku @infokiri“ ja eesti keelde on tõlgitud 60 numbrit EIP-AGRI infokirja koos täiendustega Eesti tegevuste kohta. Välja on antud 25 numbrit „Konsulentide @infokirja“.

Eesti maaeluvõrgustikutoo raames korraldatakse MAK teadmussiirde meetme ja koostöö meetme toetuse taotlejatele/saajatele regulaarselt ümarlaudu. 2017. aastal toimus kokku 6 sündmust, sh nõustajate õppereis Lätti. 2018. aastal toimus kokku 9 sündmust, sh 4 vebinari. 2019. aastal toimus kokku 9 sündmust, sh AKIS õppereis Iirimaale ja 2 veebseminari.

2017. aastal viis maaeluvõrgustiku üksus liikmeriikide seas läbi küsimustiku, et selgitada välja, milliste liikmesriikide EIP töörühmadega on võimalik koostööprojekte läbi viia. Küsimustiku eesmärgiks oli leida MAK uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamise toetuse raames toetuse taotlejatele (EIP-töörühmadele) koostööprojektide partnereid. 2019. aasta jaanuaris korraldati küsitlus, mille abil koguti infot sektorile huvipakkuvate teemade ja ürituste formaatide osas.

- Tegevused, mis on seotud seire- ja hindamistulemuste jagamise ja levitamisega (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artikli 54 lõike 3 punkti b alapunkt v)

Seisuga 31.12.2019 on MAK 2014–2020 meetmete tulemuste paremaks levitamiseks koostatud 2 rändnäitust „Maaturismi edulood“ ja „100 maaelu toetamise näidet“ ning ilmunud on 2 väljaannet (trükis ja veebiväljaanne): „Märka keskkonnahoidlikku põllumajandust“ ja „Üllatav Eesti LEADER. *Surprising Estonian LEADER*“. Seire- ja hindamistulemuste levitamisega on seotud kokku 7 üritust ning seire- ja hindamistulemuste levitamine on olnud 12 väljaande „Maaeluvõrgustiku Infokiri@VÖRGUKIRI“ peateemaks.

- Teavituskava, sealhulgas korraldusasetusega kokkulepitud maaelu arengukava käsitlev avalikustamine ja teave ning laiemale üldsusele suunatud teabe jagamine ja teavitusmeetmed (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artikli 54 lõike 3 punkti b alapunkt vi)

Maaeluvõrgustiku üksuse teavitustegevuste põhisuunad lähtuvad MAK kommunikatsioonistrateegiast ja iga-aastase tegevuskava kommunikatsiooni tegevusplaanist. Suuremateks ühistevõrgusteks on Eesti suurimal põllumajandus- ja maaelumessil osalemine (5 korda seisuga 31.12.2019), 2019. aastal külastussündmuse "Maal elamise päev" (17 000 osalejat) kaaskorraldamine ja üle-eestilise avatud talude päeva korraldamine. 2015. aastal oli avatud 147 talu ja põllumajandustootmist (45 000 külastust), 2016. aastal 234 talu (85 000 külastust), 2017. aastal oli avatud 280 talu (120 000 külastust), 2018 aastal oli avatud 296 talu (163 000 külastust), 2019 aastal oli avatud 310 talu (195 000 külastust).

Maaeluvõrgustiku üksuse tegevuse käigus antakse välja 6 erinevat tüüpi infokirja. Laiemale avalikkusele suunatud infokiri „Maaeluvõrgustiku Infokiri @VÖRGUKIRI“ (saadetakse 926 e-posti aadressile) ja kitsama sihtgrupiga „Toiduvõrgustike @Infokiri“ (saadetakse 373 e-posti aadressile), „Innovatsioonivõrgustiku @infokiri“ (saadetakse 603 e-posti aadressile), „LEADER @INFOKIRI“ (saadetakse 97 e-posti aadressile), „Konsulentide @infokiri“ (saadetakse 109 e-posti aadressile) ja 2018. aastal anti välja ka „Sotsiaalse talupidamise @Uudiskiri“ (saadeti 142 e-posti aadressile).

Maaelu- ja innovatsioonivõrgustiku osakond on aastatel 2014-2019 levitanud kokku 435 numbrit infokirju ja muud trükist, ning kokku on tehtud 79 videolugu.

Maaeluvõrgustiku üksuse veebilehe maainfo.ee vaatajate arv on aastatel 2014-2019 kokku 6,9 miljonit ja unikaalsete vaatajate arv (korduvvaatajad on välja arvatud) kokku 855 tuhat. 2017. aasta vaatajate arv on võrreldes 2015. aasta näitajaga neljakordistunud ja see tase oli säilinud ka 2018. aastal. 2019. aastal on vaatajate arv oluliselt suurenenud. Maaeluvõrgustiku üksuse tegevuse kajastamiseks kasutati ka sotsiaalmeedia kanaleid: *YouTube*, *Facebook*, *Twitter* ja *Google* kaardirakendus. *Facebooki* maaeluvõrgustiku üksuse konto avati 2015. aasta novembris ja *Twitteri* konto 2017. aasta kevadel. 2019. aasta lõpu seisuga oli *Facebooki* kontol 927 jälgijat, kokku on tehtud 915 postitust ja maainfo.ee veebilehele oli *Facebooki* kaudu jõutud 17 tuhandel juhul.

- Tegevused, mis on seotud Euroopa maaelu arengu võrgustiku (*The European Network for Rural Development – ENRD*) töös osalemise ja sellesse panustamisega (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1305/2013 artikli 54 lõike 3 punkti b alapunkt vii)

Aastatel 2014–2019 on Euroopa maaelu arengu võrgustiku (*The European Network for Rural Development – ENRD*) ja Põhja-Balti maaeluvõrgustike üksuste sündmustel osaletud kokku 86 korral. Osaletud on LEADER innovatsiooni, LEADER rakendamise parandamise, „arukate külade“, sotsiaalse kaasamise, *rural proofing* tööruhmade töös ning biomajanduse tööruhma töös. "ENRD hindamisvõrgustiku seminaridel on osaletud 5 korral ja EIP-AGRI seminaridel 10 korral.

Maaeluvõrgustiku üksuse esindaja on ka Euroopa maaeluvõrgustike üldkogu (*Rural Networks' Assembly*), juhtrühma (*Rural Networks' Assembly*) ja LEADER/CLLD allrühma liige.

Aastatel 2014–2019 on ENRD üritustel tehtud 14 ettekannet, ENRD väljaannetes ilmus Eesti kohta 72 teavitust ja 42 projektinäidet. Kokku levitati eelnimetatud perioodil 212 teadet ENRD väljaannete kohta, sh on tõlgitud 122 ENRD väljaannet (60 ENRD infokirja ja 62 EIP-AGRI infokirja).

4.b) Meetmed, millega tagatakse programmi avaldamine (komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 808/2014 artikkel 13)

MAK 2014–2020 kommunikatsioonistrateegia valmis 2015. aastal ning seda asuti rakendama alates 2016. aastast.

Valdkonna üritustel ja Maamessil on oluline otsesuhtlus sektori ja huvigruppidega. MAK 2014–2020 meetmeid ja nõudeid tutvustati aprillis 2019 Tartus toimunud Maamessil, kus Maaeluministerium oli esindatud koos valitsemisala asutustega ühisel stendil. Maamess on Baltimaade suurim omataoline mess, mida külastas üle 42 000 inimese. Maamessil tutvustati neljandat korda toimuvat avatud talude päeva, mis aitas kaasa rohkemate talude ja inimeste osalemisele üritusel.

Maaeluministerium kasutab informatsiooni kohale toimetamiseks erinevaid kanaleid. Põhilised uudised ning infomaterjalid on koondatud Maaeluministeriumi kodulehele www.agri.ee/mak. Lisaks leiab sealt temaatilised pressiteated, uuringud ning ülevaated. Terve 2019. aasta jooksul saatis Maaeluministerium (MEM) välja 82 MAK-iga seotud pressiteadet. Taotlejatele toimuvad meetmeid tutvustavad infopäevad. Sõnumite levitamiseks kasutatakse aktiivselt ministeriumi sotsiaalmeedia kontot.

PRIAs korraldab klientide ja avalikkuse teavitamist koostöös maaeluministeriumi avalike suhete osakonnaga. Suurim osa PRIA teavitustöö mahust oli 2019.a seotud MAKiga (108 erineva sisuga päringuvastuseid, selgitusi, artikleid, intervjuusid, pressiteateid, uudiseid, e-infokirju). Töökorraldus näeb ette kõigi meetmete rakendamisega seoses ka teavituspiaanide koostamist ja täitmist. PRIA koduleheküljel on klientide

jaoks enim kasutatav kanal PRIA ja MAKiga seotud info saamiseks. Pressiteateid MAKiga seonduvatel teemadel edastas PRIA 2019.a jooksul 23 (suurematele sihtgruppidele huvi pakkuvate taotlusvoorude alguste, tulemuste ja toetuste määramiste-maksmiste kohta). Lisaks jagatakse informatsiooni sotsiaalmeedia konto kaudu, suheldakse sektoriga ja klientidega ning kord kuus ilmub PRIA elektrooniline infokiri, kus 2019. aasta igas numbris käsitleti ka MA teemasid.

Erametsakeskus kajastab portaalis www.eramets.ee info kõigi EMK administreeritavate MAK 2014 – 2020 raames erametsaomanikele suunatud toetuste kohta. Portaal on kättesaadavad taotlusvormid ning selle juurde kuuluvad lisadokumendid, õiguslikud alused (määrused ja nende lisad), taotluste vastuvõtuajad ja kohad, muu info ja teated. Portaal avaldatakse teateid taotlusvoorude algusest, infopäevade toimumisest ja taotlusvooru tulemustest (näiteks kui suures summas esitati taotlusvoorus taotlusi). Pärast toetuse otsuste tegemist lisab EMK portaali lingi PRIA veebilehele, kus avaldatakse toetuse saajate nimekirjad. Taotlejate teavitamisel ning nende abistamisel taotluste esitamisel kasutatakse aktiivselt erametsanduse tugisüsteemi ning reklaamid toetuse kohta ilmuvad maakondlikes ajalehtedes.

Maaeluvõrgustiku üksuse teavitustegevuste põhisuunad lähtuvad MAK kommunikatsioonistrateegiast ja iga-aastase tegevuskava kommunikatsiooni tegevusplaanist. Maaeluvõrgustiku üksuse tegevuse käigus antakse välja 6 erinevat tüüpi infokirja. Info levitamiseks kasutatakse veebilehte Maainfo.ee ning sotsiaalmeedia kanaleid. Kokku on 31.12.2019 seisuga kogutud ja levitatud 1082 maaelu arengukava projekti- ja rakendusnäidet ning muid maaelu arendamisega seotud näiteid. Kohalike tegevusgruppide koolitus- ja arendustegevuste raames on aastatel 2014–2019 korraldatud kokku 67 üritust. Innovatsioonivõrgustiku valdkonnas on aastatel 2014–2019 korraldatud kokku 35 üritust 927 osalejale.

Teadlikkuse uuring

2019. aasta kohta viidi 2020. aasta alguses läbi küsitlusuuring, eesmärgiga selgitada, milline on Eesti elanike silmis erinevate maaelu valdkondade maine, teadlikkus MAKist ning hinnangud maaelutoetustele. Silmast-silma meetodil küsitleti 1 000 Eesti elanikku vanuses 15-74. Küsitlusuuringute läbiviimist rahastati osaliselt Eesti maaelu arengukavast. Sarnast uuringut on tehtud alates 2015. a.

Positiivse hinnangu andis põllumajanduse mainele 70% ja maamajanduse mainele 61% ja maaelu mainele 58% elanikest. Viimase kolme aastaga ei ole hinnang maamajandusele oluliselt muutunud, hinnang maaelule tõuseb tasapisi ning hinnang põllumajandusele on sel aastal märgatavalt tõusnud.

Oma lähedase otsust end maaeluga siduda oleks valmis toetama 60% elanikest. Ajalises võrdluses on soovitajate osakaal püsinud samal tasemel.

Põllumajandust peetakse perspektiivikaks tegevusalaks sagedamini ettevõtjate (57%) kui töövõtjate jaoks (49%).

Maaettevõtlust hinnati ettevõtja ning töövõtja seisukohast samaväärselt perspektiivikaks (vastavalt 51% ja 53%). Võrreldes varasemate uuringutega hinnati seekord maaettevõtlust nii ettevõtja kui töövõtja seisukohast harvemini väga perspektiivikaks.

Seda, et põllumajanduse ja maaettevõtluse arendamise eesmärgil on võimalik taotleda toetusi, teadis 65% elanikest, varasemates uuringutes on vastava teadmisega elanike osakaal olnud kõrgem (70-83%). Teadlikkus üha väheneb.

Vähenenud on teadlikkus ka toetuste rahastamisallikatest – sellest, et põllumajandus- ja maaelutoetusi rahastavad Eesti riik ja Euroopa Liit koostöös, oli teadlik vaid 40% elanikest, kuid varasemalt on antud

näitaja olnud vahemikus 53–72%.

Kõige olulisemaks toetamist vajavaks valdkonnaks peavad elanikud investeringuid maaettevõtlusesse ja kogukonna arengusse (34%) või põllumajanduse konkurentsivõime tõstmisesse (27%).

Maaelu arengukavast (MAK) on teadlik 30% elanikest. Ajalises võrdluses on maaelu arengukavast teadlike inimeste osatähtsus pidevalt vähenenud (varasemalt 35-49%).

Elanikest 56% peab MAK raames viimase nelja aasta jooksul antud toetusi Eesti maaelule kasulikeks, 11% kasutuks ja kolmandik ei oska arvamust avaldada.

Kõige enam kasu on tõusnud põllumajanduse konkurentsivõime tõstmise või maaettevõtluse ja kogukonna arengu toetamisest. Need olid ka valdkonnad, mille toetamist hindasid elanikud kõige olulisemaks.

LEADER-toetustest on kuulnud vaid 25% elanikest. Varasemalt on antud näitaja olnud sarnane (24-27%).

Avatud talude päev

Kommunikatsioonistrateegias toodi välja ka vajadus/soov maa- ja linnainimene/tootja ja tarbija kokku viia, et suureneks üksteise mõistmine ja arusaam toidu päritolust. Avatud talude päev on seda mõistmist ja arusaama iga aastaga järjest suurendanud. 21. juulil 2019 toimus neljas avatud talude päev. Avatud talude päeval osales 310 talu ning neid külastati kokku üle 195 000 korral. Avatud talude päeva on osalenud ettevõtjad kirjeldanud kui ühte parimatest riigipoolsetest algatustest Eesti maaelu ja väiketootja jaoks maapiirkonnas.

Avatud talude kodulehel oli 2019. aastal üle 424 000 unikaalse vaatamise. Meediakampania, mis sisaldas tele-, raadio-, interneti-, trüki- ja välireklaami. TV kampania sai planeeritud rohkem kontakte ja täitis oma eesmärgid. 57% lastega perede sihtrühmast nägi reklaami vähemalt 1 kord ja 34% vähemalt kolm korda (+4% enam plaanitust). Veebikampania ületas tunduvalt planeeritud eesmärgid nii näitamiste (+67%), klikkide (+55%) kui ka video vaatamiste osas (+231%). Facebooki postituste ja mängude ning Instagrami postitustega saime 988 644 näitamist, kaasatusi tuli kokku 16 216. Kõikides materjalides oli selgelt ära toodud MAK-i logo.

Meedias kajastati avatud talude päeva 2019. aastal 560 korral. Suurem meediakampania oli ajastatud algusega 1 kuu enne üritust. Suurim kajastuste arv oli 23. juulil (47 artiklit) ja 21. juulil (41 artiklit). Kõige rohkem kajastasid avatud talude päeva Raadio Kuku, ETV ja Maaleht.ee.

Üle-eestilise avatud talude päeva õnnestumisesse panustasid lisaks Maaeluministeeriumile Põllumajandusuuringute Keskus, EPKK ja ETKL, kes olid ürituse kaaskorraldajad.

5. EELTINGIMUSTE TÄITMISEKS VÕETUD MEETMED

Seda jagu kohaldatakse üksnes iga-aastase rakendusaruande 2015, 2016 suhtes

6. ALLPROGRAMMIDE RAKENDAMISE KIRJELDUS

Seda jagu kohaldatakse üksnes iga-aastase rakendusaruande 2016, 2018 suhtes

7. TEABELE JA PROGRAMMI EESMÄRKIDE SAAVUTAMISELE ANTUD HINNANG

Seda jagu kohaldatakse üksnes iga-aastase rakendusaruande 2016, 2018 suhtes

**8. MEETMETE RAKENDAMINE VASTAVALT MÄÄRUSE (EL) NR 1303/2013 ARTIKLITES 5, 7
JA 8 SÄTESTATUD PÕHIMÕTETELE**

Seda jagu kohaldatakse üksnes iga-aastase rakendusaruande 2016, 2018 suhtes

9. EDUSAMMUD INTEGRERITUD LÄHENEMISVIISI RAKENDAMISEL EAFRD JA MUUDE LIIDU FINANTSINSTRUMENTIDE SUHTES

Seda jagu kohaldatakse üksnes iga-aastase rakendusaruande 2018 suhtes

10. ARUANDLUS RAHASTAMISVAHENDITE RAKENDAMISE KOHTA (MÄÄRUSE (EL) NR 1303/2013 ARTIKKEL 46)

30A. Kas eelhindamine on alanud?	Jah
30B. Kas eelhindamine on lõpetatud?	Jah
30. Eelhindamise lõppkuupäev	08-12-2014
31.1. Kas valimis- või määramisprotsess on käivitatud?	Jah
13A. Kas rahastamisleping on sõlmitud?	Jah
13. Rahastamisvahendit rakendava asutusega rahastamislepingu allkirjastamise kuupäev	29-01-2016

Rahastamisvahendite loetelu

Rahastamisvahendi nimetus	Rahastamisvahendi liik	Seotud fondifond
MAK 2014-2020 rahastamisvahend	Specific fund	

I. Identification of the programme and priority or measure from which support from the ESI Funds is provided (Article 46(2)(a) of Regulation (EU) No 1303/2013)

1. Priority axes or measures supporting the financial instrument, including fund of funds, under the ESI Fund programme.

1.1 Reference (number and title) of each priority axis or measure supporting the financial instrument under the ESI Fund programme	M04 - Investments in physical assets (art 17) M06 - Farm and business development (art 19)
2. Name of ESI Fund(s) supporting the financial instrument under the priority axis or measure	EAFRD
3.01 Amount of ESI Fund committed in the Funding Agreement to the individual focus areas(s) referred to in art 5 of 1305/2013 by measure	M04 / 2A: 19,009,520.10 M04 / 3A: 5,165,631.90 M04 / 6A: 3,586,095.00 M06 / 5C: 1,251,000.00 M06 / 6A: 6,501,753.00 Total: 35,514,000.00
3.1. Amount of ESI Funds committed to this thematic objective	T03: 24,175,152.00 T04: 1,251,000.00 T08: 10,087,848.00 Total: 35,514,000.00

4. other ESI Fund programmes providing contribution to the financial instrument

4.1. CCI number of each other ESI Fund programme providing contributions to the financial instrument	
30. Date of completion of the ex ante assessment	Dec 8, 2014

31. Selection of bodies implementing financial instrument

31.1. Has selection or designation process already been launched	Yes
--	-----

II. Description of the financial instrument and implementation arrangements (Article 46(2)(b) of Regulation (EU) No 1303/2013)

5. Name of the financial instrument	MAK 2014-2020 rahastamisvahend
6. Official address/place of business of the financial instrument (name of the country and city)	Eesti, Tallinn

7. Implementation arrangements

7.1. Financial instruments set up at Union level, managed directly or indirectly by the Commission referred to in Article 38(1)(a) of Regulation (EU) No 1303/2013, supported from ESI Fund programme contributions	No
7.1.1. Name of the Union-level financial instrument	

7.2. Financial instrument set up at national, regional, transnational or cross-border level, managed by or under the responsibility of the managing authority referred to in Article 38(1)(b), supported from ESI Fund programme contributions under point (a), (b), (c) and d) of Article 38(4) of Regulation (EU) No 1303/2013	Entrustment of implementation tasks, through the direct award of a contract
7.3. Financial instrument combining financial contribution from MA with EIB financial products under European Fund for Strategic Investment in accordance with Article 39a, referred to in Article 38(1)(c)	
8. Type of the financial instrument	Specific fund
8.1. Tailor-made or financial instruments complying with standard terms and conditions i.e. "off-the-shelf instruments"	Tailor-made
9. Type of products provided by financial instrument: loans, micro-loans, guarantees, equity, or quasi-equity investments, other financial product or other support combined within the financial instrument pursuant to Article 37(7) of Regulation (EU) No 1303/2013	
9.0.1. Loans ($\geq$ EUR 25,000)	Yes
9.0.2. Micro-loans ($<$ EUR 25,000 and provided to micro-enterprises) according to SEC/2011/1134 final	No
9.0.3. Guarantees	No
9.0.4. Equity	No
9.0.5. Quasi-equity	No
9.0.6. Other financial products	Yes
9.0.7. Other support combined with a financial instrument	No
9.1. Description of the other financial product	Laen mikro- ja väikeettevõtetele alates 5000 eurost kuni 200 000 euroni
9.2. Other support combined within the financial instrument: grant, interest rate subsidy, guarantee fee subsidy pursuant to Article 37(7) of Regulation (EU) No 1303/2013	
10. Legal status of the financial instrument, pursuant to Article 38(6) and Article 39a(5)(b) of Regulation (EU) No 1303/2013 (for financial instruments referred to in Article 38(1)(b) and (c) only): fiduciary account opened in the name of the implementing body and on behalf of the managing authority or separate block of finance within a financial institution	Separate block of finance
III. Identification of the body implementing the financial instrument, and the body implementing fund of funds where applicable, as referred to under point (a), (b) and (c) of Article 38(1) of Regulation (EU) No 1303/2013 (Article 46(2)(c) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
11. Body implementing the financial instrument	
11.1. Type of implementing body pursuant to Article 38(4) and Article 39a(5) of Regulation (EU) No 1303/2013: existing or newly created legal entity dedicated to implementing financial instruments;	A publicly-owned bank or institution

the European Investment Bank; the European Investment Fund; international financial institution in which a Member State is a shareholder; a publicly-owned bank or institution, established as a legal entity carrying out financial activities on a professional basis; a body governed by public or private law; managing authority undertaking implementation tasks directly (for loans or guarantees only)	
11.1.1. Name of the body implementing the financial instrument	Maelu Edendamise Sihtasutus
11.1.2. Official address/place of business (country and town name) of the body implementing the financial instrument	Oru 21, 71003 Viljandi, Estonia
12. Procedure of selecting the body implementing the financial instrument: award of a public contract; other procedure	Selection in accordance with the provisions of the public procurement directive
12.1. Description of the other procedure of selecting the body implementing the financial instrument	
13. Date of signature of the funding agreement with the body implementing the financial instrument	Jan 29, 2016
IV. Total amount of programme contributions, by priority or measure, paid to the financial instrument and management costs incurred or management fees paid (Article 46(2)(d) and (e) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
14. Total amount of programme contributions committed in the funding agreement (in EUR)	M04: 30,845,830.00 M06: 8,614,170.00 Total: 39,460,000.00
14.1. out of which ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 27,761,247.00 M06: 7,752,753.00 Total: 35,514,000.00
14.1.1. out of which ERDF (in EUR) (optional)	
14.1.2. out of which Cohesion Fund (in EUR) (optional)	
14.1.3. out of which ESF (in EUR) (optional)	
14.1.4. out of which EAFRD (in EUR) (optional)	M04: 27,761,247.00 M06: 7,752,753.00 Total: 35,514,000.00
14.1.5. out of which EMFF (in EUR) (optional)	
15. Total amount of programme contributions paid to the financial instrument (in EUR)	M04: 30,845,830.00 M06: 8,614,170.00 Total: 39,460,000.00
15.1. out of which amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 27,761,247.00 M06: 7,752,753.00 Total: 35,514,000.00
15.1.1. out of which ERDF (in EUR)	
15.1.2. out of which Cohesion Fund (in EUR)	
15.1.3. out of which ESF (in EUR)	

15.1.4. out of which EAFRD (in EUR)	M04: 27,761,247.00 M06: 7,752,753.00 Total: 35,514,000.00
15.1.5. out of which EMFF (in EUR)	
15.2. out of which total amount of national co-financing (in EUR)	M04: 3,084,583.00 M06: 861,417.00 Other: 0.00 Total: 3,946,000.00
15.2.1. out of which total amount of national public funding (in EUR)	M04: 3,084,583.00 M06: 861,417.00 Total: 3,946,000.00
15.2.2. out of which total amount of national private funding (in EUR)	
16. Total amount of programme contributions paid to the financial instrument under Youth Employment Initiative (YEI) (in EUR)	
17. Total amount of management costs and fees paid out of programme contributions (in EUR)	
17.1. out of which base remuneration (in EUR)	
17.2. out of which performance-based remuneration (in EUR)	
18. Capitalised management costs or fees pursuant to Article 42(2) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant only for final report) (in EUR)	
19. Capitalised interest rate subsidies or guarantee fee subsidies pursuant to Article 42(1)(c) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant to final report only) (in EUR)	
20. Amount of programme contributions for follow-on investments in final recipients pursuant to Article 42(3) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant for final report only) (in EUR)	
21. Contributions of land and/or real estate in the financial instrument pursuant to Article 37(10) of Regulation (EU) No 1303/2013 (relevant for final report only) (in EUR)	
V. Total amount of support paid to final recipients, or to the benefit of final recipients, or committed in guarantee contracts by the financial instrument for investments in final recipients, by ESI Funds programme and priority or measure (Article 46(2)(e) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
22. Name of financial product offered by the financial instrument	Mikro- ja väikeettevõtete kasvulaen
22.1. Type of financial product offered by the financial instrument	Loan
24. Total amount of programme contributions committed in this loan, guarantee, equity, quasi-equity or other financial product contracts with final recipients (in EUR)	M06: 3,991,076.00 M04: 4,315,215.00 Total: 8,306,291.00
24.1. out of which total amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M06: 3,591,968.40 M04: 3,883,693.50

	Total: 7,475,661.90
25. Total amount of programme contributions paid to final recipients through this loan, micro-loans, equity or other products, or, in the case of guarantee, committed for loans paid to final recipients, by product (in EUR)	M06: 3,991,076.00 M04: 4,315,215.00 Total: 8,306,291.00
25.1. out of which total amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 3,883,693.50 M06: 3,591,968.40 Other: 0.00 Total: 7,475,661.90
25.1.1. out of which ERDF (in EUR)	
25.1.2. out of which Cohesion Fund (in EUR)	
25.1.3. out of which ESF (in EUR)	
25.1.4. out of which EAFRD (in EUR)	M04: 3,883,693.50 M06: 3,591,968.40 Total: 7,475,661.90
25.1.5. out of which EMFF (in EUR)	
25.2. out of which total amount of national public co-financing (in EUR)	M04: 431,521.50 M06: 399,107.60 Total: 830,629.10
25.3. out of which total amount of national private co-financing (in EUR)	
27. Number of loan/guarantee/equity or quasi-equity/other financial product contracts signed with final recipients, by product	M04: 63.00 M06: 55.00 Total: 118
28. Number of loan/guarantee/equity or quasi-equity/other financial product investments made in final recipients, by product	M04: 63.00 M06: 55.00 Total: 118
29. Number of financial recipients supported by the financial product	M04: 63.00 M06: 55.00 Total: 118
29.1. out of which large enterprises	
29.2. out of which SMEs	M04: 63.00 M06: 55.00 Total: 118
29.2.1. out of which microenterprises	M04: 60.00 M06: 53.00 Total: 113
29.3. out of which individuals/natural persons	
29.4. out of which other type of final recipients supported	
29.4.1. description of other type of final recipients supported	
33. Total number of disbursed loans defaulted	
34. Total amount of disbursed loans defaulted (in EUR)	

38. Total amount of other contributions, outside ESI Funds, raised by the financial instrument (EUR)	
38.3. Total amount of other contributions, outside the ESI Funds mobilised at the level of final recipients (in EUR)	1,852,980.50
38.3.1. out of which public contributions (EUR)	801,917.50
38.3.2. out of which private contributions (EUR)	1,051,063.00
39. Expected and achieved leverage effect, by reference to the funding agreement	
39.1. Expected leverage effect for loan, by reference to the funding agreement	1.07
39.2. Achieved leverage effect at the end of reporting year for loan	1.25
39.3. Investment mobilised through ESIF financial instruments for loan (EUR) (Optional)	
22. Name of financial product offered by the financial instrument	Pikaajaline investeerimislaen
22.1. Type of financial product offered by the financial instrument	Loan
24. Total amount of programme contributions committed in this loan, guarantee, equity, quasi-equity or other financial product contracts with final recipients (in EUR)	M04: 22,202,833.48 M06: 2,601,083.00 Total: 24,803,916.48
24.1. out of which total amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 19,982,550.13 M06: 2,340,974.70 Total: 22,323,524.83
25. Total amount of programme contributions paid to final recipients through this loan, micro-loans, equity or other products, or, in the case of guarantee, committed for loans paid to final recipients, by product (in EUR)	M04: 20,969,843.48 M06: 2,485,000.00 Total: 23,454,843.48
25.1. out of which total amount of ESI Funds contributions (in EUR)	M04: 18,872,859.13 M06: 2,236,500.00 Other: 0.00 Total: 21,109,359.13
25.1.1. out of which ERDF (in EUR)	
25.1.2. out of which Cohesion Fund (in EUR)	
25.1.3. out of which ESF (in EUR)	
25.1.4. out of which EAFRD (in EUR)	M04: 18,872,859.13 M06: 2,236,500.00 Total: 21,109,359.13
25.1.5. out of which EMFF (in EUR)	
25.2. out of which total amount of national public co-financing (in EUR)	M04: 2,096,984.35 M06: 248,500.00 Total: 2,345,484.35
25.3. out of which total amount of national private co-financing (in EUR)	

27. Number of loan/guarantee/equity or quasi-equity/other financial product contracts signed with final recipients, by product	M04: 36.00 M06: 6.00 Total: 42
28. Number of loan/guarantee/equity or quasi-equity/other financial product investments made in final recipients, by product	M04: 34.00 M06: 6.00 Total: 40
29. Number of financial recipients supported by the financial product	M04: 36.00 M06: 6.00 Total: 42
29.1. out of which large enterprises	M04: 1.00 Total: 1
29.2. out of which SMEs	M04: 35.00 M06: 6.00 Total: 41
29.2.1. out of which microenterprises	M04: 25.00 M06: 4.00 Total: 29
29.3. out of which individuals/natural persons	
29.4. out of which other type of final recipients supported	
29.4.1. description of other type of final recipients supported	
33. Total number of disbursed loans defaulted	
34. Total amount of disbursed loans defaulted (in EUR)	
38. Total amount of other contributions, outside ESI Funds, raised by the financial instrument (EUR)	
38.3. Total amount of other contributions, outside the ESI Funds mobilised at the level of final recipients (in EUR)	31,547,113.28
38.3.1. out of which public contributions (EUR)	2,345,484.35
38.3.2. out of which private contributions (EUR)	29,201,628.93
39. Expected and achieved leverage effect, by reference to the funding agreement	
39.1. Expected leverage effect for loan, by reference to the funding agreement	2.13
39.2. Achieved leverage effect at the end of reporting year for loan	2.49
39.3. Investment mobilised through ESIF financial instruments for loan (EUR) (Optional)	
VI. The performance of the financial instrument, including progress in its set-up and in selection of bodies implementing the financial instrument (including the body implementing a fund of funds) (Article 46(2)(f) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
32. Information whether the financial instrument was still operational at the end of the reporting year	Yes
32.1. If the financial instrument was not operational at the end of the	

reporting year, date of the winding-up	
VII. Interest and other gains generated by support from the ESI Funds to the financial instrument, programme resources paid back to financial instrument from investments as referred to in Articles 43 and 44, amounts used for differentiated treatment as referred to in Article 43a, and the value of equity investments with respect to previous years (Article 46(2)(g) and (i) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
35. Interest and other gains generated by payments from ESI Funds to the financial instrument (in EUR)	9,878.52
36. Amounts repaid to the financial instrument attributable to support from ESI Funds by the end of the reporting year (in EUR)	2,993,914.72
36.1. out of which capital repayments (in EUR)	976,965.42
36.2. out of which gains, other earnings and yields (in EUR)	2,016,949.30
37. Amounts of resources attributable to ESI Funds used in accordance with Article 44 and 43a	856,582.41
37.1. out of which amounts paid for differentiated treatment of investors operating under the market economy principle, who provide counterpart resources to the support from the ESI Funds to the financial instrument or who co-invest at the level of final recipient (in EUR)	
37.2. out of which amounts paid for the reimbursement of management costs incurred and payment of management fees of the financial instrument (in EUR)	582,392.41
37.3. out of which amounts to cover losses in the nominal amount of the ESI Funds contribution to the financial instrument resulting from negative interest, if such losses occur despite active treasury management by the bodies implementing financial instruments (in EUR)	
VIII. Progress in achieving the expected leverage effect of investments made by the financial instrument and value of investments and participations (Article 46(2)(h) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
38. Total amount of other contributions, outside ESI Funds, raised by the financial instrument (EUR)	
38.1. Total amount of other contributions, outside the ESI Funds committed in the funding agreement with the body implementing the financial instrument (in EUR)	3,946,000.00
38.1A. Contributions under EIB financial product committed in the funding agreement with the body implementing the financial instrument (only for the instruments under Article 38(1)(c)) (in EUR)	
38.2. Total amount of other contributions, outside the ESI Funds paid to the financial instrument (in EUR)	3,946,000.00
38.2.1. out of which public contributions (EUR)	3,946,000.00
38.2.2. out of which private contributions (EUR)	

38.2A. Contribution under EIB financial product paid to FI (only for the instruments under Article 38(1)(c)) (in EUR)	
IX. Contribution of the financial instrument to the achievement of the indicators of the priority or measure concerned (Article 46(2)(j) of Regulation (EU) No 1303/2013)	
41. Output indicator (code number and name) to which the financial instrument contributes	O1 - Total public expenditure (M04)
41.1. Target value of the output indicator	23,000,000.00
41.2. Value achieved by the financial instrument in relation to the target value of the output indicator	25,200,058.48
41. Output indicator (code number and name) to which the financial instrument contributes	O1 - Total public expenditure (M06)
41.1. Target value of the output indicator	13,000,000.00
41.2. Value achieved by the financial instrument in relation to the target value of the output indicator	6,273,960.00
41. Output indicator (code number and name) to which the financial instrument contributes	O3 - Number of actions/operations supported (M04)
41.1. Target value of the output indicator	180.00
41.2. Value achieved by the financial instrument in relation to the target value of the output indicator	99.00
41. Output indicator (code number and name) to which the financial instrument contributes	O4 - Number of holdings/beneficiaries supported (M04)
41.1. Target value of the output indicator	86.00
41.2. Value achieved by the financial instrument in relation to the target value of the output indicator	99.00
41. Output indicator (code number and name) to which the financial instrument contributes	O4 - Number of holdings/beneficiaries supported (M06)
41.1. Target value of the output indicator	60.00
41.2. Value achieved by the financial instrument in relation to the target value of the output indicator	61.00

11. ÜLDISTE JA PROGRAMMISPETSIIFILISTE NÄITAJATE NING KVANTIFITSEERITUD SIHTVÄÄRTUSTE KODEERIMISTABELID

Vt seirelisa

II lisa

Üksikasjalik tabel, mis kajastab täitmise taset sihtvaldkondade kaupa, sealhulgas väljundnäitajad

Sihtvaldkond 1A							
FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
1A	T1: määruse (EL) nr 1305/2013 artiklite 14, 15 ja 35 kohaste kulude osakaal maaelu arengu programmi kogukuludest (sihtvaldkond 1A)	2014-2019			1,51	34,53	4,37
		2014-2018			0,89	20,35	
		2014-2017			0,47	10,75	
		2014-2016			0,13	2,97	
		2014-2015			0,01	0,23	

Sihtvaldkond 1B							
FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
1B	T2: Koostöömeetme (määruse (EL) nr 1305/2013 artikkel 35) raames toetatud koostööprojektide (rühmad, võrgustikud/klastrid, katseprojektid jne) koguarv (sihtvaldkond 1B)	2014-2019			43,00	252,94	17,00
		2014-2018			32,00	188,24	
		2014-2017			24,00	141,18	
		2014-2016					
		2014-2015					

Sihtvaldkond 1C							
FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
1C	T3: Määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 14 kohase koolituse läbinud osalejate koguarv (1C)	2014-2019			5 054,00	126,35	4 000,00
		2014-2018			3 327,00	83,18	
		2014-2017			1 748,00	43,70	
		2014-2016			69,00	1,73	
		2014-2015					

Sihtvaldkond 2A

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
2A	T4: selliste põllumajanduslike majapidamiste osakaal, kes saavad maaelu arengu programmi raames toetust ümberkorraldamise ja moderniseerimise investeerimiseks (sihtvaldkond 2A)	2014-2019	4,70	114,21	4,02	97,69	4,12
		2014-2018	4,13	100,36	3,48	84,56	
		2014-2017	3,58	86,99	2,72	66,10	
		2014-2016	2,78	67,55	0,84	20,41	
		2014-2015	2,14	52,00	0,17	4,13	
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
2A	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	227 779 636,96	90,91	147 617 120,58	58,92	250 551 090,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	3 371 509,07	172,90	998 078,70	51,18	1 950 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			80 370,00	20,09	400 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			371,00	74,20	500,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	5 185 390,00	99,72	2 753 448,30	52,95	5 200 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			3 806,00	89,34	4 260,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	191 436 012,30	89,75	123 371 080,17	57,84	213 301 090,00
M04	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			286 113 560,60	65,03	440 000 000,00
M04.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			84 255 392,53	51,28	164 301 090,00
M04.1	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			789,00	97,77	807,00
M04.3	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			22 024 502,66	44,95	49 000 000,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	16 182 059,91	89,90	16 061 776,84	89,23	18 000 000,00
M06	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			26 379 438,38	146,55	18 000 000,00
M06.3	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			1 106,00	92,17	1 200,00
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	11 604 665,68	95,91	4 432 736,57	36,63	12 100 000,00

Sihtvaldkond 2B

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
2B	T5: selliste põllumajanduslike majapidamiste osakaal, kes on teinud maaelu arengu programmi toetusel ettevõtte arengukava / investeeringuid noorte põllumajandustootjate jaoks (sihtvaldkond 2B)	2014-2019	2,32	82,27	2,34	82,98	2,82
		2014-2018	1,78	63,12	1,79	63,48	
		2014-2017	1,09	38,65	1,09	38,65	
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
2B	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	18 672 401,82	81,10	15 799 698,42	68,62	23 024 000,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	145 069,00	29,01	67 559,97	13,51	500 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			20 085,00	11,48	175 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			44,00	16,00	275,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	357 360,00	89,34	45 423,82	11,36	400 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			28,00	9,33	300,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	18 169 972,82	82,13	15 686 714,63	70,90	22 124 000,00
M06	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			21 481 144,16	92,99	23 100 000,00
M06.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			15 686 714,63	70,90	22 124 000,00
M06.1	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			459,00	83,00	553,00

Sihtvaldkond 3A

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihiväärtus 2023. aastaks
3A	T6: selliste põllumajanduslike majapidamiste osakaal, kes saavad toetust kvaliteedikavade, kohalike turgude ja lühikeste tarneahelate ning tootjarühmade/-organisatsioonide kaudu (sihtvaldkond 3A)	2014-2019	3,00	170,52	1,52	86,40	1,76
		2014-2018	2,57	146,08	1,31	74,46	
		2014-2017	2,21	125,62	1,26	71,62	
		2014-2016	1,44	81,85	1,44	81,85	
		2014-2015					
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
3A	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	77 818 702,70	73,71	43 523 179,92	41,23	105 573 413,53
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 792 587,86	87,27	1 475 226,92	46,10	3 200 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			360 219,20	45,03	800 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			2 440,00	221,82	1 100,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	43 400,00	86,80	24 115,95	48,23	50 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			2,00	5,00	40,00
M03	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	440 416,92	44,04	265 681,27	26,57	1 000 000,00
M03.1	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			11,00	14,67	75,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	32 054 770,85	65,77	10 699 358,16	21,95	48 738 413,53
M04	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			31 797 274,68	22,71	140 000 000,00
M04.1	O3 - Toetatud meetmete/tegevuste arv	2014-2019			25,00	35,71	70,00
M04.2							
M09	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	4 590 610,85	76,51	3 988 237,67	66,47	6 000 000,00
M09	O3 - Toetatud meetmete/tegevuste arv	2014-2019			15,00	100,00	15,00
M09	O9 - Toetatavates kavades osalevate majapidamiste arv	2014-2019			182,00	182,00	100,00
M14	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	34 570 215,64	81,18	26 293 482,23	61,74	42 585 000,00
M14	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			1 809,00	90,45	2 000,00
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	3 326 700,58	83,17	777 077,72	19,43	4 000 000,00
M16.4	O9 - Toetatavates kavades osalevate majapidamiste arv	2014-2019			88,00	51,76	170,00

Sihtvaldkond 3B							
FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
3B	T7: selliste põllumajandusettevõtete osakaal, kes osalevad riskijuhtimiskavades (sihtvaldkond 3B)	2014-2019					10,71
		2014-2018					
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					
	Sihtvaldkonna 3B teemadel nõustatute koguarv (tk)	2014-2019			83,00	103,75	80,00
		2014-2018			70,00	87,50	
		2014-2017			37,00	46,25	
		2014-2016			14,00	17,50	
		2014-2015			1,00	1,25	
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
3B	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 652 307,30	53,05	1 962 430,42	39,25	5 000 000,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	925 880,00	132,27	340 560,00	48,65	700 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			109 375,00	54,69	200 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			469,00	93,80	500,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	97 755,00	32,59	165 281,39	55,09	300 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			83,00	34,58	240,00
M05	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 518 906,00	75,95	1 456 589,03	72,83	2 000 000,00
M17	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	109 766,30	5,49	0,00	0,00	2 000 000,00
M17.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			0,00	0,00	2 000 000,00
M17.1	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			0,00	0,00	2 100,00

Prioriteet P4

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
P4	T8: sellise metsa või muu metsamaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust (sihtvaldkond 4A)	2014-2019			2,74	101,63	2,70
		2014-2018			2,75	102,00	
		2014-2017			2,50	92,73	
		2014-2016			2,48	91,98	
		2014-2015			2,40	89,02	
	T12: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on parandada mulla majandamist ja/või vältida mullaerosiooni (sihtvaldkond 4C)	2014-2019			70,54	99,36	70,99
		2014-2018			69,22	97,50	
		2014-2017			66,96	94,32	
		2014-2016			63,28	89,13	
		2014-2015			44,32	62,43	
	T10: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on parandada veemajandust (sihtvaldkond 4 B)	2014-2019			70,57	110,39	63,93
		2014-2018			69,22	108,28	
		2014-2017			66,96	104,75	
		2014-2016			63,28	98,99	
		2014-2015			44,32	69,33	
	T9: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, millega toetatakse elurikkust ja/või maastikke (sihtvaldkond 4A)	2014-2019			71,51	101,79	70,25
		2014-2018			70,37	100,17	
		2014-2017			68,14	97,00	
		2014-2016			64,49	91,80	
		2014-2015			44,32	63,09	
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
P4	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	289 408 115,53	79,85	230 484 140,59	63,59	362 441 666,66
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	3 232 002,76	62,15	2 865 047,70	55,10	5 200 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			223 536,19	23,53	950 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			1 598,00	127,84	1 250,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	634 990,00	54,27	537 198,59	45,91	1 170 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			416,00	41,60	1 000,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 514 109,04	100,56	1 125 728,80	45,03	2 500 000,00
M04	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			1 125 728,80	45,03	2 500 000,00
M04.4	O3 - Toetatud meetmete/tegevuste arv	2014-2019			187,00	74,80	250,00
M08	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 268 617,87	105,72	1 065 128,64	88,76	1 200 000,00

M08.3	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			81 470,29	16,29	500 000,00
M08.3	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			2,00	1,00	200,00
M08.4	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			983 658,35	140,52	700 000,00
M10	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	166 855 660,26	75,79	138 072 504,46	62,72	220 153 666,66
M10.1	O5 - Kogupindala (hektarites)	2014-2019			491 839,46	74,41	661 000,00
M11	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	83 420 115,93	87,61	63 088 275,30	66,26	95 220 000,00
M11.1	O5 - Kogupindala (hektarites)	2014-2019			10 421,27	17,37	60 000,00
M11.2	O5 - Kogupindala (hektarites)	2014-2019			165 261,93	124,26	133 000,00
M12	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	29 082 644,67	85,79	23 482 061,53	69,27	33 898 000,00
M12.1	O5 - Kogupindala (hektarites)	2014-2019			20 152,64	85,98	23 440,00
M12.2	O5 - Kogupindala (hektarites)	2014-2019			64 116,36	101,77	63 000,00
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	2 399 975,00	77,42	248 195,57	8,01	3 100 000,00

Sihtvaldkond 5A

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
5A	Sihtvaldkonna 5A teemadel nõustatute koguarv (tk)	2014-2019			123,00	61,50	200,00
		2014-2018			112,00	56,00	
		2014-2017			90,00	45,00	
		2014-2016			19,00	9,50	
		2014-2015			1,00	0,50	
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
5A	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	267 520,00	23,26	150 883,53	13,12	1 150 000,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	50 000,00	10,00	9 559,50	1,91	500 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	217 520,00	33,46	141 324,03	21,74	650 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			123,00	24,60	500,00

Sihtvaldkond 5B

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
5B	T15: Koguinvesteering energiatöhususse (eurodes) (sihtvaldkond 5B)	2014-2019	48 187 890,68	240,94	20 365 066,08	101,83	20 000 000,00
		2014-2018	39 228 898,49	196,14	15 952 904,34	79,76	
		2014-2017	36 022 775,68	180,11	6 940 511,00	34,70	
		2014-2016	16 465 392,13	82,33			
		2014-2015					
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
5B	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	14 428 616,43	165,85	6 159 030,54	70,79	8 700 000,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	22 375,00	3,73	9 414,00	1,57	600 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			1 820,00	1,21	150 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			14,00	5,60	250,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	90 000,00	90,00	5 980,31	5,98	100 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			4,00	5,00	80,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	14 316 241,43	178,95	6 143 636,23	76,80	8 000 000,00
M04	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			20 365 066,08	101,83	20 000 000,00
M04.1 M04.2 M04.3	O3 - Toetatud meetmete/tegevuste arv	2014-2019			22,00	73,33	30,00

Sihtvaldkond 5C

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
5C	T16: Koguinvesteering taastuenergia tootmisse (eurodes) (sihtvaldkond 5C)	2014-2019	19 171 719,90	93,52	13 099 191,14	63,90	20 500 000,00
		2014-2018	16 097 267,43	78,52	10 102 522,89	49,28	
		2014-2017	13 199 275,03	64,39	8 202 551,66	40,01	
		2014-2016	795 534,13	3,88	795 534,13	3,88	
		2014-2015	3 040 573,00	14,83			
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
5C	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	8 515 189,78	76,62	5 641 788,97	50,77	11 112 941,17
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	940,00	0,19	0,00	0,00	500 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			0,00	0,00	125 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			0,00	0,00	175,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	10 120,00	101,20	2 560,00	25,60	10 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			0,00	0,00	10,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 390 000,00	100,00	1 390 000,00	100,00	1 390 000,00
M06	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			4 762 016,03	342,59	1 390 000,00
M06	O3 - Toetatud meetmete/tegevuste arv	2014-2019			4,00	400,00	1,00
M06.2	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			0,00	0,00	1,00
M08	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	7 114 129,78	92,24	4 249 228,97	55,09	7 712 941,17
M08	O5 - Kogupindala (hektarites)	2014-2019					6 800,00
M08.6	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			4 249 228,97	55,09	7 712 941,17
M08.6	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			8 337 175,11	47,64	17 500 000,00
M16	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	0,00	0,00	0,00	0,00	1 500 000,00

Sihtvaldkond 5D

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
5D	T18: sellise põllumajandusmaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mille eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside ja/või ammoniaagi heitkoguseid (sihtvaldkond 5D)	2014-2019			51,90	104,61	49,61
		2014-2018			51,86	104,53	
		2014-2017			51,87	104,55	
		2014-2016			49,56	99,90	
		2014-2015					
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
5D	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	36 970,00	7,04	14 133,88	2,69	525 000,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	29 430,00	5,89	9 878,50	1,98	500 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			0,00	0,00	75 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			0,00	0,00	75,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	7 540,00	30,16	4 255,38	17,02	25 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			2,00	10,00	20,00

Sihtvaldkond 5E

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
5E	T19: sellise põllumajandus- ja metsamaa osakaal, mida hõlmavad majandamislepingud, mis aitavad kaasa CO2 sidumisele ja säilitamisele (sihtvaldkond 5E)	2014-2019			14,88	100,19	14,85
		2014-2018			14,89	100,25	
		2014-2017			14,89	100,25	
		2014-2016			14,23	95,81	
		2014-2015					
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
5E	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	57 340,00	7,08	16 526,50	2,04	810 000,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	52 340,00	6,54	16 526,50	2,07	800 000,00
M01.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			2 145,00	1,72	125 000,00
M01.1	O12 - Koolituses osalejate arv	2014-2019			11,00	6,29	175,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	5 000,00	50,00	0,00	0,00	10 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			0,00	0,00	10,00

Sihtvaldkond 6A

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks
6A	T20: Toetatud projektide abil loodud töökohad (sihtvaldkond 6A)	2014-2019			328,30	145,91	225,00
		2014-2018			257,60	114,49	
		2014-2017			192,80	85,69	
		2014-2016			39,40	17,51	
		2014-2015					
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks
6A	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	94 374 547,05	99,40	48 311 663,43	50,88	94 943 720,00
M01	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	46 499,00	93,00	51 842,25	103,68	50 000,00
M02	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	1 980 000,00	289,05	48 409,69	7,07	685 000,00
M02.1	O13 - Nõustamist saanud toetusesaajate arv	2014-2019			47,00	8,70	540,00
M04	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	25 386 667,20	133,72	11 862 786,21	62,49	18 984 550,00
M04	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			33 730 792,60	79,37	42 500 000,00
M04	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019					50,00
M06	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	66 961 380,85	89,02	36 348 625,28	48,32	75 224 170,00
M06	O2 - Koguinvesteering	2014-2019			77 474 596,54	50,15	154 500 000,00
M06.2 M06.4	O4 - Toetatavate põllumajanduslike majapidamiste/toetusesaajate arv	2014-2019			318,00	83,68	380,00

Sihtvaldkond 6B

FA/M	Eesmärknäitaja nimi	Ajavahemik	Heakskiidetud tegevuste alusel (vajaduse korral)	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Sihtväärtus 2023. aastaks	
6B	T23: Toetatud projektide abil loodud töökohad (Leader) (sihtvaldkond 6B)	2014-2019			913,60	326,29	280,00	
		2014-2018			592,50	211,61		
		2014-2017			200,80	71,71		
		2014-2016			6,00	2,14		
		2014-2015						
	T21: sellise maaelanikkonna osakaal, keda hõlmavad kohaliku arengu strateegiad (sihtvaldkond 6B)	2014-2019				63,84	105,67	60,42
		2014-2018				63,84	105,67	
		2014-2017				63,84	105,67	
		2014-2016				63,84	105,67	
		2014-2015						
FA/M	Väljundinäitaja	Ajavahemik	Kohustused	Kasutuselevõtt (%)	Realiseeritud	Kasutuselevõtt (%)	Kavandatud 2023. aastaks	
6B	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	91 160 994,58	101,29	50 354 646,57	55,95	90 000 000,00	
M19	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019	91 160 994,58	101,29	50 354 646,57	55,95	90 000 000,00	
M19	O18 - Kohalike algatusrühmadega hõlmatud elanikkond	2014-2019			499 457,00	105,65	472 730,00	
M19	O19 - Valitud kohalike algatusrühmade arv	2014-2019			26,00	100,00	26,00	
M19.1	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			1 587 868,47	93,40	1 700 000,00	
M19.2	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			36 659 581,53	53,80	68 140 000,00	
M19.3	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			1 738 567,23	69,54	2 500 000,00	
M19.4	O1 - Avaliku sektori kogukulud	2014-2019			10 368 629,34	58,71	17 660 000,00	

Dokumendid

Dokumendi pealkiri	Dokumendi liik	Dokumendi kuupäev	Kohalik viide	Komisjoni viide	Kontrollväärtus	Failid	Saatmiskuupäev	Saatja
Lisa 2. MAK 2019. aasta seirearuande kokkuvõte kodanikele	Kokkuvõte kodanikele	26-06-2020			2031278649	2019. aasta seirearuande kokkuvõte kodanikele		
AIR Financial Annex 2014EE06RDNP001	Finantslisa (süsteem)	04-05-2020			2800928529	AIRfinancialAnnex2014EE06RDNP001_et.pdf		

